

EUROPOS SAJUNGA
EUROPOS REGIONINIS PLETROS FONDAS

Veiklūs kaimynai

BENDROJI KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ PLĖTROS LENKIJOS IR LIETUVOS PASIENYJE STRATEGIJA

Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programos

Projektas Nr. T-PL/081

„Kultūrinės industrijos - Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionų
darnaus vystymosi galimybės”

Alytus - Suvalkai

2011

Tyrinys

Skyriaus pavadinimas ir nr.	Puslapis
1 Įvadas	3
2 Kūrybinių industrijų aplinkos analizė	6
2.1 Kūrybinių industrijų koncepcija, šakos ir jų tarpusavio santykiai	6
2.2 Dabartinė būklė ir kūrybinių industrijų sektoriaus tendencijos - veiklos ir plėtros problemos	11
2.3 Kūrybinių industrijų vaidmuo ir vieta Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos plėtros programose, regioninio bei nacionalinio planavimo dokumentuose	23
2.4 Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos kūrybinių industrijų sektoriaus SSGG analizė	29
3 Kūrybinių industrijų sektoriaus prioritetai, tikslai ir plėtros uždaviniai	37
3.1 Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos kūrybinių industrijų plėtros vizija ir misija	37
3.2 Plėtros prioritetai ir tikslai	38
3.3 Plėtros uždaviniai	41
4 Kūrybinių industrijų plėtros pasienio teritorijoje planas	47
4.1 Kūrybinių industrijų plėtros strategijos įgyvendinimo planas	48
4.2 Kūrybinių industrijų finansavimo šaltiniai	53
4.3 Nebiudžetiniai kūrybinių industrijų paramos instrumentai	55
4.4 Kūrybinių industrijų populiarinimas	59
4.5 Pasiiekti tikslų rodikliai ir strategijos stebėsena	62
5 Apibendrinimas	65
Literatūros sąrašas	67
Lentelių ir priedų sąrašas	68

1. Įvadas

Bendroji kūrybinių industrijų plėtros Lenkijos ir Lietuvos pasienyje strategija (toliau Strategija) yra parengta pagal Alytus rajono, Kalvarijos, Krasnopolio, Lazdijų ir Punsko savivaldybių užsakymą, įgyvendinant projektą „Kultūrinės industrijos - Lietuvos ir Lenkijos

.....
pasienio regionų darnaus vystymosi galimybės”, finansuojamą iš Europos Sąjungos Europos regioninės plėtros fondo pagal Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo abipus sienos programą 2007-2013 m.

Ši Strategija nustato kūrybinių industrijų plėtros sąlygas, pasienio teritorijos gyventojų kūrybinio potencialo panaudojimą, kūrybinės pramonės sričių vaidmenį ekonomikoje, kūrybinių industrijų konkurencingumą vietos ir užsienio rinkose, ir tuo pačiu gyventojų gyvenimo lygio gerinimą.

Kodėl kūrybinis verslumas yra svarbus ?

Atsakymą į šį klausimą galima rasti dviejose srityse: socialinėje ir ekonominėje. Socialiniu aspektu - kūrybinis verslumas:

- suteikia galimybę naudotis vietiniais ištekliais - žinios yra galia,
- priartina prie vartotojų - žiūrovai, vartotojai, gyventojai, vietos bendruomenės,
- sukuria plačias galimybes - dalyvauti gali ne tik profesionalūs menininkai, o visi kas turi gebėjimus ir nori juos tobulinti.

Ekonominiu aspektu - kūrybinės industrijos yra unikalios tuo, kad tai yra naujas, sparčiai augantis sektorius, galintis prisidėti prie rizikos zonų atgaivinimo, suteikiantis galimybes konkuruoti pasaulinėse rinkose ir esantis žinių ekonomikos dalimi.

Strategija analizuojamos teritorijos kontekste ypač svarbi yra kūrybinių industrijų sektorius įtaka miestelių ir kaimo gyvenviečių atgaivinimui:

- kūrybinis verslumas gali padėti miestams ir regionams nustatyti jų tapatybę ir individualumą,
- kultūrinė veikla skatina visuomenės pasitikėjimą,
- dalyvavimas kultūrinėje veikloje skatina ir stiprina žmonių kūrybingumą,
- kultūrinė veikla formuoja naują požiūrį į didėjančių susvetimėjimo, narkotikų, tautinių mažumų, atskirties problemų sprendimą.

Kūrybinių industrijų veikla nėra išimtinai privačių įmonių veiklos sritimi. Skirtingai nuo kitų ekonomikos sektorių, šioje srityje aktyviai pasireiškia viešojo sektoriaus subjektai - valstybės ir vietos valdžios institucijos bei kultūros srityje veikiančios nevyriausybinės organizacijos (NVO).

Kūrybinių industrijų sektoriui būdingas nuolatinis ir spartus kilimas ir nuolat didėjantis vaidmuo pasaulio ekonomikoje:

- ES šalyse sektoriaus augimas sudarė apie 5-20%, o vidutinis BVP augimas buvo apie 2,8%,
- naujų nuolatinių darbo vietų augimas - 9% per metus,
- dauguma kūrybino verslo sektoriaus darbuotojų turi aukštąjį išsilavinimą¹,
- Kas turėjo didžiausią įtaką pasaulio šalių ekonomikai:
  - 1930 m. - sunkioji pramonė - geležinkelių transportas – Krupp, Thyssen
  - 1950 m. - perdirbimo pramonė - automobiliai, kuras – Ford, Standard Oil
  - 2000 m. - žiniasklaida - AOL Time Warner, Microsoft, Disney, Bertelsmann.

Pagal Struktūrinių tyrimų instituto duomenis, 2008 m. Lenkijoje kultūros pramonės bendrasis vidaus produktas (BVP) siekė apie 17,6 milijardų. Pridėtinė vertė kūrybinių industrijų sektoriuje padidėjo 54 proc. ir viršijo 27,5 milijardų zlotų. Šioje srityje dirbo virš 260 tūkstančių žmonių, o bendrai su kūrybinėmis industrijomis buvo susiję beveik 375 tūkstančių žmonių. Tai sudaro 1,6 proc bendrojo vidaus produkto, tuo tarpu kūrybinių sektoriuje bendrasis vidaus produktas siekė 2,5 proc.

Didžiausią ekonominę reikšmę, kultūros ir kūrybinių industrijų² sektorius turėjo labiausiai išsivysčiusiuose šalies regionuose³ - Mazovijos, Pamario, Žemutinės Silezijos ir Silezijos vaivadijose, kur šių sektorių dalis BVP buvo gerokai didesnė, nei vidutiniškai šalyje. Pirmuose trijuose regionuose užimtumas kultūros sektoriuje siekė 2,5 procento, o pridėtinė vertė - daugiau nei 2 proc. Dalyvavimas kūrybinėse industrijose sudarė 3 procentus, pridėtinė vertė Mazovijos regione sudarė beveik 4 proc.

Kadangi labiau išsivysčiusiose vaivadijose kultūros ir kūrybinės pramonės ekonominė svarba yra daug didesnė nei kitose, galime daryti išvadą, kad kultūros ir kūrybinių industrijų svarbą regione, iš esmės, lemia regiono urbanizacijos laipsnis.

Nėra universalus požiūris kurį galima pritaikyti visuose miestuose ir regionuose, norinčiuose plėtoti kūrybinį sektorių. ***Kiekvienas regionas turi atrasti savo kultūrą ir***

¹ Europos Sąjungos statistikos agentūros „Eurostat“ duomenys

² 1 priedas - Siūlomų kūrybinių industrijų veiklų ir specialybių sąrašas (Struktūrinių tyrimų institutas), šaltinis - kaip nurodyta pirmiau

³ 2 priedas - Užimtumas ir pridėtinė vertė Lenkijos regionų kūrybinės industrijos sektoriuje, 2008 m.

.....
kūrybinį „specifiškumą“, kurios geriausiai atspindėtų jo išteklius bei padidintų kūrybinį potencialą, siekiant ekonomikos plėtros ir gyventojų gyvenimo lygio pagerinimo.

Šioje strategijoje daugiausia dėmesio skiriama Lenkijos ir Lietuvos pasienio kaimo vietovėms, kurioms būdinga išskirtinio grožio gamta ir kraštovaizdis, turtingi kultūriniai išteklių ir istorija bei daugiakultūrinės tradicijos. Atsižvelgiant į tai, autorių kolektyvas, aprašė ne tik tipiškas, oficialioje statistikoje atsispindinčias, kultūros pramonės sritis, tačiau ir visas kitas veiklos sritis, kuriose naudojami pasienio gyventojų intelektualiniai išteklių.

Strategiją parengė Suvalkų Mokslo ir technologijų parko Lenkija – Rytai (Park Naukowo-Technologicznego Polska – Wschód Sp. z o.o. w Suwałkach) autorių kolektyvas:

- Cieślukowski Cezary
- Kojak Agnieszka
- Ščigliniskiė Algimanta
- Szypillo Marian

Rengiant strategiją atsižvelgta į Europos Sąjungos šalių, ypač – Jungtinės Karalystės, Austrijos Respublikos bei Suomijos Respublikos patirtį rengiant ir įgyvendinant šios srities strateginius dokumentus, taip pat į Europos Komisijos užsakymu, 2006 metais, atliktą tyrimą „Europos kultūros ekonomika“ ir 2009 m. liepos mėnesį atliktą tyrimą „Kultūros įtaka kūrybiškumui“. Rengiant strategiją buvo naudotasi Lazdijų ir Alytaus rajonų bei Kalvarijos, Punsko ir Krasnopolio savivaldybių strateginiais dokumentais.

2. Kūrybinių industrijų aplinkos analizė

2.1. Kūrybinių industrijų koncepcija, šakos ir jų tarpusavio santykiai

„Kūrybiškumas“ - kūrybini požiūris, su kuriuo bet kas gali išspręsti savo problemas. Kūrybiškumas pasireiškia pasirengimu kurti naujas idėjas ir surasti originalius sprendimus.

Kūrybinės industrijos (creative industry) arba „kūrybingas verslumas“ apibrėžiamos kaip veiklos, kurių pagrindas yra individo kūrybiškumas, gebėjimai bei talentas ir kurios gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas, kartu kurdamos intelektinę nuosavybę. Šis apibrėžimas buvo sukurtas Didžiosios Britanijos Kultūros, žiniasklaidos ir sporto (DCMS) departamente, kuris 1997 m. pradėjo dirbti, siekdamas sukurti atskirą kūrybinių industrijų sektorių.

DCMS nustatė 13, kūrybinių industrijų sričiai priklausančių veiklų:

- Reklama
- Architektūra
- Amatai
- Mada ir drabužių dizainas
- Kino filmai ir video produkcija
- Grafinis dizainas
- Skaitmeninė laisvalaikio aplinka
- Gyva muzika ir įrašai
- Atlikėjų menai
- Pramogų industrija
- Televizija, radijas, žurnalai, laikraščiai, internetas
- Vizualiniai menai ir antikvariatas
- Leidyba
- Renginiai

Ši kūrybinių industrijų sistema yra taikoma ir Lietuvoje. Pagal Lenkijos Respublikos Ūkio ministerijos užsakymą, parengtoje firmos ECORYS ataskaitje siūloma kūrybinį verslą suskirstyti pagal Lenkijos Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (PKD) į sektorius ir subsektorius, suskirstymas pateikiamas 1 lentelėje:

1 lentelė. Kūrybos verslai – pagal firmą ECORYS

Eil. nr.	Klasifikavimas	Veiklos aprašymas
Sektorius G		
1	47.78.Z	Mažmeninė prekyba naujomis prekėmis specializuotose parduotuvėse
Sektorius J		
2	58.11.Z	Knygų leidyba
3	58.13.Z	Laikraščių leidyba
4	58.14.Z	Žurnalų ir periodinių leidinių leidyba
5	58.19.Z	Kita leidyba
6	58.21.Z	Kompiuterinių žaidimų leidyba
7	59.11.Z	Veiklos, susijusios su filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba
8	59.13.Z	Veiklos, susijusios su kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų platinimu
9	59.14.Z	Veiklos susijusios su kino filmų demonstravimu
10	59.20.Z	Veiklos susijusios su garsu ir muzika
11	60.10.Z	Radijo programų transliavimas
12	60.20.Z	Televizijos programų rengimas ir transliavimas
Sektorius M		
13	71.11.Z	Architektūros veikla
14	73.11.Z	Reklamos agentūros
15	73.12.A	Tarpininkavimas radijos ir televizijos reklamos laiko ir erdvės pardavime
16	73.12.B	Tarpininkavimas parduodant reklamą spaudoje
17	73.12.C	Tarpininkavimas parduodant reklamą elektroninėje žiniasklaidoje (internete)
18	73.12.D	Tarpininkavimas parduodant reklamą kitose žiniasklaidos priemonėse
19	74.10.Z	Specialaus dizaino veiklos
20	74.20.Z	Fotografavimo veikla
Sektorius R		
21	90.01.Z	Scenos meno veiklos
22	90.02.Z	Scenos meno rėmimo veiklos
23	90.03.Z	Meninė ir literatūrinė kūryba
24	90.04.Z	Kultūros objektų eksploatavimo veiklos
25	91.01.A	Bibliotekų veikla

26	91.01.B	Archyvų veikla
27	91.02.Z	Muziejų veikla

Šaltinis: Kūrybinės pramonės poreikių ir plėtros analizė, galutinė ataskaita, Parengė Firma ECORYS pagal LR Ūkio ministerijos užsakymą, Varšuva 2009 m. lapkričio mėn.

Kaip matyti iš apžvelgtos medžiagos, kūrybinio verslo sektoriui būdingas bendras vardiklis, t.y. sąryšis su kultūrinėmis veiklomis. Jam yra būdingas atvirumas naujovėms ir žmogiškųjų išteklių, talento, gebėjimų bei įgūdžių sukurta pridėtinė vertė.

Kūrybinių industrijų atveju inovatyvumas yra suprantamas šiek tiek kitaip - apima daugiau **naujų išraiškos formų ir naujų estetinių vertybių** nei patobulintas produktas. Inovacijos apima idėjos transformavimą į gaminį ar paslaugą, naują arba patobulintą gamybos ar paskirstymo procesą, naujas paslaugų formas. Apima socialinius, institucinius ir organizacinius pokyčius, procesą ir jo rezultatus. (Green Paper on Innovation, 1995).

- Kūrybiniai verslai pasižym tu, kad:
- Yra pagrįstas individo talentu ir kūrybine veikla,
- Yra pagrįstas vadovų ir technologų pastangų derinimu,
- Sukuriami nauji produktai,
- Pridėtinė vertė kuriama iš intelektualinės nuosavybės.

Tuo pačiu metu, kūrybinių industrijų tikslu yra meninės vaizduotės ir talento pritaikymas rinkoje, tam būtinas veiksmingas kūrybinio produkto kūrimo etapų sujungimas „nuo idėjos iki vartotojo“. Kūrybinių industrijų produktų gamybos grandinė apima:

- **naujoves** - koncepcijų, idėjų ir naujų sumanymų paieška
- **gamyba** – idėjų pavertimas produktais, nišos rinkoje suradimas, produktų ir prekių kūrimas
- **distribucija** - vartotojų grupės sukūrimas, tiesiogis pardavimas, frančizės ar licencijos suteikimas
- **vartojimą** - prekių suvartojimas privatiems galutinio gavėjo poreikiams.

.....
Šiame kontekste **naujovių diegimas** yra suprantamas kaip:

- **matuojami meno renginiai** - projektai, dainos, nuotraukos, knygos, drabužiai, papuošalai, šokiai, programos ir kompiuteriniai žaidimai,
- **kiekybiškai neišmatuojamos meno veiklos** – idėjos t.y. stilius, mada, nuomonės, modeliai, kino ir teatro vaidmenys, prekės ženklas.

Gamyba apima:

- neužbaigto meno kūrinio perdirbimą į prekę,
- kopijavimą ir reprodukcijų gamybą - knygų, kompaktinių plokštelių, juostų, nuotraukų, CD, drabužių,
- galimybę susipažinti su spektakliais, architektūra, interneto svetainėmis, televizijos programomis.

Kūrybinių produktų **distribucijos procesas** apima:

- kultūros produkto pristatymą vartotojui,
- filmų platinimą,
- televizijos ir radijo laidų transliavimą,
- CD, knygų, žaidimų, programinės įrangos pardavimą,
- meno kūrinių eksponavimą ir pardavimą,
- kultūrinius renginius.

Galiausiai, **vartojimas** sukuria klientams galimybę susipažinti su kūrybinio verslo produktais:

- kino teatrai, teatrai, bibliotekos, klubai, galerijos, parduotuvės,
- meniniai renginiai: koncertai, festivaliai, televizijos programos, parodos,
- asmeninė įranga: televizorius, kompiuteris, radijas, cd ir mp3 grotuvai.

Kaip matome, firmos ECORYS pasiūlymas siaurina kūrybinio verslo supratimą iki kultūros vertybių gamybos ir platinimo t.y. miestams būdingų veiklų sričių. Priimta nomenklatūra neapima (arba nedideliu mastu apima) tokių kaimiškoms vietovėms būdingų sričių, kaip:

- tautodailė - nėriniai, siuvinėjimas, velykinių kiaušinių marginimas ir t.t.,
- amatai - kalvystė, stalių dirbiniai (tradicinių medinių pastatų ornamentika), siuvimas, mūro darbai ir t.t.
- erdvinė kūryba – turistinių kelionių bei žaidimų organizavimas lauke ir pan.

- liaudies papročiai ir apeigos - derliaus šventės, pasivažinėjimas rogėmis ir pan.

DCMS parengta ir Lietuvos Respublikoje priimta kūrybinių industrijų sektoriaus klasifikacija, kuriai priskiriama 13 sektorių, neapima visų veiklų. Atrodo, kad būtina kūrybiniam verslumui priskirti reklamą, renginių organizavimą bei kultūrinį, turizmo ir sporto tarpininkavimą ir neklasifikuotas veiklas, kurių įgyvendinimas gali būti naudingas gyventojams.

Šio tyrimo tikslams autoriai, pagal „profesijų ir specialybių klasifikatorių“⁴, parengė kūrybinių verslų profesijų ir specialybių sąrašą, kuriame yra 410 profesijų. Siūlomame sąrašė nėra maisto perdirbimo ir viešojo maitinimo organizavimo specialybių. Inovatyvumą maisto pramonėje riboja įvairios sanitarinės normos, taigi maisto pramonės neįrašymas į sąrašą atrodo visiškai pagrįstas.

Tačiau, atsižvelgiant į tai, kadangi kaimo veitovėse kulinarinės tradicijos turi didelę kultūrinę ir ekonominę reikšmę, kulinarijos kultūra taip pat turėtų būti svarbi politikams, ypač savivaldybių atstovams. Susidomėjimo turėtų susilaukti ne profesijos ir specialybės (pvz. virėjas), o kulinariniai renginiai (pvz. skilandžio (kindziuko) šventė) ir kulinarinio paveldo patiekalų (tortas „Skruzdėlynas“, čenakai ir kt.) gaminimo demonstracijos, degustacijos ir pan.

---

⁴ 3 priedas - siūlomų kūrybinių verslų profesijų ir specialybių sąrašas, parengtas šios strategijos tikslams, remiantis Darbo ir socialinės politikos ministro 2010 balandžio 27d. įsakymu.

Dabartinė būklė ir kūrybinių industrijų sektoriaus tendencijos - veiklos ir plėtros problemos

Ši strategija apima Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritoriją, kuri fiziniu–geografiniu požiūriu priklauso Baltijos ežerų kraštui. Strategijos apimta teritorija - Lenkijos Krasnopolio ir Punsko savivaldybės (valsčiai) ir Lietuvos Kalvarijos savivaldybė bei Alytaus ir Lazdijų rajono savivaldybės. Šis regionas išsiskiria gamtinio kraštovaizdžio įvairove, daugybe vandens telkinių - ežerų ir upių bei švaria gamtine aplinka, todėl čia susiformavo turistų, traukos centrai. Didžiausi regiono gamtos turtai - unikalus kraštovaizdis, gausūs kultūriniai išteklių, turtinga istorija ir daugiakultūrinės tradicijos.

- Gamtiniai ir geografiniai ypatumai**

Geografinė teritorija, kuriai taikoma strategija, apima 3 459 km² plotą, yra 293 ežerų, miškai sudaro maždaug 25,5% paviršiaus (2 lentelė). Gyventojai gyvena 11 miestų ir miestelių bei daugiau kaip tūkstantyje kaimo vietovių.

2 lentelė. Teritorinis, administracinis suskirstymas

Eil. nr.	Aprašymas	Savivaldybė					Bendrai
		Krasnopolio	Punsko	Alytaus raj.	Lazdijų raj.	Kalvarijos	
1	Plotas (ha)	17 152	13 859	140 400	130 399	44 100	345 910
2	Miestų skaičius	0	0	2	8	1	11
3	Kaimo vietovių skaičius	41	33	437	364	176	1051
4	Miškų plotai (ha)	3 863,6	1 549,9	32 100,0	44 954,0	5 745,4	88 212,9
5	Ežerų skaičius	26	13	70	152	32	293
6	Saugomų teritorijų skaičius (ha)	14 084,5	3 550,0	26 487,0	31 206,0	498,7	75 826,2
7	- tame tarpe nacionaliniai parkai ir rezervatai (ha)	1 434,5	0	20 640,0	201,0	0	22 275,5
8	Gamtos paminklai (vnt.)	16	11	14	21	5	67

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

- Socialiniai ir ekonominiai veiksniai**

❖ **Gyventojų teritorinis pasiskirstymas ir gyventojų tankumas**

Vietovėse, kurioms taikoma strategija, 2009 m. gruodžio 31 d. buvo įregistruota 76 333 gyventojų. Būdingas mažas gyventojų tankumas - apie 22,1 žmonių / 1 km². Išsamūs duomenys apie gyventojus bei gyventojų amžių pateikiami 3 ir 4 lentelėse.

3 lentelė. Gyventojų tankumas

Savivaldybė	Gyventojų skaičius			Gyventojų tankumas 1 km ²
	bendras	Tame tarpe:		
		vyrai	moterys	
1	2	3	4	5
Krasnopolio	3 878	1 975	1 903	22,5
Punsko	4 356	2 162	2 194	31,3
Alytaus rajono	30 691	15 046	15 645	21,9
Lazdijų rajono	24 246	11 576	12 670	18,6
Kalvarijos	13 162	6 331	6 831	29,8
Bendrai	76 333	37 090	39 243	22,1

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

4 lentelė. Regiono gyventojų užimtumas pagal skirtingas amžiaus grupes

Savivaldybė	Vaikai (iki 17 m.)	Darbingo amžiaus gyventojai	Nedarbingo amžiaus gyventojai (pensininkai)	Darbingo amžiaus gyventojų dalis (%)
1	2	3	4	5
Krasnopolio	819	2 291	768	59,1
Punsko	859	2 695	802	61,9
Alytaus rajono	5 314	19 530	5 847	63,6
Lazdijų rajono	4 526	15 104	4 616	62,3
Kalvarijos	2 813	6 297	4 052	47,8
Bendrai	14 331	45 917	16 085	60,2

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

❖ **Darbo rinka, verslo subjektai**

Didžioji teritorijos dalis yra kaimo vietovėse, kur darbo rinka - ribota, dauguma gyventojų dirba savo ūkiuose. Kitos darbo vietos yra sukurtos individualiose, paslaugas teikiančiose įmonėse.

Individualus verslas sudaro 48,8% visų registruotų subjektų ir 65,4% veikiančių įmonių (5 lentelė). Virš 80% šių įmonių dirba iki 9 darbuotojų (6 lentelė). Verslo subjektų skaičius pagal teisinę formą pateikiamas 4 priede.

5 lentelė. Nacionalinės ekonomikos subjektai, 2009 m.

Savivaldybė	Nacionalinės ekonomikos subjektai		
	Bendras skaičius	tame tarpe įmonių skaičius:	
		Bendras	Įskaitant fizinius asmenis, vykdančius ekonominę veiklą
1	2	3	4
Krasnopolio	176	165	148
Punsko	217	197	149
Alytaus rajono	342	236	121
Lazdijų rajono	261	165	97
Kalvarijos	144	89	42
Bendrai	1 140	852	557

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

6 lentelė. Verslo subjektų skaičius pagal dydį, 2009 m.

Savivaldybė	Darbuotojų skaičius		
	0-9	10-49	50-249
1	2	3	4
Krasnopolio	171	4	1
Punsko	205	12	0
Alytaus rajono	254	70	18
Lazdijų rajono	183	53	25
Kalvarijos	105	30	9
Bendrai	918	169	53

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

Apibūdintoje teritorijoje vyrauja mažos įmonės, o ekonominės veiklos rūšių įvairovė yra didelė (7 lentelė). Vyrauja šios pramonės šakos: prekyba ir remontas (327 subjektų), kitos paslaugos (170 subjektų), švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinė rūpyba (118 subjektų) bei apdirbamoji pramonė (106 subjektų).

7 lentelė. Nacionalinės ekonomikos subjektai pagal veiklos rūšis, 2009 m.

Eil.	Subjektai pagal ekonominės	Savivaldybė	Bendrai
------	----------------------------	-------------	---------

nr.	veiklos rūšių klasifikatorių	Krasnopolio	Punsko	Alytaus raj.	Lazdijų raj.	Kalvarijos	
1	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	11	16	17	11	3	58
2	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	1	0	0	1	0	2
3	Pramoninė gamyba	19	15	44	20	8	106
4	Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas	1	1	0	3	1	6
5	Statybų pramonė	34	18	22	7	2	83
6	Didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto paslaugos	41	79	97	65	45	327
7	Transportas ir logistika	11	13	22	27	16	89
8	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugos	7	9	7	8	2	33
9	Informacija ir ryšiai	1	2	0	3	1	7
10	Finansinės ir draudimo paslaugos	5	9	2	2	0	18
11	Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita veikla	8	5	32	28	14	87
12	Kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla	7	16	0	0	0	23
13	Viešasis administravimas ir gynyba, privalomasis socialinis draudimas	2	2	0	6	3	13
14	Švietimas, sveikatos ir socialinė priežiūra ir kitos socialinės paslaugos	17	17	31	32	21	118
15	Kita aptarnavimo veikla	11	15	68	48	28	170
Bendrai		176	217	342	261	144	1 140

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

❖ **Užimtumas ir nedarbas**

2009 m., savivaldybėse, kurioms taikoma strategija, administravimo srityje ir ne žemės ūkio sektoriuje dirbo 5 719 žmonių, t.y. 12,5% darbingo amžiaus gyventojų. Privačiuose ūkiuose dirbo 25,4 tūkst. žmonių, t.y. 55,2% darbingo amžiaus gyventojų.

8 lentelė. Užimtumas ir nedarbas, 2009 m.

Eil. nr.	Užimtumas ir nedarbas	Savivaldybė					Bendrai
		Krasnopolio	Punsko	Alytaus raj.	Lazdijų raj.	Kalvarijos	
1	Darbingo amžiaus žmonių skaičius	2 291	2 695	19 530	15 104	6 297	45 017
2	Dirbančių žmonių skaičius ⁵	164	321	2 375	1 929	930	5 719
3	Užimtumas žemės ūkyje ⁶	1 530	1 024	12 099	8 130	2 571	25 354
4	Užimtumas verslo subjektuose, kuriose dirba iki 9 žmonių ⁷	217	317	520	355	231	1 640
5	Bendras užimtumas	1 911	1 662	14 994	10 414	3 732	32 713
6	Registruoti bedarbiai	290	278	3 400	2 727	1 131	7 826
7	Registruotas nedarbo lygis (%)	12,7	10,3	17,4	18,1	18,0	17,0
8	Kiti darbingo amžiaus skaičius	90	755	1 136	1 963	1 434	4 478
9	asmenys ⁸	%	apie 10 %				

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

2009 m. pabaigoje, įdarbinimo tarnybose buvo užregistruoti 7 826 bedarbiai, tai sudarė 17% darbingo amžiaus gyventojų. Darant prielaidą, kad daug neaktyvių asmenų, laikinai dirba užsienyje ir atsižvelgiant į paslėptą nedarbą žemės ūkyje, šis skaičius gali būti gerokai didesnis, tad galima daryti prielaidą, kad ketvirtadalis regiono, kuriam taikoma strategija, gyventojų neturi nuolatinio darbo.

⁵ Statistiniai duomenys - be asmenų, dirbančių individualiuose ūkiuose ir iki 9 darbuotojų įdarbinančiose įmonėse.

⁶ Priimtas skaičiavimo būdas – 1,5 asm. /1 ūkyje.

⁷ Priimtas asmenų, kurie verčiasi ūkine veikla, skaičius, pridėjus subjektus, įdarbinančius 2-9 asmenis, skaičiuojant, kad vidutiniškai juose dirba 3 žmonės.

⁸ Neaktyvūs gyventojai ir paslėptas nedarbas (žemdirbių šeimų nariai), asmenys, laikinai dirbantys užsienyje, šešėlinė ekonomika ir t.t.

.....

- **Kūrybinių industrijų veiklos**

Aprašomose kaimo vietovėse, kuriose vyrauja didelis registruotas ir paslėptas nedarbas yra puoselėjama liaudies kūryba ir amatai.

Kultūra ir menas

Pagal Edwardą Tylorą⁹ „kultūra, arba civilizacija, yra sudėtinga visuma, apimančia žinias, tikėjimą, meną, moralę, įstatymus, papročius ir kitus gebėjimus bei įpročius, kuriuos įgijo žmonės būdami visuomenės nariais“.

Bendra Lenkijos ir Lietuvos istorija turėjo įtakos pasienio šalių kultūrai. Artima kaimynystė turėjo teigiamą poveikį dalinantis patirtimi bei liaudies menininkų pasikeitimams ir kultūriniais mainams, ypač kulinarinio meno srityje. Bendradarbiavimo laikotarpius keitė originalios ir įvairialypės etninės kultūros kūrimo laikotarpiai. Lietuvoje gyvenantys lenkai ir Lenkijoje gyvenantys lietuviai rūpinosi savo papročiu, tikėjimu, legendų, tautosakos ir kalbos elementų, kilnojamųjų paminklų (liaudies menas, įrankiai ir buities reikmenys) ir statinių (dvarų, rūmų, bažnyčių, vienuolynų, vasarnamių, kanalų) bei dokumentų, įrašų ir vietovių pavadinimų išsaugojimu ir puoselėjimu.

2004 m., Lenkijai ir Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, mūsų šalys prisiėmė tolesnius išipareigojimus. Viena iš užduočių, kurią kelia Europos Sąjunga, yra skatinti bendradarbiavimą visose srityse, ugdyti toleranciją ir bendruomenės jausmą, tokiu būdu ugdant ateinančių kartų Europos Sąjungos piliečius ir saugant kultūros paveldą.

Šiuo metu, aprašytose savivaldybėse, kultūros paveldą sudaro architektūros paminklai, liaudies architektūra ir tradicinės profesijos, susijusios su vietinių išteklių naudojimu, įskaitant įvairius amatus - kalvystė, liaudies skulptūra, audimas, pynimas ir apeigų menas.

Vietovėse, kurioms taikoma strategija, dirba 137 menininkai, amatininkai ir liaudies menininkai, tame tarpe Krasnopolio savivaldybėje – 21, Punsko - 26, Kalvarijos - 12, Lazdijų rajono savivaldybėje - 44, Alytaus rajono savivaldybėje – 34. Dauguma menininkų dirba skulptūros iš medžio, kalvystės, audimo, siuvinėjimo ir mezgimo srityse. Savivaldybėse dirbančių tautodailininkų sąrašas pateikiamas 5 priede.

⁹ Vikipedija - *Edwardas Tyloras* - (1832.09. 2 - 1917.01. 02) - anglų archeologas, antropologas ir etnologas, nuo 1871 m. Karališkosios draugijos narys, 1896-1909 m. Oksfordo Balliol koledžo, Socialinės antropologijos profesorius. Tyloras dirbo kultūros genezės tyrimų srityje, sukūrė pirmąją jos sampratos apibrėžimo formulę.

Tradicijų puoselėjimas ir kultūros plėtra neįmanoma be geros infrastruktūros. Svarbus valstybės ir vietos valdžios institucijų uždavinys - nuolatinė socialinės, tame tarpe ir kultūrinės infrastruktūros priežiūra ir plėtra. Esama infrastruktūra ir kultūros prieinamumas, įskaitant bibliotekas, muziejus, teatrus ir parodas, pateikiami 9-11 lentelėse.

9 lentelė. Bibliotekos, 2009 m.

Savivaldybė	Bibliotekos ir filialai	Darbuotojų skaičius	Spaudinių skaičius	Skaitytojų skaičius per metus
1	2	3	4	5
Krasnopolio	1	4	15 519	319
Punsko	2	2	26 896	503
Alytaus rajono	34	49	412 208	15 145
Lazdijų rajono	28	51	282 890	8 001
Kalvarijos	12	21	111 922	4 165
Bendrai	77	127	849 435	28 133

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

10 lentelė. Muziejų ir muziejų lankytojų skaičius, 2009

Savivaldybė	Muziejai ir muziejų skyriai	Lankytojų skaičius	Švietėjiški renginiai
1	2	3	4
Krasnopolio	0	0	0
Punsko	1	1 040	8
Alytaus rajono	1	2 000	5
Lazdijų rajono	5	3 313	17
Kalvarijos	2	1 450	15
Bendrai	9	7 803	45

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

11 lentelė. Sceninio meno ir parodų organizavimo objektai, 2009 m.

Savivaldybė	Parodų organizavimo objektai			Teatrai ir muzikos institucijos
	Objektu skaičius	Parodų skaičius	Lankytojų skaičius	Objektų skaičius
1	2	3	4	5
Krasnopolio	1	5	500	0
Punsko	0	0	0	0
Alytaus rajono ¹⁰	36	36	3 855	0

Lazdijų rajono	0	0	0	0
Kalvarijos	1	20	2 150	1
Bendrai	38	61	6 505	0

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

Svarbų vaidmenį, aprašytose savivaldybėse, atlieka kultūros namai ir kultūros centrai (lentelės 12-14). Juose veikia daug įvairių meno kolektyvų. Aktyviai bendradarbiaujama su visuomenės veikėjais, susivienijusiais į asociacijas, koordinuojami šventiniai renginiai, organizuojamos parodos ir konkursai.

12 lentelė. Kultūros namų, kultūros centrų ir klubų veikla

Savivaldybė	Skaičius			Meno kolektyvų ir atlikėjų pasirodymų skaičius	Susitikimai paskaitos	Sporto ir poilsio renginiai
	institucijų	renginių	parodų			
1	2	3	4	5	6	7
Krasnopolio	1	14	2	4	0	4
Punsko	2	57	11	39	1	5
Alytaus rajono	16	392	36	10	30	14
Lazdijų rajono	1	52	19	18	2	7
Kalvarijos	1	46	0	35	0	20
Bendrai	21	561	68	106	33	50

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

13 lentelė. Kultūros namų, kultūros centrų ir klubų organizuojamų renginių dalyvių skaičius

Savivaldybė	Renginiai	Parodos	Meno kolektyvų ir atlikėjų pasirodymai	Susitikimai paskaitos	Sporto ir poilsio renginiai
1	2	3	4	5	6
Krasnopolio	286	56	70	0	120
Punsko	10 780	1 700	6 030	70	2 560
Alytaus rajono	18 932	3 855	3 021	2 628	2 800
Lazdijų rajono	8 310	1 020	2 110	80	4 500
Kalvarijos	11 304	0	5 466	0	1 200
Bendrai	49 612	6 631	16 697	2 778	11 180

¹⁰ Parodų organizavimo objektai kartu su bendruomenių centrais

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

14 lentelė. Kultūros namuose, kultūros centruose ir klubuose veikiančios meno kolektyvai

Eil. nr.	Meno kolektyvai	Savivaldybė					Bendrai
		Krasnopolio	Punsko	Alytaus rajono	Lazdijų rajono	Kalvarijos	
1	Meno kolektyvų skaičius	3	10	34	58	5	110
2	teatro	2	2	6	9	2	21
3	tame vokaliniai ans. ir chorai	0	1	21	15	5	42
4	tarpe: folkloro	1	5	20	25	2	53
5	šokių	0	2	6	9	2	19
6	Meno kolektyvų dalyvių skaičius	49	363	328	344	245	1 329
7	teatro	27	31	54	66	29	207
8	tame vokaliniai ans. ir chorai	0	29	124	112	70	335
9	tarpe: folkloro	22	125	214	89	42	492
10	šokių	0	178	80	62	50	370

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

Aprašytos teritorijos savivaldybės veikia meno kolektyvai, kurie nėra susiję su kultūros centrais. Vien tik Punsko savivaldybėje tokių kolektyvų yra 15. 6 priede yra pateikiamas įvairiose savivaldybėse veikiančių meno kolektyvų sąrašas. Šie kolektyvai atlieka liaudies šokius ir dainas, pristato papročius. Jie dalyvauja įvairiose šventėse, peržiūrose, konkursuose ir festivaliuose.

Teritorijoje, kuriai parengta ši strategija, yra iškilmingai švenčiamos įvairios šventės. Nors šiuo metu daugumos, su šiomis šventėmis susijusių ritualų, tradicijų ir apeigų reikalavimų jau nesilaikoma, jie yra puoselėjami ir saugomi nuo užmaršties mokyklose, asociacijose, muziejuose ir kultūros centruose. Aprašytoje teritorijoje kasmet vyksta apie 100 reguliarių kultūros renginių. Šių renginių sąrašas yra pateiktas 7 priede.

Teritorijoje, kuriai parengta ši strategija, yra 879 valstybės saugomi paminklai (8 priedas), tame tarpe - Krasnopolio savivaldybėje - 16, Punsko savivaldybėje - 33, Alytaus rajono savivaldybėje - 478, Lazdijų rajono savivaldybėje - 275, Kalvarijos savivaldybėje - 77. Be to, Alytaus rajono savivaldybėje yra 105 dar valstybės nesaugomi paminklai.

❖ Turizmas

Aprašytos teritorijos - vertingos gamtos turtais ir populiarios turistų tarpe. Šios vietos pasižymi gražiais ežerais, nuostabiu kraštovaizdžiu ir įdomiais kultūros paveldo paminklais, turinčiais didelį aktyvaus ir poilsinio turizmo potencialą. Didelę įtaką turizmo plėtrai turi kultūros vertybės - materialiniai ištekliai ir kultūrinės tradicijos - ypač kulinarijos ir liaudies meno. Istorijos ir kultūros vertybės turi didelę įtaką kultūrinio turizmo plėtrai.

Pastaraisiais metais, vyksta turistų aptarnavimo sferos plėtra, ypač kaimo vietovėse. Tai patvirtina didėjantis kaimo turizmo sodybų, sporto įrangos nuomos punktų, maitinimo įmonių skaičius. Šiuo metu, strategija apimtoje teritorijoje veikia 102 kaimo turizmo sodybos (9 priedas) – Krasnopolio savivaldybėje - 24, Punsko savivaldybėje - 10, Alytaus rajono savivaldybėje - 27, Lazdijų rajono savivaldybėje - 37, Kalvarijos savivaldybėje – 4. Apart to, šiose savivaldybėse veikia 10 nakvynės paslaugas teikiančių įmonių, kuriose bendras lovų skaičius - 204. Duomenys apie turizmo objektus yra pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. Turizmo objektai ir jų naudojimas, 2009 m.

Savivaldybė	Nakvynės paslaugų objektai	Nakvynės vietos	Svečių skaičius	Nakvynių skaičius
1	2	3	4	5
Krasnopolio	2	45	385	525
Punsko	0	0	0	0
Alytaus rajono	3	77	2 772	4 926
Lazdijų rajono	4	62	2 039	4 966
Kalvarijos	1	20	1 140	7 490
Bendrai	10	204	6 336	17 907

Šaltinis: Lenkijos VSV Vietos duomenų banko ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

2.3. Kūrybinių industrijų vaidmuo ir vieta Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos plėtros programose, regioninio bei nacionalinio planavimo dokumentuose

- **Europos Sąjunga**

Europos Sąjungos institucijos - Europos Parlamentas, Europos Taryba ir Europos Sąjungos Taryba supraskamos poreikį plėtoti kūrybinius ir inovacinius gebėjimus, dėl jų ekonominės ir socialinės naudos, ne kartą pabrėžė poreikį sukurti žiniomis pagrįstą ekonomiką.

„Inovacijos yra glaudžiai susiję su kūrybiškumu ir norint jas pilnai išnaudoti, būtina plačiai paskleisti tarp žmonių. Tam reikalingas metodas, grindžiamas mokymusi per visą gyvenimą. Švietimo ir mokymo sistemos turėtų visais lygiais remti kūrybingumą ir novatoriškumą, siekiant rasti naujoviškus ir originalius sprendimus, tarnaujančius inovacijoms ir originalių sprendimų suradimui asmeniaame, profesiniame ir visuomeniniame gyvenime“¹¹.

a / 2000 m. Lisabonoje vykusiame Europos Tarybos posėdyje buvo padaryta išvada, kad „būtina parengti metmenis apibrėžiančius naujų įgūdžių įgijimą į mokymasi visą gyvenimą“, kurie turėtų būti pagrindine Europos priemone kovojant su globalizacija ir pereinant prie žiniomis pagrįstos ekonomikos, buvo pabrėžta, kad „žmonės yra didžiausias Europos turtas“.

b / 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos komunikate „Siekiant paversti Europos mokymosi visą gyvenimą erdvę tikrove“ ir 2002 birželio 27 d. priimtoje Tarybos rezoliucijoje dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi poveikio, buvo nustatyta, kad „nauji pagrindiniai įgūdžiai“ yra laikomi prioritetu, ir pabrėžta, kad būtina mokytis visą gyvenimą - nuo ikimokyklinio iki pensijinio amžiaus.

c / 2006 m. gruodžio 18 d. Tarybos rekomendacijoje dėl bendrųjų, visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų (2006/962/EB), Briuselio Europos Vadovų Taryba pabrėžė būtinybę vystyti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi ypatingą dėmesį skiriant „matematiniam gebėjimams ir pagrindiniams mokslo ir technologijų gebėjimams“, „mokymuisi mokytis“, „kompetencijoms“, „iniciatyvoms ir verslumui“, „sąmoningumui ir kultūros raiškai“ bei „socialiniams ir pilietiniams gebėjimams“.

---

¹¹ 2008 m. gruodžio 16 d. Strasbūre priimtas, Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos sprendimas.

d / Briuselio Europos Vadovų Taryba 2007 m. lapkričio 8 ir 9 d. vykusiame posėdyje pabrėžė, kad švietimas ir mokymas yra būtinos sąlygos geram žinių trikampio (švietimas, moksliniai tyrimai, naujovės) veikimui, jam tenka svarbus vaidmuo didinant ekonomikos augimą ir naujų darbo vietų kūrimą. Ji paragino atkreipti ypatingą dėmesį į mažų ir vidutinių įmonių potencialo didinimą, įskaitant kultūros bei kūrybinius sektorius, kadangi jų vaidmuo, skatinant ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir naujoves yra gana didelis.

e / 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos Strasbūre priimtu sprendimu 2009 metai buvo paskelbti Europos kūrybiškumo ir naujovių metais. Šis sprendimas gali veiksmingai padėti Europai spręsti kylančius uždavinius informuojant visuomenę, skleidžiant informaciją apie geros praktikos pavyzdžius, skatinant mokslinius tyrimus ir politines diskusijas. Palanki aplinka, siekiant šių tikslų Europos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu, gali galutiniame rezultate, duoti didesnę sinergiją ir kritinę masę, nei pastangų pasiskirstymas įvairiuose lygmenyse. Europos kūrybiškumo ir naujovių metai turėjo išryškinti veiksnius, kurie gali prisidėti skatinant kūrybiškumą ir naujoves:

- ❖ sudaryti palankias sąlygas inovacijoms ir gebėjimui prisitaikyti; apima visas inovacijų formas, įskaitant socialines ir verslumą,
- ❖ pabrėžti atvirumą kultūrų įvairovei ir skatinant glaudesnius ryšius tarp menų, taip pat su mokyklomis ir universitetais,
- ❖ visais vystymosi laikotarpiais, skatinti vaikų estetinį jautrumą, emocinį vystymąsi, kūrybišką mąstymą ir intuiciją,
- ❖ informuoti apie kūrybiškumo svarbą naujovėms, verslumui, asmens plėtrai, ekonomikos augimui ir užimtumui bei skatinti verslią mąstyseną, ypač jaunų žmonių tarpe, per bendradarbiavimą su verslo atstovais,
- ❖ skatinti matematinius įgūdžius, technologijas ir mokslą, kurie prisideda prie technologinių inovacijų plėtros,
- ❖ skatinti atvirumą pokyčiams, kūrybiškumą ir gebėjimą spręsti problemas, kaip kompetencijas skatinančias naujoves,
- ❖ plėsti priėjimą prie kūrybinės saviraiškos įvairovės, tiek per formalų švietimą ir neformalias ir neoficialias jaunų žmonių veiklas,
- ❖ sudominti žmones tuo, kad greitų technologinių pokyčių ir kūrybiškumo integracijos laikotarpiu, žinios ir lankstumas yra būtina klestėjimo, ir gero gyvenimo sąlyga,

- ❖ skatinti projektavimą kaip kūrybinę veiklą, kuri labai prisideda prie naujovių bei įgūdžių ugdymo, įskaitant ir pagrindines sąvokas, susijusias su intelektinės nuosavybės apsauga,
- ❖ skatinti kūrybingumo ir inovacijų plėtrą, privačiame ir visuomeniniame sektoriuose per mokymus ir skatinimą geriau panaudoti darbuotojų ir klientų kūrybinį pajėgumą.

Bendrijos strateginės gairės 2007-2013 m. - Bendrijos strategijos dokumentas, priimtas ES Tarybos 2006 m. spalio 6 d, kuriame pateiktos ES ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos gairės, ir nustatomi Europos fondų intervencijos bei vykdymo prioritetai, atsižvelgiant į atnaujintą Lisabonos strategiją ir Bendrijos politikos kryptis, pagal gairę 1.2 „Žinių ir naujovių tobulinimas ekonomikos augimo labui“ ir gairę 1.2.2 „Palengvinti sąlygas naujovėms ir skatinti verslumą“.

- **Nacionalinis lygmuo**

Lietuvos Respublikos valdžios institucijos išreiškė pritarimą Europos Sąjungos politikos rekomendacijoms. Šiuo metu galiojančiuose valstybės raidos strateginiuose dokumentuose nėra tiksliai ir išsamiai apibrėžtas visuomenės kūrybiškumo skatinimo prioritetas, bei būtinybė kompleksiskai derinti veiksmus užtikrinant šių, tarpusavyje susijusių, tačiau skirtingų ministerijų atsakomybės sritims priklausančių sričių vystymą:

- a) žingeidumą ir kūrybiškumą skatinanti aplinka šeimoje,
- b) kūrybiškumą skatinanti švietimo ir neformalaus ugdymo sistema,
- c) kūrybiškumas kaip motyvacija renkantis ir konkurencinis faktorius, sėkmingai vykdant savo profesinę veiklą,
- d) kultūra ir menas, kaip faktoriai, skatinantys kūrybiškumą visose visuomenės gyvenimo srityse,
- e) kūrybiškas požiūris į gyvenimo aplinką: kokybės, ekologiškumo poreikis,
- f) kūrybiškas požiūris į šeimos, bendruomenės ir visuomenės tvarumą, tęstinumą bei sanglaudą.

.....
2009 m., Lietuvos Respublikos Kultūros ir Ūkio ministerijų bendradarbiavimo pasekoje, kūrybinių industrijų sąvoka buvo įtraukta į Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir kitas ekonominės plėtros programas.

Kūrybiniai verslai, tapo regioninio bendradarbiavimo pagrindu. Pasibaigus Vilniuje 2010 m. vasario 23-24 d. vykusiai Baltijos jūros valstybių Tarybos konferencijai, Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ir Kultūros ministerijos pabrėžė, kad būtina skatinti Baltijos jūros šalių bendradarbiavimą kūrybinių industrijų srityje.

Lenkijos Respublikos strateginiai dokumentai

❖ 2007-2013 m. Nacionalinis strateginis veiklos planas, remiantis ekonomikos augimą ir užimtumą - Nacionalinė sanglaudos strategija (Dokumentas, patvirtintas Europos Komisijos sprendimu, patvirtinantis tam tikrus, Nacionalinio strateginio veiklos plano elementus, Varšuva, 2007 m.) rodo, kad **pagrindiniu Lenkijos Nacionalinio strateginio veiklos plano tikslu yra sukurti sąlygas ekonomikos, pagrįstos žiniomis ir verslumo augimui**, užtikrinant didesnę užimtumą ir socialinės, ekonominės bei erdvinės sanglaudos plėtrą.

Pagrindiniai Lenkijos sanglaudos politikos tikslai yra :

- ✓ techninės ir socialinės infrastruktūros statyba ir modernizavimas, siekiant padidinti Lenkijos konkurencingumą,
- ✓ įmonių konkurencingumo ir inovatyvumo padidinimas, didžiausią dėmesį skiriant gamybos ir paslaugų sektorių plėtrai,
- ✓ Lenkijos regionų konkurencingumo padidinimas ir kelio užkirtimas jų socialinei, ekonominei ir erdvinei atskirčiai,
- ✓ vystymosi galimybių suvienodinimas ir struktūrinių pokyčių kaimo vietovėse skatinimas.

Regioniniu lygiu yra įgyvendinamos rėmimo veiklos, kuriomis siekiama inovacijų plėtros, jos stiprins mažų ir vidutinių įmonių potencialą, ypač daug dėmesio skiriant mikroįmonėms. Be investicinės pagalbos, įmonėms bus teikiamos konsultacijos ir organizuojami mokymai, bus teikiama visapusiška naujų įmonių kūrimo (start-up) parama, ypač tose srityse, kurios turi didelę įtaką regiono plėtrai, bus skatinamas bendradarbiavimas

.....
tarp įmonių, regioniniu lygmeniu (parama kuriant ir plėtojant verslo bendradarbiavimo ryšius, įskaitant regioninius **klasterius**).

Priemonės, kurių imamasi nacionaliniu lygmeniu, papildo regioninę veiklą - bus siekiama remti novatoriškus projektus - produkto ir organizacinius. Konkurencingos ekonomikos plėtra, Europos ir pasauliniu mastu - bus galima įgyvendinant papildomas priemones, kuriomis siekiama inicijuoti novatoriškos veiklos įgyvendinimą, visų pirma MVĮ (įskaitant finansavimą moksliniams tyrimams ir plėtrai bei jų rezultatų įgyvendinimui, bendradarbiavimo santykių kūrimui, autorių ir nuosavybės teisių valdymui ir pan.)

- ❖ Nacionalinėje plėtros strategijoje yra atitinkamos vystymosi politikos išraiška iššūkiams Europoje, kylantiems atnaujinus Lisabonos strategiją. Ši politika privalo kovoti su skirtingų regionų išsivystymo netolygumais, kad būtų išvengta mažiausiai išsivysčiusių regionų atskirties. Gyvenimo lygio ir kokybės kėlimas, priklauso nuo valstybinės politikos, skatinančios greitą ir darnų ekonomikos vystymąsi, grindžiamą žmogiškųjų išteklių plėtra, inovacijų diegimu ir regionų ekonomikos konkurencingumu bei stabilių ekonomikos ir socialinių sąlygų pasiekimu, siekiant užtikrinti vietos bendruomenėms europietišką gyvenimo kokybę.

Strateginiai Nacionalinės plėtros strategijos prioritetai:

1. Ūkio konkurencingumo ir inovacingumo didinimas,
3. Užimtumo augimas ir jo kokybės gerinimas,
5. Kaimo plėtra,
6. Regioninė plėtra ir teritorinė sanglauda.

2010-2020 m. Nacionalinė regionų plėtros strategija: regionai, miestai, kaimo vietovės, 2010. Regioninė politika išdėstyta NRPS turėtų prisidėti kuriant regiono tapatybę ir siekiant pagerinti visų regionų konkurencingumą, sutelkiant dėmesį į plėtros mechanizmus, siekiant sustiprinti plėtros impulsų plitimą visoje šalyje, ir skatinti lygias galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis, laikoma lemiamu veiksmu, lemiančiu visų gyventojų dalyvavimą regionų plėtroje. Strategijoje nustatytos priemonės apims endogeninį subregioninių centrų, kaimo vietovių ir kitų, aiškią erdvinę struktūrą turinčių teritorijų, potencialą.

.....

- **Regioninės ir vietinės reikšmės dokumentai**

Regiono ir vietos plėtros strategijose įtrauktos priemonės, skirtos inovacijų ir kūrybinių verslų populiarinimui, tokiose srityse kaip kultūros paveldas, tvari turizmo plėtra, socialinis ir ekonominis vystymasis per pramogų, pramonės, mokslinių tyrimų ir kitų sektorių partnerystę, siekiant atgaivinti vietos ekonomiką, stiprinti kultūros infrastruktūrą ir paslaugas.

Lietuva – savivaldybių kultūros ir kūrybinių industrijų galimybių studijoje pabrėžiama, jog šiuo metu nepakanka priemonių užtikrinančių efektyvią kultūros, švietimo ir mokslo institucijų, mokslinių tyrimų ir verslo sąveiką. Šių, tradiciškai atskirai vystomų sektorių, plėtros iniciatyvų koordinacija yra būtina siekiant efektyvios kūrybinių industrijų plėtros.

Atskirų kūrybinių verslų analizė parodė jų ryšius su kitais verslais, valstybės institucijomis, švietimo įstaigomis ir pan., tačiau tyrimai konstatuoja bendrą, itin didelį šios srities verslų susiskaidymą, veiksmų koordinacijos, informacijos, taip pat ir priklausomybės, kūrybinių industrijų sektoriui savimonės, stoką.

Strateginiuose Lenkijos savivaldos institucijų dokumentuose, taip pat neaptariama kūrybinių industrijų plėtra. Visuose dokumentuose, numatomos inovacinių priemonių populiarinimo, mažųjų ir vidutinių įmonių plėtros priemonės, siekiant išsaugoti tradicijas ir kultūrinį paveldą bei skatinti turizmą, tame tarpe kultūrinį. Pavyzdžiui, Palenkės vaivadijos plėtros strategijoje iki 2020 m. numatyti tikslai - 2 tikslas „Žmogiškųjų išteklių plėtra pagal darbo rinkos poreikius“ ir 5 tikslas „Turizmo plėtra naudojant gamtos ir kultūros paveldą“ ir II prioriteto priemonė „kultūros plėtra ir kultūros paveldo apsauga“.

2.4. Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos kūrybinių industrijų sektoriaus SSGG analizė

SSGG analizė yra pagrindinis modelis, nurodantis organizacijos strateginių planų vystymo kryptį ir suteikiantis jiems pagrindą. SSGG atspindi stiprybes (ką organizacija yra pajėgi atlikti), silpnybes (ko organizacija negali atlikti), galimybes (potencialiai naudingos sąlygos organizacijai) ir grėsmes (potencialiai nenaudingos sąlygos organizacijai). Tokios analizės atlikimas padeda nustatyti silpnybių poveikio versle mažinimo būdus, išryškinant stipriąsias puses. Idealiu atveju, pranašumai gali atitikti rinkos galimybes, kurios atsiranda dėl konkurentų produktų ir/ar paslaugų neefektyvumo.

Atliekant analizę būtina nustatyti stipriąsias ir silpnąsias puses bei prognozės - aprašyti galimybes ir grėsmes.

- **STIPRYBĖS** (teigiami vidiniai veiksniai) - organizacijos (subjekto), kurie išskiria ją iš kitų subjektų.
- **SILPNYBĖS** (neigiami vidiniai veiksniai) – atsiranda ribotų išteklių ir nepakankamų kvalifikacijų pasekmėje. Kiekvienoje organizacijoje yra veiksniai, ribojantys jos efektyvumą, bet greitas ir objektyvus jų nustatymas gali lengvai sumažinti jų neigiamą poveikį.
- **GALIMYBĖS** (teigiami išorės veiksniai) – aplinkos reiškiniai ir tendencijos, kurie gali būti naudojamos kaip plėtros stimulas ir susilpninti grėsmes.
- **GRĖSMĖS** (neigiami išorės veiksniai) - tai visi išoriniai veiksniai, kuriuos suvokiame kaip verslo plėtros kliūtį, sunkumus ir papildomas išlaidas.

Apibendrinant gautus rezultatus, reikėtų atsakyti į šiuos klausimus:

Kaip galime panaudoti savo turimas stipriąsias puses konkurentų atžvilgiu ar koku būdu galėtume ištaisyti, patobulinti, savo turimas silpnybes?

Kaip turėtume sumažinti mums iškilusias (ar iškiliančias) grėsmes, ar įmanoma jų apskritai išvengti?

Kaip galėtume išnaudoti susiklosčiusias galimybes?

SSGG analizėje apžvelgiamos stipriosios ir silpnosios pusės bei galimybės ir grėsmės, susiję su Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos (Punskas, Krasnopolis, Kalvarija, Lazdijai, Alytus) kūrybinių industrijų sektoriaus, kaip visumos, plėtra.

Žemiau pateikiamas pagrindinių veiksnių, turinčių įtakos šios teritorijos plėtrai, sąrašas.

16 lentelė. SSGG analizė

Stiprybės

Eil. nr.	Veiksniai	Rodikliai
1	Dideli darbo ištekliai, ypač kaimo vietovėse	a/ bedarbystė – 17% b/ paslėpta bedarbystė kaime - virš 10 % a/ valstybės saugomos teritorijos - 22 %,
2	Turtingi kraštovaizdžio ir kultūriniai ištekliai	b/ miškingumas - 25 %, c/ daug vandens telkinių - 293 ežerai, d/ tradicinės statybos pastatai, a/ Punskas, Metelių regioninis parkas – firminiai produktai,
3	Turtingas istorinis ir kultūros paveldas, gerai abiejų šalių gyventojams žinomas regionas, turtingos istorinės tradicijos ir liaudies kultūra	b/ Mažoji Lietuva - pasienio teritorija, kurioje gyvena lietuvių tautybės gyventojai, noriai lankoma į Suvalkų kraštą atvykstančių turistų ir poilsiautojų, c/ daug turtingą istoriją turinčių religinio kulto vietų, kovų už nepriklausomybę ir sukilimų vietos, d/ daug įdomių kultūros renginių
4	Gyventojų atvirumas ir svetingumas, atsiradęs iš tradicijų, istorijos ir padėties šalių pasienyje	a/ daugiakultūrė etninė ir religinė gyventojų sudėtis, b/ liaudies kultūros tradicijų puoselėjimas, liaudies menas ir tradiciniai amatai, c/ turtingos senosios patiekalų gamybos tradicijos,

---

5	Palankios sąlygos turizmo ir poilsio paslaugų bei ekologinio ūkininkavimo plėtrai	a/ natūrali gamtinė aplinka, b/ Šengeno susitarimo įgyvendinimo rezultate atidaryta siena tarp Lenkijos ir Lietuvos, c/ daug vandens telkinių, patrauklios sąlygos buriavimui, baidarėms, žvejybai ir kitoms vandens sporto šakoms, d/ turtingas ir įvairus dviračių, pėsčiųjų, vandens, jodinėjimo ir slidinėjimo takų tinklas, e/ patrauklių kaimo turizmo sodybų gausa.
---	---	--

Silpnybės

Eil. nr.	Veiksniai	Rodikliai
1	Mažas gyventojų tankumas ir žemos kaimo gyventojų profesinės kvalifikacijos	a/ gyventojų tankumas 1km ² = 22,1, b/ mažas gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, skaičius, c/ verslumo mokymo trūkumas, a/ investicijų į techninę infrastruktūrą stoka, b/ menkos galimybės naudotis plačiajuosčiu internetu, c/ prasta vietinės reikšmės kelių būklė,
2	Maža teritorijos, kuriai parengta ši strategija socialinė - ekonominė plėtra	d/ ūkių įrangos rekapitalizacija, e/ didelė bedarbystė, f/ žemas kaimo gyventojų išsilavinimo lygis, būtinos verslui kvalifikacijos stoka, g/ nepakankama turizmo infrastruktūros plėtra.

Eil. nr.	Veiksniai	Rodikliai
3	Neišvystyta kūrybinių verslų	nepakankamos sistemiskai taikomos MVĮ kūrybinių

aplinkos infrastruktūra	industrijų veiklų rėmimo priemonės (fondai, paskolos lengvatinėmis sąlygomis, mokesčių lengvatos, verslo planų rengimas, konsultavimas, informavimas, projektų rengimas), a/ nedaug nevyriausybinių organizacijų, b/ nedaug socialinių iniciatyvų, renginių integruojančių vietos bendruomenes ir populiarinančių šio regiono gamtines vertybes, c/ minimalus bendradarbiavimas ir bendrų iniciatyvų trūkumas visuomeniniame, socialiniame ir ekonominiame sektoriuose, d/ prastai įrengtos kaimo gyventojų susitikimo vietos (bendruomenių centrai, vaikų žaidimų aikštelės), e/ mažas ūkio subjektų skaičius kaime, nedidelis kiekis vietos žaliavas perdirbančių įmonių, nepakankamas vietos produktų populiarinimas, f/ nedaug ūkių, užsiimančių kita, ne žemės ūkio, veikla, g/ trūksta kūrybinės veiklos vystymo koncepcijos, h/ kūrybinių projektų įgyvendinimo stoka, i/ nepakankamas gamtinių vertybių, paveldo, kultūros, turistinio ir ekonominio patrauklumo populiarinimas.
4	Nepakankamas socialinis ir ekonominis gyventojų aktyvumas, kūrybinių verslų subjektų tinklų stoka (šakinių ir tarpšakinių)

**Eil.
nr.**

Veiksniai

Galimybės

Rodikliai

1	Įvairių vietinių aplinkų bendradarbiavimas, siekiant regiono plėtros, kūrybinių industrijų tinklų kūrimas ir partnerystė su kitomis verslo šakomis	a/ bendras viešojo, socialinių ir ekonominio sektorių partnerių dalyvavimas iniciatyvose, kuriomis siekiama regiono plėtros ir populiarinimo bei gyventojų aktyvumo didinimo, b/kūrybinių verslų klasterio sukūrimas, c/ koordinatoriaus paskyrimas ir klasterio veiklos principų nustatymas,
2	Padidėjęs šalies ir užsienio turistų susidomėjimas aktyviu poilsiu ir laisvalaikio KIPS teritorijoje, kur yra palankios sąlygos; sveiko maisto paklausos padidėjimas, padidėjęs atvykstančių turistų susidomėjimas regiono kūrybinių verslų paslaugomis	a/ laisvalaikio praleidimo modelio kaita, b/ Lenkijos ir Lietuvos pasienis, populiarinantis tarp šalies gyventojų ir užsienio turistų unikalios kultūros ir gamtos vertybes, c/ stiprėjanti „sveiko maisto“ vartojimo tendencija, d/ sugrįžimas prie tradicinių maisto gaminių technologijų ir receptų, e/ gera, Europoje vyraujanti, nuomonė apie lenkų ir lietuvių gaminamus maisto produktus, f/ paskirstymo kanalų, vietos lygmeniu, sukūrimas,
3	ES ir vietinių fondų lėšos, skirtos regiono plėtrai ir teigiamos kaimo plėtros patirties perdavimui, susijusios su LEADER įgyvendinimu Europos Sąjungoje	ES fondai: Sanglaudos fondas ir struktūriniai fondai: a/ Socialinis fondas (ESF) b/ Regioninės plėtros fondas (ERPF) c/ Žemės ūkio fondas (EŽŪFKP) d/ Žuvininkystės fondas
4	Telekomunikacijų plėtra, tame tarpe interneto ryšio	a/ pasikeitimas patirtimi ir bei prekybos kūrybinių industrijų produktais ir paslaugų mainų internetu skatinimas,
5	Patogi geografinė padėtis, pasienio teritorija.	a/ bendradarbiavimo su Rusija ir Baltarusija plėtra.

Grėsmės

Eil. nr.	Veiksniai	Rezultatai
----------	-----------	------------

1	Sumažėjusi vietos paslaugų paklausa	a/ didelė ir nuolat auganti kitų regionų konkurencija turizmo srityje, b/ pasaulinė ekonominė krizė, sumažėjusi prekių ir paslaugų paklausa, kuri palietė ir pasienio regioną, a/ konfliktai tarp ekonominio regiono potencialo
2	Ekologinio pobūdžio kliūtys vietos plėtrai	naudojimo ir ekologinių reikalavimų, b/ vis dar žemas gyventojų ekologinio sąmoningumo lygis,
3	Periferinė vieta	a/ vieta turinti neigiamą įtaką visuomenės poreikiams ir lūkesčiams, nacionaliniu ir regioniniu lygiu,
4	Kūrybinių industrijų produktų kokybės sumažėjimas susidarius žemos konkurencijos sąlygoms kaimo vietovėse	a/ žemo išsilavinimo lygio ir populiariosios kultūros grėsmė nacionalinės kultūros plėtrai, b/ maža specializuotų paslaugų paklausa, negalinti būti kūrybinių verslų atstovų pajamų šaltinių ir verčianti juos imtis kitų verslų ir plėsti specializaciją,
5	Kūrybinių industrijų plėtros stagnacija	a/ palankių KI sąlygų stoka prisidės prie išsilavinusių žmonių išvykimo iš nurodytos teritorijos ir gebėjimo teikti savo kūrybines paslaugas visuomenei.

- **Atliktos SSGG analizės išvados**

Pagrindinių veiksnių, lemiančių regiono plėtrą, analizė aiškiai rodo kūrybinių verslų plėtros galimybes. Šio regiono privalumas yra išskirtiniai gamtiniai išteklių, kraštovaizdžio įvairovė bei kultūros paveldas ir palankios sąlygos laisvalaikiui, poilsiui bei įvairių formų turizmui. Šios vertybės turėtų būti naudojamos regiono, kuriam buvo parengta ši strategija, plėtrai ir populiarinimui.

Nedaug žmogaus veiklos pakeista švari aplinka ir didėjanti natūralių maisto produktų paklausa – tai yra ideali vieta investuoti į **sveikų ir ekologiškai švarių maisto produktų** gamybą. Apart turizmo, svarbios šakos yra žemės ir miškų ūkis. Tai įmanoma, nes čia yra daug miškų ir žemės ūkio paskirties žemės, skaičiuojant vienam gyventojui, bei daugiamečių ganyklų, teikiančių pašarus galvijams.

Didžiausia problema yra **ekonominis silpnumas ir žemas investicijų potencialas**. Tai yra ne tik teritorijos, kuriai taikoma strategija, bet ir viso šio regiono problema. Tokia padėtis susiklostė dėl ilgametės techninės infrastruktūros plėtros stokos, ypač ryšių ir šiuolaikinės žiniasklaidos prieinamumo. Tai buvo tipiškas, praeityje vyravęs, požiūris į periferinių regionų plėtrą.

Nepakankamų investicijų pasekmėje gyventojų tankumas yra nedidelis ir tampa kliūtimi plėtoti kai kuriuos kūrybinių industrijų sektorius, tuo pačiu mažinant specialių paslaugų poreikį.

KIPS teritorijos silpnėbe yra santykinai **mažas gyventojų aktyvumas**. Tai rodo nedidelis visuomeninių iniciatyvų ir nevyriausybinių organizacijų, veikiančių šioje srityje, skaičius. Žemas gyventojų verslumas. Pagrindinės darbo vietos, apart žemės ūkio, yra švietimo įstaigose ir biuruose. Veikiančių įmonių finansinė būklė yra gana prasta. Jos, dažniausiai, negali intensyviai investuoti į plėtrą ir mažina darbo vietų skaičių.

Nepalanki gyventojų išsilavinimo struktūra stabdo kaimo vietovių gyventojų pažangą, ji nėra palanki plėtrai ir gamybos racionalizavimui, transformavimui ir prisitaikymui prie rinkos ekonomikos sąlygų, taip pat stabdo profesinį perorientavimą ir naujas verslo iniciatyvas. Bedarbių tarpe - daugiausia žemos kvalifikacijos darbuotojų, o mažas teritorinis šios grupės judrumas, trukdo ieškant darbo. Šis reiškinys lemia didelės kaimo gyventojų dalies nuskurdimą.

Galimybę pagerinti padėtį duoda finansinė parama, teikiama nacionaliniu ir vietos lygiu iš Europos socialinio fondo ir Europos regioninės plėtros fondo, pagal Sektorių veiklos programas ir Nacionalinį plėtros planą.

Rimčiausia grėsmė KIPS teritorijoje yra **finansinių išteklių trūkumas rengiant ir įgyvendinant investicijas**, visų pirma - investicijas į infrastruktūrą ir turizmą. Jei neįvyks radikalus pokytis, aprašyta teritorija liks periferija regione, kuris nesusilaukia investuotojų, turistų ir jaunų, išsilavinusių žmonių susidomėjimo, kurie ieško savo vietos šalies centre, ar už jos ribų.

3. Kūrybinių industrijų sektoriaus prioritetai, tikslai ir plėtros uždaviniai

3.1. Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos kūrybinių industrijų plėtros vizija ir misija

• Teritorijos, kuriai taikoma ši strategija vizija buvo suformuluota taip:

„Lenkijos ir Lietuvos pasienio regionas - daugiafunkcinės kaimo ir miesto vietovių plėtros bei aukšto gyventojų gyvenimo lygio regionas“

Kūrybinių verslų plėtros vizija teritorijoje, kuriai taikoma strategija, yra sekanti:

„Kūrybiniai verslai Lenkijos ir Lietuvos pasienyje – svarbiausias socialinės ir ekonominės plėtros, lemiančios regiono prekės ženklą, veiksnys“

• Kūrybinių verslų plėtros pasienio teritorijoje misija buvo suformuluota taip:

„Pasienio regiono gyventojų intelektualinis ir kultūrinis potencialas - plačiai naudojamas, siekiant pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę ir lygį“

Ši strategija prisidės prie viešojo, socialinio ir ekonomikos sektoriaus subjektų aktyvinimo, įgyvendinant užduotis, susijusias su regiono vidinio ir išorinės potencialo bei efektyviu jo gyventojų kultūrinio ir intelektualinio potencialo naudojimu.

3.2. Plėtros prioritetai ir tikslai

- Šios strategijos prioritetas yra perspektyvių ir inovacinių kūrybinių verslų svarbos didinimas, galintis tapti reikšmingu strateginiu ekonominės ir socialinės Lenkijos ir Lietuvos pasienio regiono, kurio produktai ir paslaugos bus konkurencingi vietinėje rinkoje bei tarptautiniu mastu, plėtros elementu.

• Bendrieji ir konkretūs tikslai

Bendrieji ir konkretūs šios strategijos tikslai buvo suformuluoti po konsultacijų su vietos savivaldos institucijomis ir išanalizavus teritorijos, kuriai taikoma strategija, stipriąsias ir silpnąsias puses, galimybes ir grėsmes. Pasirenkant tikslus buvo vadovaujama savivaldybių ir suinteresuotų šalių poreikiais bei nustatyta ekonominės veiklos rūšių sąrašas.

Nustatyti tikslai yra visiškai suderinami ir paskatins vietos bei regioninėse plėtros strategijų ir vietos valdžios priimtų plėtros planų įgyvendinimą.

Bendrosios kūrybinių industrijų plėtros Lenkijos ir Lietuvos pasienyje strategijos tikslai yra sekantys:

• Bendrieji tikslai:

Prižiūrėti ir plėtoti kultūrinius Lenkijos ir Lietuvos pasienio išteklius

II. Tinkamai naudoti intelektinį regiono gyventojų potencialą

II. Gerinti Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono gyventojų gyvenimo sąlygas

• Konkretūs tikslai:

17 lentelė. Bendrieji ir konkretūs strategijos tikslai

I. Prižiūrėti ir plėtoti kultūrinius išteklius	1. Saugoti gamtos ir kultūros išteklius
	2. Atnaujinti gyvenvietes ir istorinius pastatus

	3. Išsaugoti ir atkurti tradicinius amatus ir vietinį meną
	4. Sukurti regiono kultūrinį ir turizmo prekės ženklą
II. Tinkamai naudoti intelektinį potencialą	1. Gerinti mokymo sąlygas, popamokinio ugdymo plėtrą
	2. Skatinti jaunos talentus ir talentingus socialinio - ekonominio gyvenimo ugdytojus
	3. Didinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų vertę
	4. Įsteigti kūrybinių industrijų klasteri ¹²
III. Gerinti gyventojų gyvenimo sąlygas	1. Plėtoti kultūros, turizmo ir ryšių infrastruktūrą
	2. Restruktūrizuoti, perorientuoti ir diversifikuoti ekonomines veiklas, užimtumą ir paslaugų plėtrą

¹² Klasteris (angl. cluster) Klasteris – tarpusavyje ekonomiškai susijusių ir viena kitą palaikančių įmonių, orientuotų į baigtinį skaičių galutinių produktų, visuma. Tai pagal geografinį principą vienoje vietoje sukongcentruotos tarpusavyje sąveikaujančios įmonės, vykdančios bendrą veiklą. Klasteris yra organinis rinkos darinys. Tai svarbus konkurencingumo didinimo (šakos ar visos šalies mastu) veiksnys. Bendros veiklos rezultatas – daug galutinių produktų. Klasteriai formuojasi dešimtis ar net kelis šimtus metų, apima įvairius industrinius regionus, dirbtinai kurti juos nėra neįmanoma, bet nėra naudinga kitiems rinkoms dalyviams bei prieštarauja laisvosios rinkos dėsniams: subsidijos ir netikslinga parama tam tikroms įmonėms iškreipia konkurenciją ir sudaro nelygias sąlygas įvairių subjektų veiklai.

	3. Populiarinti kūrybinių industrijų bei kultūrinės teritorijos produktus ir paslaugas
--	--

- **Strategijos įgyvendinimo rodiklių tarpusavio suderinamumas ir atitikimas atliktai SSGG analizei ir teritorijos aprašymui**

Strategijoje numatyti tikslai ir jų įgyvendinimo priemonės yra suderintos su pateiktomis SSGG analizės išvadomis.

18 lentelė. Strategijos tikslų atitikimas atliktai SSGG analizei*

Bendrieji ir konkretūs tikslai		SSGG analizės rezultatai			
		S	S	G	G
CO I	Prižiūrėti ir plėtoti kultūrinius išteklius				
CS I.1	Saugoti gamtos ir kultūros išteklius	S2,S3, S5	S2	G3	G1, G3
CS I.2	Atnaujinti gyvenvietes ir istorinius pastatus	S2,S3	S2	G2, G3, G5	G3
CS I.3	Išsaugoti ir atkurti tradicinius amatus ir vietinį meną	S4		G3	G4
CS I.4	Sukurti regiono kultūrinį ir turizmo prekęs ženklą	S2,S3, S4,S5	S4	G2, G5	G1, G3, G4, G5
CO II	Tinkamai naudoti intelektinį potencialą				
CS II.1	Gerinti mokymo sąlygas, popamokinio ugdymo plėtrą		S1	G1, G3	G3, G4
CS II.2	Skatinti jaunos talentus ir talentingus socialinio - ekonominio gyvenimo ugdytojus	S1	S1,S2, S4	G1, G3	G1, G3

Bendrieji ir konkretūs tikslai		SSGG analizės rezultatai			
		S	S	G	G
CS II.3	Didinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų vertę		S1,S2, S3,S4	G1	G1, G3, G4, G5
CS II.4	Įsteigti kūrybinių industrijų klasterį		S3,S4	G1	
CO III	Gerinti gyventojų gyvenimo sąlygas				
CS III.1	Plėtoti kultūros, turizmo ir ryšių infrastruktūrą		S2,S3	G4	G1,G2, G3
CS III.2	Restruktūrizuoti, perorientuoti ir diversifikuoti ekonomines veiklas, užimtumą ir paslaugų plėtrą	S1	S1,S2	G1, G3	G1, G3
CS III.3	Populiarinti kūrybinių industrijų bei kultūrinės teritorijos produktus ir paslaugas	S2,S3, S4,S5	S3,S4	G2, G3, G5	G1, G3

* Informacija pateikta lentelėje susijusi su informacija 30 – 35 puslapiuose.

3.3. Plėtros uždaviniai

I.1. Tikslas

„Saugoti gamtos ir kultūros išteklius”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. investicijos, susijusios su grėsmės gamtai pašalinimu teritorijose, kurioms taikomos apsaugos formos, visų pirma, saugomų teritorijų tinklo „Natura 2000“ teritorijoje,
2. gamtos paminklų apsauga ir ženklavimas, kartu su švietimo elementais,

- .....
3. kultūros paveldo objektų pritaikymas edukacinei veiklai, istoriniam, meniniam, kultūriniam pažinimui – išvažiuojamosioms sesijoms ir nuolatinei kūrybinei edukacinei veiklai, į paminklų registrą ir valstybės istorinių pastatų sąrašą įrašytų objektų remontas, atstatymas ar rekonstrukcija,
  4. ekologinis ir istorinis švietimas, vietos patriotizmo bei identifikavimosi su regionu skatinimas.

I.2. Tikslas:

„Atnaujinti gyvenvietes ir istorinius pastatus”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. Projektų įgyvendinimas istorinėse vietose ir miestuose arba netoliese istorinių paminklų, projektų metu būtų remontuojami šaligatviai, automobilių stovėjimo aikštelės, aikštės, dviračių takai, žaliosios erdvės, parkai, viešųjų, socialinių ir kultūros, sporto ir poilsio paskirties pastatų atnaujinimas, ir įrengimas arba aprūpinimas papildoma įranga,
2. Lazdijų miesto parko infrastruktūros plėtros projekto parengimas ir įgyvendinimas (techninė dokumentacija),
3. Parengti rekomendacijas savivaldybių taryboms dėl kūrybinių industrijų infrastruktūros plėtros, atsižvelgiant į vietovių urbanistinę ir socialinę plėtrą.

I.3. Tikslas

„Išsaugoti ir atkurti tradicinius amatus ir vietinį meną”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. interesų būrelių steigimas, materialinės ir organizacinės paramos teikimas veikiantiems būreliams,
2. menininkų ir tautodailininkų darbų parodų, konkursų ir varžytuvių organizavimas,
3. muziejų, regioninių liaudies buities ir memorialinių ekspozicijų, muziejų po atviru dangumi steigimas, siekiant pristatyti vietos amatus, meną ir papročius, etninės veiklos centras (meno ir verslo junginys), kaip traukos centras turistams.

I.4. Tikslas

„Sukurti regiono kultūrinį ir turizmo prekės ženklą”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. regionui būdingų vertybių ir produktų, turinčių šio krašto kultūrinių ypatumų azdijų eksponavimas,
2. šūkio ir logotipo (grafinis simbolis ir logotipas), geriausiai apibūdinančių Lenkijos ir Lietuvos pasienio regioną ir projekte dalyvaujančias savivaldybes, išrinkimas konkurso būdu,
3. regiono įvaizdžio ir dvasios išlaikymas - gražūs peizažai, švari gamtinė aplinka, daugiakultūrės praeities pėdsakai ir tradicinis, pasienio gyventojų, svetingumas,
4. kategorijų suteikimas (standartizavimas) kūrybiniams turizmo ir vietos kultūros kūrėjų produktams ir paslaugoms.

II.1. Tikslas

„Gerinti mokymo sąlygas, popamokinio ugdymo plėtrą”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. apleistų viešųjų įstaigų adaptacija (mokyklos, buvę kariniai objektai), verslo inkubatorių kūrimas, skirtų atlikti kultūrinių ir kūrybinių industrijų plėtros uždavinius,
2. kūrybinių industrijų produktų kūrėjo ir vartotojo ugdymo ilgalaikės kompleksinės programos parengimas ir įgyvendimas,
3. įvesti į regiono meno, techninių ir amatų mokyklų mokymo programas, moksleivių kūrybinių talentų ekonominio naudojimo temas, parengti specializuotas mokymo programas kūrybinių industrijų animatoriams ir menininkams, jungiančias kūrybinės veiklos ir valdymo žinias.
4. organizuoti susitikimus, mokymus, konferencijas ir mokomasias keliones, siekiant užmegzti bendradarbiavimą, mokytis, keistis informacija ir patirtimi arba įgyvendinti bendras priemones.

II.2. Tikslas

„Skatinti jaunos talentus ir talentingus socialinio - ekonominio gyvenimo ugdytojus”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. steigti informacinius ir kūrybiškumo centrus jaunimui ir šeimoms, pritaikyti ir tinkamai įrangti vietas, kuriose bus teikiamos prieigos prie interneto paslaugos,
2. organizuoti užklausinę veiklą vaikams ir jaunimui, kurti ir plėtoti meno inkubatorius,
3. remti vaikų ir jaunimo kūrybinių industrijų ir kultūros projektus,
4. materialinės paramos teikimas jaunimui - pradedantiems savo verslą kūrėjams ir kūrybingiems verslininkams: a. kūrybingo verslumo dotacijų ir paskolų fondo įsteigimas, (start-up bussines fond) iš mokesčių iniciatyvų (turistų mokesčiai, skirti remti kūrybines industrijas), b. viešieji menininkų kūrinių pirkimai, c. privataus ir ūkinio kultūros mecenato populiarinimas, d. mokesčių lengvatos.

II.3. Tikslas

„Didinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų vertę”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. kurti infrastruktūrą pasirinktoms kūrybinių industrijų šakoms,
2. partnerystės tinklų užmezgimas kūrybinių industrijų versle, keitimasis profesine ir rinkodaros patirtimi,
3. pasienio regione teikiamų paslaugų ir gaminamos produkcijos kokybės išlaikymas ir gerinimas,
4. tiesioginių kūrybinių industrijų produktų pardavimų sistemos kūrimas ir plėtra.

II.4. Tikslas

„Isteigti kūrybinių industrijų klasterį“

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. išplėstos Lietuvos ir Lenkijos struktūros, jungiančios sektoriaus atstovus, sukūrimas, kaip kūrybinių industrijų verslumo plėtojimo pasienio teritorijoje ir bendradarbiavimo tinklų kūrimo įrankio,
2. informavimo ir konsultavimo plėtra bei kūrybinių industrijų bendradarbiavimo tinklo užmezgimas,
3. bendri veiksmai, siekiant skatinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų pardavimą regione, dalyvavimas mugėse ir parodose,
4. informacijos apie menininkus ir kūrybines industrijas regione, rinkimas ir apdorojimas, kūrybinių industrijų žemėlapių parengimas, kūrybinių industrijų produktų eksporto į ES bei kitas pasaulines rinkas, būklės analizės atlikimas ir plėtros galimybių studijos bei rekomendacijų parengimas, kuriomis siekiama didinti pasienio regiono kūrybinės pramonės konkurencingumą vietos, šalies ir užsienio rinkose, rekomendacijų pateikimas savivaldybėms apie vietos kūrybinių industrijų finansavimo galimybes iš savivaldybių biudžetų, siekiant pagerinti gamybos apimtį ir populiarinimą,
5. parengti ir įgyvendinti intelektinės klasterio narių nuosavybės apsaugos strategiją, tame tarpe regiono logotipo ir šūkio (Property and Premises Strategies).

III.1. Tikslas

„Plėtoti kultūros, turizmo ir ryšių infrastruktūrą“

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. kultūros infrastruktūros objektų kūrimas per statybą, perstatymą ar remontą: bendruomenių centrų, etninės veiklos centrų, muziejų, liaudies buities muziejų, kūrybos verslumo centrų,
2. mažosios turizmo infrastruktūros statyba, renovacija ar rekonstravimas - ypač uostų, paplūdimių, apžvalgos aikštelių, stovyklaviečių, pėsčiųjų takų, turizmo informacijos centrų, kartu su privažiavimo keliais ir takeliais,

- .....
3. techninės ir ryšių infrastruktūros statyba - įskaitant IT,
  4. turizmo, pramogų ir sporto objektų pritaikymas, neįgaliųjų poreikiams.

III.2. Tikslas

„Restruktūrizuoti, perorientuoti ir diversifikuoti ekonomines veiklas,
užimtumą ir paslaugų plėtrą”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. verslo objektų statyba, rekonstravimas ir modernizavimas,
2. teritorijos, kurioje bus vykdoma ekonominė veikla, sutvarkymas,
3. objektų aprūpinimas verslui būtina įranga,
4. dalyvavimas kursuose, mokymuose, studijose, stažuotės ir kitose ugdymo veiklose, kuriomis siekiama perkvalifikuoti darbuotojus,
5. kūrybinių industrijų ir turizmo paslaugų verslo steigimas ir plėtra.

III.3. Tikslas

„Populiarinti kūrybinių industrijų bei kultūrinės teritorijos
produktus ir paslaugas”

bus įgyvendinamas pasitelkiant sekančias priemones:

1. informacijos sklaida apie gaminamus kultūros, amatų, regioninės virtuvės ir kūrybinių paslaugų produktus, naudojant, sukurtą logotipą, per:
  - ✓ spaudą - katalogus, laikraščių straipsnius, žemėlapius ir kelionių vadovus,
  - ✓ interneto tinklapius - NVO, savivaldybių, įmonių, vyriausybės organizacijų ir asmeninius,
  - ✓ žodinį skatinimą - radijas, televizija, kinas,

- .....
2. poilsio ir kultūros renginių organizavimas turistams ir svečiams,
  3. kūrėjų ir menininkų dalyvavimas kūrybinių verslų parodose, konkursuose ir komercinio pobūdžio renginiuose.

Savivaldybių, įgyvendinančių strategiją, užduotys neišnaudoja visų aukščiau aprašytų užduočių. Savivaldybės daugiausiai dėmesio skiria investiciniams projektams ir esamų objektų renovacijai bei moderniozavimui ir įrengimui. Savivaldybių uždaviniai 2011-2015 m. laikotarpiui, parodyti 11 priede ir 19 lentelėje.

19 lentelė. Savivaldybių uždaviniai 2011-2015 m.

Savivaldybė	Investiciniai uždaviniai		Neinvesticiniai uždaviniai	Bendrai
	apimtiniai	linijiai ir kiti		
1	2	3	4	5
Krasnopolio	4	2	10	6
Punsko	4	11	2	3
Alytaus rajono	7	4	3	5
Lazdijų rajono	0	8	0	6
Kalvarijos	3	2	3	3
Bendrai	18	27	18	23

Šaltinis: savivaldybių pateikta informacija

4. Kūrybinių industrijų plėtros pasienio teritorijoje planas

Šios strategijos prielaidos bus įgyvendinamos institucijų, įsikūrusių Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijoje: Lazdijų rajono, Kalvarijos, Krasnopolio, Alytaus rajono ir Punsko savivaldybėse. Tai, neabejotinai, bus vietos administracijos, verslo ir nevyriausybinės organizacijos. Privačių asmenų - ypač kūrėjų ir paslaugų teikėjų - dalyvavimas įgyvendinamose veiklose yra tikslingas ir pageidautinas, o kai kuriais atvejais - būtinas.

Didelė kūrybinių industrijų sektoriaus įvairovė, apsprendė, kad šios srities įmonėms yra būdingos specifinės savybės. Tačiau, yra visoms įmonėms bendrų savybių, atsirandančių iš jų kūrybiškumo ir novatoriškumo:

- išsilavinimas - nebūtinai novatoriškai veiklai, tačiau pageidautinas norint gauti aukštos kokybės produktus,
- praktinės žinios ir klientų poreikiai apsprendžia naujovių diegimo procesus ir įmonės sėkmę,
- verslo pagrindu yra inovatyvumas ir siekis sukurti kažką ypatingo,
- reiklūs prekių bei paslaugų pirkėjai, o internetas yra pagrindinė populiarinimo priemonė,
- nepriklausomybės poreikis ir nenoras dirbti kitiems,
- daugiakrypčiai ryšiai su kitomis kūrybinėmis organizacijomis,
- kliūtis inovacijoms yra netinkama mokesčių sistema.

Tam, kad kūrybinės industrijos taptų svarbiu, Lenkijos ir Lietuvos pasienio teritorijos, socialinės ir ekonominės plėtros elementu kūrybinių industrijų produktai ir paslaugos turi būti konkurencingi vietos rinkoje bei regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Konkurencingumą užtikrinti gali gera regiono reputacija, aukšta produktų ir paslaugų kokybė ir neaukštos kainos.

Vystant kūrybines industrijas savivaldybės turėtų sukurti kūrybines bendruomenes, kurios sąmoningai kurs konkrečius produktus ir paslaugas, žinodamos kokį poveikį jie turi visuomenei, apart to reikia sukurti asocijuotas struktūras, kurios užtikrintų idėjų srautus ir padėtų keistis technine ir verslo patirtimi.

.....
Strategijoje aprašytas regiono pobūdis ir jo gamta, kraštovaizdis, daugiakultūrinės tradicijos lemia tai, kad pagrindiniais vietos produktų ir paslaugų vartotojais bus turistai.

4.1. Kūrybinių industrijų plėtros strategijos įgyvendinimo planas

Nėra jokių abejonių, kad geri, patrauklūs, aukštos kokybės kūrybinių industrijų produktai, kurie gali būti veiksmingai populiarinami, nacionalinėje, Europos ir pasaulio turizmo rinkose gali tapti regiono ekonominės plėtros faktoriumi ir padidinti turizmo pajamų dalį BVP.

Reklaminės veiklos efektyvumas turizme išreiškiamas atvykusiųjų svečių skaičiumi ir gautų pajamų dydžiu. Turizmo marketingas turėtų būti orientuotas į turizmo produktą.

Būtent nuo produkto priklauso populiarinimo, vidaus ir užsienio rinkose, kokybė ir veiksmingumas. Taip pat svarbu, kad turizmo produktas būtų komercializuotas, t.y. įdiegtas į pardavimo sistemą.

Vienu iš pagrindinių šios strategijos uždavinių yra regiono kultūrinio-turistinio prekės ženklo sukūrimas, rajono turinčio didžiulį gamtinį, kultūros ir poilsio potencialą. Svarbi veikla - investicinių rekreacinės infrastruktūros ir visuomeninės paskirties objektų statybos ir remonto projektų įgyvendinimas. Antroji veiklos kryptis - žmonių kūrybiškumo ir potencialo panaudojimas aukštos kokybės produktų ir paslaugų gamyboje. Abiem atvejais turėtų būti siekiama pagerinti vietos bendruomenės gyvenimo kokybę.

Intervencijos, kūrybinių industrijų sektoriuje, gali būti pateiktos įvairiomis paramos formomis:

- Finansinio kapitalo - parama finansuojant dar neturinčius paklausos produktus yra svarbiu sektoriaus plėtros veiksmu. Kūrybos sektoriaus specifiškumą sudaro būtinybė plėtoti produktą prieš jo išbandymą rinkoje, o tai reiškia didelę riziką ir dideles išlaidas. Viešosios įstaigos gali remti kūrybinį sektorių naudodamos esamas finansines priemones, arba sukurti specialias, skirtas kūrybinių industrijų veiklos finansavimui (taip pat bendradarbiaujant su kitomis organizacijomis), arba teikti paramą siekiant gauti lėšų iš kitų šaltinių (finansinių institucijų ir struktūrinių fondų).

- Žmogiškųjų išteklių - žmonės, turintys įgūdžių ir organizacinių sugebėjimų, turi didelę įtaką kūrybinių industrijų plėtrai, šioje srityje yra didelių trūkumų. Kadangi kūrybiniai produktai yra labai specializuoti ir įvairūs - svarbu pritraukti į kūrybinių industrijų sritį talentingus darbuotojus. Įgūdžių ugdymo priemonės - mokymai, individualaus konsultavimo susitikimai, naujos studijų kryptys aukštosiose mokyklose, kūrybiškumo pamokos vaikams ir jaunimui, verslo konsultacijos, tame tarpe, informavimas apie paramos kūrybinių industrijų sektoriui, programas.
- Fizinio kapitalo - svarbu suteikti kūrybinių industrijų sektoriaus veiklai tinkamą vietą ir galimybę prisijungti prie tinklo. Meninių inspiracijų suteikianti erdvinė infrastruktūra, atitinkanti kūrybinių industrijų poreikius turės didelį poveikį vietos aplinkai. Parama suteikiant patalpas gali būti įgyvendinama per meno centrų (su repeticijų salėmis, meno studijomis ir įvairia įranga), verslo inkubatorių ir verslo parkų (įskaitant skaitmeninius), etninės veiklos centrų steigimą – pagal kaimo vietovių atgaivinimo, amatų, liaudies ir kulinarijos tradicijų populiarinimo programas ir t.t.
- Intelektinio kapitalo (know-how) - prieiga prie naujų idėjų gali suteikti kūrybinių industrijų sektoriui lyginamųjų pranašumų, todėl, bendradarbiavimas su universitetais ir kitais svarbiais žinių šaltiniais yra naudingas verslo kūrybiškumui ir inovatyvumui. Ši veikla gali būti įgyvendinta bendradarbiaujant su akademinėmis institucijomis - rengiant mokymo kursus, steigiant bendradarbiavimo tinklus ir pan.,
- Socialinio kapitalo (tinklo plėtra) - bendradarbiavimo tinklai yra labai reikšmingi kūrybinių industrijų sektoriaus gamybos procese. Plėtra apima ryšių tarp asmenų ir organizacijų plėtrą. Parama šių tinklų koordinavimui gali padėti bendrovėms tapti labiau inovatyviomis ir efektyviomis bei atrasti naujų verslo galimybių. Tokia veikla gali būti vykdoma per šiuolaikines technologijas (pvz. didelės spartos internetas, skaitmeninės technologijos), interaktyvias socialines bendradarbiavimo platformas (pvz., Don't do it yourself), plėtros forumus ir t.t.

• Savivaldybių uždaviniai

Šioje strategijoje numatytų investicinių projektų įgyvendinimu užsiims savivaldybės, pavieniui arba dvišalio ar daugiašalio bendradarbiavimo su kitais subjektais, pagrindu. Šios užduotys apims visuomeninių pastatų, kultūros paveldo paminklų ir rekreacinių objektų,

.....
įtrauktų į **savivaldybių planus, pridėtus prie šio dokumento**, statybos, remonto, modernizavimo ir pritaikymo darbus. Prioritetas bus teikiamas kultūros paveldo objektų pritaikymui viešosioms kultūros arba kitoms kūrybinių industrijų sektoriaus reikmėms.

Savivaldybės, atlikdamos įstatymų ir kitų norminių teisės aktų nustatytas funkcijas, įgyvendins aplinkos apsaugos, švietimo, ryšių infrastruktūros ir kitus investicinius projektus. Infrastruktūros elementų pritaikymas kūrybinių industrijų poreikiams, kartais reikalaus gyventojų ir sprendimus priimančių asmenų požiūrio keitimo. Būtina geriau informuoti vietos gyventojus, kad kūrybinės industrijos, kultūra ir turizmas - tai ne tik menininkų ir su turizmu susijusių paslaugų teikėjų hobis, tai, pirmiausia, ekonomikos sektorius ir gyventojų pajamų šaltinis, galintis sumažinti neigiamą nedarbo poveikį bei įveikti periferinių vietovių atskirtį.

Visuomenės pritarimas kūrybinėms industrijoms, susijusioms su Lenkijos ir Lietuvos pasienio kultūra iš esmės egzistuoja, tačiau investicijos į kai kurias kūrybinių industrijų veiklas, dėl lėšų trūkumo, gali susidurti su gyventojų ir savivaldybių tarybų pasipriešinimu. Muziejų, regioninių ir atminties kambarių ar muziejų po atviru dangumi, kuriais siekiama pristatyti vietos amatus, meną ir papročius bei etninės veiklos centrų (meno ir verslo junginys), kūrimas gali susidurti su finansiniais sunkumais. Ir, be abejo, kils sunkumų susijusių su parama savo verslą pradedančiam jaunimui.

Jaunuosius menininkus ir kūrybinio verslo atstovus galima remti teikiant dotacijas ir paskolas verslui pradėti (start-up business fund), mokesčių lengvatas, pagalbą aprūpinant patalpomis, privačių meno mecenatų pagalbą ir galimybę dalyvauti viešuosiuose meno kūrybinių pirkimuose. Šių tikslų įgyvendinimui skirtos lėšos turėtų būti numatytos savivaldybių biudžetuose, apart to, šiems tikslams gali būti naudojamos mokesčių iniciatyvos, pvz. turistų mokesčiai kūrybinėms industrijoms remti.

- **Bendri uždaviniai**

Siekiant padėti kūrybinių industrijų sektoriaus įmonėms ir asmenims pagerinti savo kūrybinius gebėjimus ir didinti jų gaminamų prekių vertę, patartina įkurti organizacinę struktūrą, materialiai ir kitokiu būdu remiančią asmenis ir atstovaujančią juos dialoge su politikais, NVO ir

.....
verslo struktūromis. Tokia organizacija galėtų būti „**Lenkijos ir Lietuvos pasienio savivaldybių asociacija**“ arba „**Jotvingių kultūros ir turizmo klasteris**“ sukurta teritorijos, kurioms taikoma ši strategija, ūkio subjektų susitarimo pagrindu.

Asociacijos (ir / arba klasterio) veikla galėtų apimti:

- ❖ reklaminio šūkio ir logotipo konkursą (grafinio simbolio ir logotipo), atspindintį Lenkijos ir Lietuvos pasienio regioną ir projekte dalyvaujančių savivaldybių savybes,
- ❖ veiklas, kuriomis siekiama išlaikyti regiono įvaizdį ir dvasią,
- ❖ pasienio teritorijai būdingų vertybių ir produktų eksponavimą,
- ❖ savivaldybių tarybų skatinimą skirti dėmesį kūrybinių industrijų infrastruktūros plėtrai,
- ❖ paslaugų ir produktų kokybės išlaikymą ir gerinimą suteikiant jiems kategorijas,
- ❖ ekologinės ir istorinės savimonės ugdymą,
- ❖ mokymo programų modernizavimą,
- ❖ kūrybinių industrijų produktų kūrėjų ir vartotojų ugdymo programų įgyvendinimą,
- ❖ užklasinės veiklos vaikams ir jaunimui organizavimą, interesų būrelių kūrimą ir plėtrą bei meno inkubatorių plėtrą,
- ❖ informacinių, kūrybinių centrų jaunimui ir šeimoms steigimą,
- ❖ menininkų ir liaudies menininkų darbų parodų, konkursų ir varžytuvių bei susitikimų, seminarų, konferencijų ir mokomųjų kelionių organizavimą,
- ❖ vaikų ir jaunimo įgyvendinamų kultūros projektų rėmimą,
- ❖ kūrybinių industrijų tinklų plėtrą, keitimąsi profesine ir rinkodaros patirtimi,
- ❖ bendras veiklas, siekiant skatinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų populiarinimą ir pardavimą, dalyvavimą mugėse bei prekybiniuose renginiuose, tiesioginių pardavimų sistemos sukūrimą,

- ❖ klasterio narių turinės ir intelektinės nuosavybės (tame tarpe logotipo ir reklaminio šūkio) apsaugos strategijos (Property and Premises Strategies) sukūrimą ir įgyvendinimą,
- ❖ informacijos apie regiono menininkus ir kūrybinių industrijų sektorių rinkimą ir apdorojimą, informacijos sklaidą naudojant regione pagamintų produktų, amatų, regioninės virtuvės ir paslaugų logotipą, per spausdintą medžiagą, interneto tinklapius ir žodinę reklamą,
- ❖ pramoginių ir kultūrinių renginių organizavimą turistams ir svečiams.

- **Kūrybinių industrijų subjektų ir kultūros kūrėjų užduotys**

Pagrindinis kultūros ir meno kūrėjų uždavinys – veikla skirta regiono prekinio ženklo (markės) sukūrimui, naudojant aukštos kokybės produktus ir paslaugas. Svarbus uždavinys - nustatyti sąsajas su regionu per jo gamtinių ir kraštovaizdžio bei istorinių, kultūrinių vertybių bei papročių populiarinimą; patirtimi, patarimu ir meno mecenatų pagalba remti asmenis pradedančius kūrybinių industrijų veiklą.

Didelę įtaką, šio sektoriaus plėtrai, turės aktyvi pripažintų kultūros bei meno veikėjų pozicija, siekiant paskatinti vietos valdžios institucijas imtis plėtros. Puikia, menininkų ir vietos valdžios institucijų, bendradarbiavimo vieta gali būti siūlomas įsteigti „**Jotvingių kultūros ir turizmo klasteris**“. Šio susitarimo pagrindu, įmonės kartu su savivaldybėmis, galėtų įgyvendinti projektus, skatinti vietos valdžios institucijas iš naujo peržiūrėti mokymo programas, organizuoti užklasinę veiklą ir nurodyti sritis, kuriose yra reikalinga vietos valdžios institucijų pagalba.

4.2. **Kūrybinių industrijų finansavimo šaltiniai**

Pagrindiniu Lenkijos ir Lietuvos pasienio regiono kūrybinių industrijų finansavimo šaltiniu bus pačių kūrėjų ir paslaugų teikėjų lėšos. Tačiau besikuriančios įmonės, dažniausiai, neturi pakankamai lėšų.

.....
Besikuriančioms įmonėms reikalinga finansinė parama t.y. dotacijos ir paskolos verslo plėtrai. Lėšos, šiems tikslams yra numatytos nacionaliniuose biudžetuose, yra įkurti specialūs fondai mažų, vidutinių ir mikro įmonių plėtrai remti. Parama gali būti skiriama jauniems menininkams ir verslininkams turintiems realaus verslo idėją, paremtą finansine analize (verslo planu).

Potencialiu šaltiniu gali būti banko paskolos, tačiau jaunų menininkų, neturinčių užstato, atveju tai tik teorinis šaltinis.

Lietuvos ir Lenkijos pasienio kaimo vietovėse daugelis potencialių kūrėjų, dėl įvairių priežasčių, nepasinaudos finansine parama, skirta veiklos pradėjimui ar plėtojimui. Parama, visų pirma, nepasinaudos liaudies menininkai - pagyvenę žmonės neturintys ekonominio pasirengimo. Šie asmenys gali pasinaudoti ES finansine parama dalyvaudami projektuose, kurių įgyvendinimą koordinuoja savivaldybės, NVO ir įmonės.

Parama naujam verslui bei projektų lėšos, daugumai kūrėjų bus nepakankamos. Kūrėjai turi savo kūrinius ir paslaugas parduoti pirkėjams: meno mecenatams arba klientams, kuriais dažniausiai bus turistai. Todėl reikia išlaikyti svetingo regiono prekės ženklą ir populiarinti šį regioną bei jo kūrybinių industrijų produktus.

ES lėšos verslo plėtrai, projektų lėšos ir nuosavos lėšos, gautos iš pardavimų, netenkina kūrybinių industrijų poreikių ir todėl, vis vien, bus reikalinga savivaldybių pagalba.

Neypatingai turtingos pasienio savivaldybės gali remti kūrybines industrijas finansiškai, naudodamos mokesčių iniciatyvas, pvz. turistų mokesčiai kūrybinėms industrijoms remti arba suteikiant galimybę nemokamai naudotis savivaldybių infrastruktūros ištekliais: patalpomis, įrangą ir medžiagomis bei kitokia pagalba.

Reikšminga kūrybinių industrijų rėmimo forma gali tapti viešieji pirkimai. Jiems yra taikomos bendrosios nuostatos, taigi reikia prisitaikyti prie viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų (konkursai, kainos paklausimas), tačiau kainos paklausimus galima išsiūsti savo savivaldybės ar šio projekto teritorijos prekių ir paslaugų teikėjams ir tada kūrėjai turės galimybę juos parduoti.

Svarbų vaidmenį, remiant kūrybines industrijas, gali vaidinti savivaldybių ir privataus kultūros mecenato populiarinimas. Liaudies meno dirbinių populiarumo didinimas, dalyvavimas įvairiuose renginiuose, valstybės funkcijų perdavimas nevyriausybinėms organizacijoms ir privatiems asmenims turės įtaką paklausos augimui ir dar labiau sustiprins šio sektoriaus atstovų poziciją.

4.3. Nebiudžetiniai kūrybinių industrijų paramos instrumentai

Kaimo vietovėse kūrybinių industrijų atstovais, dažniausiai, yra fiziniai asmenys, vykdančys ekonominę veiklą - daugiausia vadinamųjų laisvų profesijų atstovai. Jie, kasdien, susiduria su daugybe miestuose nepastebimų sunkumų.

❖ **Pagarbos kūrybinių industrijų atstovams trūkumas.** Didelė dalis kaimo gyventojų vis dar įsitikinusi, kad laisvos profesijos negali būti pakankamu šeimos pajamų šaltiniu, tokiu kaip žemės ūkis ar darbas įstaigoje. Dažnai, amatininkai ir tautodailininkai laikomi visuomenei nepavojingais maniakais, kurie užsiima šiuo hobiu savo pasitenkinimui. Trūksta kūrybingų verslininkų „socialinės apsaugos mechanizmo“, ypač sektoriuose susijusiuose su kultūra (šiam sektoriuje, dažniausiai, dirbama ne visą darbo dieną ir nestabiliomis sąlygomis),

❖ **Nestabili paklausa ir pajamos.** Šis neapibrėžtumas kyla dėl to, kad kūrybinių industrijų produktai yra iš esmės yra „eksperimentinėmis prekėmis“ ir pasitenkinimas jais yra subjektyvus ir nematerialus. Šio verslo patrauklumas - daug įvairių produktų, kuriems sukurti reikalingi labai įvairūs įgūdžiai. Tai reiškia, kad rinka turi didelį augimo potencialą, jos tolesnis vystymasis, skirtingai nei tradicinių pramonės šakų, negali remtis standartizacija ir gamybos sąnaudų mažinimu, o skirtingų vartotojų poreikių tenkinimu.

❖ **Savarankiškas darbas, kontaktų su kitais šių profesijų atstovais trūkumas.** Individualus regiono kūrėjų darbas yra susijęs su mažu urbanizacijos lygiu ir tuo, kad kūrybine veikla, dažnai, užsiima ūkininkų šeimų nariai, laisvu nuo darbo metu. Jie susitinka ir bendrauja

.....
regione vykstančių kultūrinių renginių ir parodų metu. Liaudies meistrai yra savamoksliai, neturintys meninio išsilavinimo, jiems trūksta techninių žinių.

❖ **Nesugebėjimas realizuoti pagamintų produktų, galimybių pasinaudoti savo darbo rezultatais stoka ir intelektualės nuosavybės apsaugos problemos.** Šio regiono kaimo vietovėse nėra būtinos infrastruktūros ir prekybos kūrybinių industrijų produktais tradicijos. Šie produktai yra parduodami parodų metu, arba atliekami pagal individualius užsakymus. Nėra veiksmingų ryšių su finansų sektoriumi, trūksta konsultavimo, plėtros paslaugų, finansinių konsultacijų, informacijos ir mokymų. Nepakankamas vartotojų sąmoningumas, ypač jaunimo, trūksta pagarbos intelektualinei nuosavybei. Įgytos teisės ir ekonomikos (verslo) žinios, taip pat, yra nepakankamos.

❖ **Tiek SSSG analizės rezultatai, tiek specifinės kaimo vietovių sąlygos įrodo, kad šio sektoriaus plėtrai reikalinga parama. Veiksmingų impulsų plėtrai suteikimas reikalauja sisteminių veiksmų ir veiksmingesnių, nei anksčiau naudotos, priemonių. Esminę įtaką šio sektoriaus plėtrai turės nebiudžetinė parama, skirta pagarbos ugdymui, švietimo plėtrai ir regiono prekės ženklo (markės) kūrimui ir vystymui, šis prekės ženklas bus vietinių kūrybinių industrijų produktų ženklu.**

❖ Švietimo lygio pagerinimas, mokymo programų modernizavimas ir pritaikymas esamiems poreikiams yra sveikintinas ir būtinas žingsnis autoriteto kūrimo srityje, įskaitant vietos autoritetus ir jaunimo motyvavimą. Reformuotos mokymo programos, turėtų įgalinti pagrindinių kompetencijų įgijimą, kurių trūksta absolventams, dėl šiuo metu vyraujančio bendrojo mokymo būdo.

Trūkstamos kompetencijos yra šios:

- ◆ gebėjimas mokytis,
- ◆ matematiniai gebėjimai,
- ◆ informatikos kompetencijos,
- ◆ kalbinės kompetencijos,
- ◆ tarpasmeniniai įgūdžiai,
- ◆ verslumo įgūdžiai,

- ♦ socialinės kompetencijos (pilietinės visuomenės) - vadovavimo, tolerancijos, gebėjimo spręsti ginčus.

Formalusis švietimas suteikia jaunimui pagrindines žinias, kurios turi būti papildomos užklasiniuose ir užmokykliniuose užsiėmimuose. Vietos valdžios institucijos turėtų apsvarstyti galimybę organizuoti įvairių formų tęstinių mokymasi, būtiną greitai besikeičiančiomis sąlygomis. Neformaliojo švietimo plėtra, skatins bendradarbiavimo tinklų plėtrą regione, keitimąsi patirtimi, asmeninių ir profesinių ambicijų stiprinimą ir interesų jungimą.

❖ Autoritetų stiprinimas turėtų vykti mokykloje, namuose ir viešose vietose. Pagrindine veikla turėtų būti talentingų menininkų ir gerbiamų žmonių, pavyzdžių ir sprendimų propagavimas, todėl reikia organizuoti meninius renginius, parodas ir konkursus. Taip pat reikalinga vietos bendruomenės konsolidacija ir nereikalingos kritikos vengimas viešajame gyvenime, ypač kritikos nepalaikomos teigiamais pavyzdžiais. Moraliniai autoritetai remia jaunų bei talentingų žmonių motyvaciją. Motyvacija imtis kūrybinės veiklos turėtų būti stiprinama nuo vaikystės, organizuojant meninių darbų konkursus, pristatymus, parodas bei susitikimus su menininkais ir verslininkais. Tolesnė motyvacijos plėtra, didele dalimi, priklausys nuo šio sektoriaus atstovų gerovės.

❖ Pasienio regiono kultūros ir turizmo prekės ženklo sukūrimui ir išlaikymui reikia imtis tokių veiksmų, kaip minėtas švietimas, papildytas techninių, ekonominių ir teisinių žinių mokymo elementais ir apimantis įvairių formų mokymą bei pagarbos ugdymą. Pagarbos ugdymas gali užkirsti kelią jaunimo išvykimui į miestą ir stiprinti kūrybinių industrijų sektoriaus žmogiškuosius išteklius, o turtingi žmogiškieji ištekliai tai – plėtra, meno naujovės, estetika, klientų aptarnavimo kultūra ir t.t.

❖ Ekonominei kūrybos sektoriaus atstovų gerovei turėtų padėti teisiniai sprendimai, užtikrinant intelektinės nuosavybės apsaugą prieš „piratavimą“. Inovatyvius, regione pagamintus, kūrybinių industrijų produktus galima saugoti žymint juos geografine nuoroda, susijusia su jų pagaminimo vieta. Suteiktas pavadinimas bus saugomas įgyvendinant Lenkijos, Lietuvos¹³, ir ES teisės aktus,

---

¹³ Saugoma geografinė nuoroda (SGN) ar jos ženklas parodo, jog tai ES lygiu pripažintas specifinėmis ypatybėmis ar kokybe pasižymintis produktas, o jo gamybos procesas bei atitiktis specialiesiems reikalavimams kontroliuojama nepriklausomos institucijos; asmenys, kurio prekės atitinka geografinės nuorodos sąlygas, turi teisę naudoti šį ženklą komerciniais tikslais.

Teisinis pagrindas:

* Lenkija: 2000 birželio 30 d. įstatymo Dėl pramoninės nuosavybės teisės 174-195 straipsniai - (Teisės aktų leidinys

.....
tai, taip pat, **stiprins regiono prekės ženklą (markę). Savivaldybių darbuotojų uždavinys, bus informuoti vartotojus, ypač jaunimą, apie būtinybę gerbti intelektualinės nuosavybės teises ir asmenines teises į patentą bei novatoriškas idėjas.**

❖ **Planavimo etape yra būtina laikyti šį regioną specifine valstybinių sienų ir tautų, meno ir kultūros, sankirtos vieta su turtinga istorine praeitimi; apdovanotu didelėmis gamtos ir kraštovaizdžio vertybėmis, kurio kultūroje dominuoja kaimo klausimai, dažniausiai susiję su ūkininko profesija; viešąją erdvę kur gyventojai ir svečiai patiria socialinės sąveikos įvairovę. Tai turi turėti atsispindėti strategijose, politikos kryptyse, plėtros planuose ir veiklose, erdviniam planavime ir žemės naudojime bei plėtros politikos formavime, kad kūrybinių industrijų sektoriaus plėtra būtų priimtina visoms suinteresuotoms šalims: valdžios atstovams, menininkams, kitų pramonės sektorių atstovams bei gyventojams. Taip pat pageidautina įtraukti kūrybinių industrijų sektoriaus problemas į miestų ir regiono revitalizacijos programas.**

2003, Nr 119, poz. 1117),

* Lietuva: Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministro 2002 gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 499 Dėl žemės ūkio ir maisto produktų kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų apsaugos taisyklių patvirtinimo (paskelbtas VŽ 2003, Nr. 1-12, 2004, nr. 65-2316, 2007, nr. 27),

* 1992 m. liepos 14 d. Europos Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2081/92 dėl žemės ūkio produktų ir maisto produktų geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos (Žin., 1992 L. 208 / 1).

4.4 Kūrybinių industrijų populiarinimas

Viena iš pagrindinių kūrybinių industrijų sektoriaus problemų, ypač kaimo vietovėse, yra pagamintų prekių paklausos netikrumas ir prekių pardavimo sistemos stoka. Pagrindiniais pirkėjais yra turistai, kurie turi gauti informaciją apie prekes ir kuriuos reikia sudominti šių prekių pirkimu. Pirkėjas, be abejo, greičiau suras aukštos kokybės produktas, atitinkantis klientų poreikius. Sukurtas produktas (ar paslauga) turi išlaikyti aukšto lygio kokybę. Būtina imtis veiksmų produktų ir paslaugų kokybei išlaikyti. Šiuo tikslu turėtų būti numatytos produktų, paslaugų ir turizmo atrakcijų rekomendacijos sistemos (standartizavimas, kategorijų suteikimas, konkursai), kuriomis bus siekiama populiarinti regioną, jos vertybės ir turizmo produktus, tuo pačiu palengvinant prieigą prie jų.

Lenkijos ir Lietuvos pasienio regiono populiarinimu turėtų užsiimti organizacija (asociacija ar klasteris), sukurta bendrų veiksmų koordinavimui. Vietos savivaldos, valstybės valdžios ir valdymo institucijos ir regiono nevyriausybinės organizacijos turėtų aktyviai dalyvauti regiono populiarinime, naudojant savo reklaminėje medžiagoje regiono logotipą ir reklaminį šūkį.

Reklamos formos, gali būti įvairios:

- Interneto tinklapis - geras, aiškus ir nuolat atnaujinamas tinklapis gimtąja ir anglų kalbomis bus svarbiausia priemone, siekiant suteikti informaciją apie regioną, jo vertybes ir vietos gyventojų svetingumą, patrauklius kūrybinių industrijų produktus, ypač kulinarijos paveldo bei tautodailininkų gaminius ir kultūrinius renginius. Interneto tinklapis su adresais ir kontaktine informacija yra vertingu rinkodaros įrankiu.

- Katalogai ir filmai - turizmo sektoriaus produktų ir paslaugų pristatyme svarbų vaidmenį atlieka produktų katalogai ir filmai.

Skatinimo plane turėtų būti numatyta:

- atnaujinto Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono įmonių katalogo parengimas ir išleidimas dviem kalbomis (vėliau - anglų, vokiečių, prancūzų, ispanų ir rusų kalbomis)
- atskirų kūrybinių industrijų produktų katalogų parengimas: turizmo, folkloro, kulinarijos paveldo, amatų,

- katalogų pristatančių pasienio regiono savivaldybes parengimas ir išleidimas.

Visi šie leidiniai taip pat turėtų būti prieinami internete ir CD. Leidinius papildys filmai apie šį regioną ir kūrybines industrijas.

- Svarbi regiono populiarinimo forma gali būti reportažai, filmai, radijo ir televizijos interviu. Pagrindinės regiono vertybės gali būti pristatomos vietoje ir nacionalinėse bei tarptautinėse parodose ir mugėse. Paprastai regiono kultūrinės vertybės pristatomos atvykstantiems turistams, bet didesnį poveikį potencialiam klientui turės pristatymas per žiniasklaidą ir aktyvus populiarinimas. Regionas gali būti populiarinamas čia vykstančių seminarų, praktinių užsiėmimų metu bei dalyvaujant nacionalinėse ir tarptautinėse mugėse, ir parodose.
- ◆ Reklaminio pobūdžio seminarus, mokymus ir folkloro renginius turėtų įgyvendinti vietos savivaldybės arba regioną atstovaujanti organizacijos, dalyvaujant kitoms regiono organizacijoms, remiančioms turizmo plėtrą ir žurnalistams, žymiesiems regiono bei kaimyninių šalių žmonėms. Tarptautinių organizacijų ir korporacijų atstovų bei skaitomų periodinių leidinių žurnalistų atvykimas į pasienio regioną, siekiant pristatyti lankytinas vietas, bus vienu efektyviausių būdų gauti užsakymų. Organizuojant tokius renginius būtina atsižvelgti į šiuos principus:
  - planavimas ir finansinių klausimų sprendimas turėtų būti pavesti vietos organizacijai,
  - renginį turėtų organizuoti konkurso būdu išrinktas, geriausią renginio programą paruošęs subjektas,
  - kviestiniai svečiai turėtų būti kviečiami atsižvelgiant į vietos Turizmo informacijos centrų pasiūlymus ir konsultuojantis su jais.
- ◆ Regiono dalyvavimas mugėse, parodose ir konkursuose gali būti veiksmingas jo populiarinimo programos įgyvendinimo įrankis. Stebint didėjančią susidomėjimą turizmo parodomis ir mugėmis, galima daryti išvadą, kad tokie renginiai turės didelį teigiamą poveikį rinkodarai. Dalyvavimas tokiuose renginiuose turėtų apimti šiuos elementus:
  - didelių, regioną pristatančių, stendų parengimas su pasikartojančiais ir atpažįstamais pasienio regiono prekės ženklais,
  - regiono kūrybinių industrijų produkto pristatymas per sukurtą prekinį ženklą,
  - finansinės paramos suteikimas renginyje dalyvaujantiems ūkio subjektams iš eksporto skatinimo priemonių lėšų.

4.5 Pasiektų tikslų rodikliai ir strategijos stebėseną

Vykdamas numatytas užduotis bus siekiama bendrų ir konkrečių strategijos tikslų įgyvendinimo, o tikslų pasiekimas bus matuojamas pagal 20 lentelėje pateiktus rodiklius.

Strategijos tikslų įgyvendinimo stebėseną iš vyks remiantis oficialia statistika, savivaldybių informacija ir kūrybinių industrijų sektoriaus ataskaitomis.

20 lentelė. Pasiektų strategijos tikslų rodikliai ir stebėseną

<i>Tikslas</i>	<i>Rodiklis</i>	<i>Informacijos šaltinis</i>
I.1. Saugoti gamtos ir kultūros išteklius	1. saugomų teritorijų ploto išlaikymas ir padidinimas	Oficiali statistika,
	2. gamtos paminklų ir kultūrinio paveldo objektų skaičiaus išlaikymas ir padidinimas	Savivaldybių informacija
I.2. Atnaujinti gyvenvietes ir istorinius pastatus	1. renovuotų pastatų skaičius ir vertė	Savivaldybių informacija
	2. su objektų revitalizacija susijusių investicinių uždavinių skaičius ir vertė	
I.3. Išsaugoti ir atkurti tradicinius amatus ir vietinį meną	1. su amatų pristatymu susijusių renginių skaičius	Savivaldybių informacija
	2. būrelių skaičius	
I.4. Sukurti regiono kultūrinį ir turizmo prekę	1. regiono reklaminio šūkio ir logotipo išrinkimas	Savivaldybių

ženklą	2. sektoriaus produktų vertinimo sistemos sukūrimas	informacija
II.1. Gerinti mokymo sąlygas, po-mokyklinio ugdymo plėtrą	1. sektoriaus poreikiams pritaikytų objektų skaičius 2. sektoriaus atstovams skirtų mokymų ir seminarų skaičius 3. sektoriaus poreikiams pritaikytų mokymo programų skaičius	Savivaldybių informacija
II.2. Skatinti jaunos talentus ir talentingus socialinio - ekonominio gyvenimo animatorius	1. įsteigtas stipendijas gaunančių moksleivių ir studentų skaičius 2. paremtų jaunų menininkų projektų skaičius	Savivaldybių informacija
II.3. Didinti kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų vertę	1. tiesioginės prekybos punktų skaičius	Savivaldybių informacija
II.4. Įsteigti kūrybinių industrijų klasterį	1. klasterio koordinatoriaus išrinkimas 2. renginių, parodų ir mugių, kuriose dalyvavo klasterio atstovai skaičius	Savivaldybių informacija
III.1. Plėtoti kultūros, turizmo ir ryšių infrastruktūrą	1. renovuotų pastatų skaičius 2. įgyvendintų naujų investicinių užduočių skaičius	Savivaldybių informacija

---

	3. neįgaliųjų asmenų poreikiams pritaikytų objektų skaičius	
III.2. Restruktūrizuoti, perorientuoti ir diversifikuoti ekonomines veiklas, užimtumą ir paslaugų plėtrą	1. ne žemės ūkio veikla užsiimančių žmonių skaičius 2. perkvalifikavimo mokymuose dalyvaujančių žmonių skaičius	Oficiali statistika Savivaldybių informacija
III.3. Populiarinti kūrybinių industrijų bei kultūrinės teritorijos produktus ir paslaugas	1. išleistų reklaminių leidinių skaičius 2. sukurtų interneto tinklapių skaičius 3. reklaminių ir populiarinimo renginių skaičius	Savivaldybių informacija

Apart to strategijos tikslų pasiekimo rodikliais bus:

- užimtumo struktūros pokyčiai,
- įmonių skaičiaus augimas savivaldybėse,
- turistų skaičiaus augimas ir kūrybinių industrijų produktų pirkėjų skaičiaus padidėjimas,
- apgyvendinimo paslaugų teikimo padidėjimas,
- kaimo turizmo sodybų skaičiaus padidėjimas,
- kultūros renginių skaičiaus padidėjimas,
- turistams teikiamų paslaugų kokybės pagerėjimas,
- parduodamų produktų kokybės pagerėjimas,
- savivaldybių pajamų struktūros pokyčiai,

- .....
- namų ūkių pajamų struktūros pokyčiai, namų ūkių pajamų padidėjimas ir gyvenimo lygio pagerėjimas.

Šių rodiklių nėra kasdienėje oficialiojoje statistikoje, bet juos galima gauti atlikus anketinę apklausą, tai leis objektyviai įvertinti strategijos pažangą ir populiarinamos teritorijos gyventojų pasitenkinimo lygį.

5. Apibendrinimas

Parama inovacijoms ir kūrybiinėms industrijoms tai, visų pirma, sąlygų sudarymas jų veiklai. Kūrybinių industrijų įjungimas į ekonomines sistemas, tokias kaip turizmo paslaugos, sukuria sąlygas didinti pajamas ir gamybos pajėgumus bei gauti dalinę nepriklausomybę nuo valstybės lėšų, kurios dažniausiai yra ribotos ir nereguliuojamos.

- **Paklausos** kūrybinių industrijų sektoriaus produktams **generavimas** vyksta įvairiose visuomenės gyvenimo srityse. Pagrindinės veiklos - plėtoti žinių ekonomiką, nes ji yra susijusi su moksliniais tyrimais, švietimu bei naujų technologijų diegimu. Kūrybinio sektoriaus plėtros tikslai ir naudojami instrumentai, gali formuoti jo plėtros kryptis, atsižvelgiant į ekonomikos poreikius. Tuo pačiu metu, turi būti saugoma įmonių veiklos laisvė, kadangi reagavimas į paklausą gali turėti neigiamos įtakos sektoriaus novatoriškumui ir skatinti naujoves kituose sektoriuose.
- Kūrybiniai verslai yra susipažinę su naujovių svarba tolimesnei įmonių plėtrai. Yra suvokiami esami trūkumai ir nepakankamas visuomenės susidomėjimas naujovėmis. Reikėtų **plėtoti kultūrinius visuomenės poreikius** nuo ankstyvo amžiaus, pasitelkiant švietimą ir mokymą, remiant kūrybinių industrijų produktų ir paslaugų paklausą.
- **Inovacijų panaudojimas versle** yra brangus. **Speciali parama** šioje srityje, turėtų būti suteikiama kūrybinių industrijų sektoriui, nes šioms įmonėms yra sunkiau gauti išorinį finansavimą. Sunkumų kyla dėl dviejų priežasčių: tai daugiausia yra mažos įmonės, kurioms reikalinga ekonomikos ir finansų specialistų pagalba, o šių įmonių turtas - kūrybinės idėjos, kurios negali būti paskolos užstato forma, kuria gali būti pvz. nekilnojamas turtas
- Savivaldybių administracijai patartina sudaryti **integruotą požiūrį į kūrybines industrijas** ir laikyti jas nacionalinės ekonomikos pramonės šakomis, sukurti glaudų departamentų / kultūros, švietimo ir ekonomikos skyrių bendradarbiavimą. „Verslinis“ požiūris būtinas įgyvendinti esamas finansavimo priemones, kuriomis naudojasi kūrėjai, projektuose, taip pat, turi būti pasiekiami numatyti rezultatai ir produktai ir t.t. Struktūrinių fondų lėšos suteikia galimybę kurti naujas mokymo programas, pritaikytas prie liaudies menininkų poreikių, kurios leistų iširti arba sukurti naujus ekonominius modelius.

- Lietuvos ir Lenkijos pasienio teritorijos kūrybinių industrijų plėtros analizės atlikimą trukdo patikimų ir aktualių statistinių duomenų trūkumas. Turimų oficialių statistinių duomenų, papildytų savivaldybių informacija, nepakanka norint surinkti būtiną informaciją apie kūrybinių industrijų sektorių. **Todėl sektoriaus būklės ir strateginių tikslų nustatymas gali turėti tam tikrą paklaidą.**
- Svarbiu kūrėjų paramos elementu yra **nenaudojamų viešųjų pastatų revitalizavimas ir jų pritaikymas** etninės veiklos centrų ir kūrybinių industrijų verslo inkubatorių poreikiams. Revitalizacijos veikla gali būti finansuojama iš struktūrinių fondų. Tai bus natūrali bendradarbiavimo tinklų ir grupių formavimosi aplinka, nes tokiose vietose susitelkia kūrybiškas ir inovatyvus potencialas.
- Labai svarbiu klausimu yra **klasterio sukūrimo iniciatyva**. Ši viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės forma, įkurta vietos savivaldybių ir įmonių sąveikos rezultate, gali gūti stipresnę ir konkurencingesnę rinkoje ne atskirai veikiančios įmonės. Susiejant įvairių sričių subjektus, gali būti kaupiamas aktyvumas ir tarpusavio įkvėpimas, vykti technologijų ir žinių perdavimas. Veiklos sukaupimas palengvina populiarinimą ir nematerialios naudos (pvz. dalyvavimas tinkluose, reikalingi ryšiai, unikalaus pasienio regiono profilio sukūrimas) ir materialios naudos pasiekimą (pvz. kultūrinio turizmo stiprinimas).

Literatūros sąrašas

rengiant šį dokumentą buvo panaudota:

1. Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenys,
2. Lenkijos Respublikos Vyriausios statistikos valdybos Vietos duomenų banko duomenys,
3. Eurostato statistiniai duomenys,
4. Krasnopolio, Lazdijų ir Alytaus rajonų, Kalvarijos ir Punsko savivaldybių interneto tinklapių duomenys,
5. Czerkawska Alicja, Czerkowski Andrzej, Etyczny wymiar poradnictwa zawodowego, Warszawa, 2005,
6. Grochowski Mirosław, Sektor kreatywny w Warszawie – potencjał i warunki rozwoju, Warszawa 2010,
7. Instytut Badań Strukturalnych, Znaczenie gospodarcze sektora kultury, wstęp do analizy problemu, Raport końcowy, Warszawa 2010,
8. Mažeikis Gintautas, Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis 2005,
9. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020, Regiony, miasta, obszary wiejskie, Warszawa, 2010,

10. Paszkowska-Rogacz Anna, Psychologiczne podstawy wyboru zawodu, przegląd koncepcji teoretycznych, Warszawa, 2003,
11. Praca zbiorowa, Analiza potrzeb i rozwoju przemysłów kreatywnych, raport końcowy, Warszawa 2009,
12. Praca zbiorowa, Doradztwo zawodowe a wyzwania międzykulturowe, Warszawa, 2006,
13. Lietuvos kultūrinių ir kūrybinių industrijų galimybių studija, Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2008,
14. Praca zbiorowa, Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw, Warszawa 2009,
15. Pyrża Andrzej, Poradnik wynalazcy, Warszawa, 2009,
16. Raport na zlecenie Komisji Europejskiej, Ekonomia kultury w Europie, 2006,
17. Raport na zlecenie Komisji Europejskiej, Wpływ kultury na kreatywność, 2009,
18. Ščiگلinskienė Algimanta, Nemuno euroregiono kūrybinių industrijų žemėlapis Alytus / Lietuva, Suvalkai, Augustavas, Seinai / Lenkija, 2006,
19. Sieniow Tomasz, Włodarczyk Wojciech, Własność intelektualna w społeczeństwie informacyjnym, Warszawa, 2009,
20. Starkevičiūtė Margarita, „Kūrybinių ekonominių veikslių indėlis į Lietuvos ekonomiką įvertinimas“ 2003.

Lentelių ir priedų sąrašas

Lentelės numeris ir pavadinimas	Puslapis
1 Kūrybinis verslumas – pagal firmą ECORYS	8
2 Teritorinis, administracinis suskirstymas	12
3 Gyventojų tankumas	13
4 Regiono gyventojų užimtumas pagal skirtingas amžiaus grupes	13
5 Nacionalinės ekonomikos subjektai, 2009 m.	14
6 Verslo subjektų skaičius pagal dydį, 2009 m.	14
7 Nacionalinės ekonomikos subjektai pagal veiklos rūšis, 2009 m.	15
8 Užimtumas ir nedarbas, 2009 m.	16
9 Bibliotekos, 2009 m..	18
10 Muziejų ir muziejų lankytojų skaičius, 2009	19
11 Sceninio meno ir parodų organizavimo objektai, 2009 m.	19
12 Kultūros namų, kultūros centrų ir klubų veikla	20
13 Kultūros namų, kultūros centrų ir klubų organizuojamų renginių dalyvių skaičius	20
14 Kultūros namuose, kultūros centruose ir klubuose veikiančios meno kolektyvai	21
15 Turizmo objektai ir jų naudojimas, 2009 m.	22
16 SSGG analizė	30
17 Bendrieji ir konkretūs strategijos tikslai	37
18 Strategijos tikslų atitikimas atliktai SSGG analizei	39
19 Savivaldybių užduotys 2011-2015 m.	44
20 Pasiektų strategijos tikslų rodikliai ir stebėseną	58
Priedo numeris ir pavadinimas	
1 Siūlomų kūrybinių industrijų profesijų ir specialybių sąrašas (pagal Struktūrinių mokslinių tyrimų institutą)	66
2 Užimtumas ir pridėtinė vertė Lenkijos kūrybinių industrijų (KI)	69

.....		
	sektoriuje 2008 m	
3	Siūlomas kūrybinių industrijų profesijų ir specialybių sąrašas parengtas strategijos tikslams Darbo ir socialinės politikos ministro 2010 balandžio 27 d. įsakymo pagrindu	70
4	Ūkio subjektų skaičius pagal teisinę formą savivaldybėse, kurioms taikoma strategija, 2009 m. pabaiga	81
5	Menininkų, amatininkų ir liaudies menininkų sąrašas	82
6	Savivaldybių meninių kolektyvų sąrašas	86
7	Kultūrinių renginių ir liaudies papročių sąrašas	89
8	Teritorijos, kuriai taikoma strategija, savivaldybėse esančių paveldo objektų sąrašas	92
9	Kaimo turizmo sodybos	96
10	Europos parlamento ir tarybos sprendimas Nr. 1350/2008/EB 2008 m. gruodžio 16 d.	99
11	Savivaldybių, kurioms taikoma strategija, uždavinių sąrašas	104

Priedas nr. 1

**Siūlomų kūrybinių industrijų profesijų ir specialybių sąrašas
(pagal Struktūrinių mokslinių tyrimų institutą)**

(Lentelėje siūlomas profesijų klasifikatorius sudarytas pagal
Tarptautinę profesijų klasifikavimo sistemą ISCO-88)

Eil. Nr.	Kūrybinės industrijos	ISCO Klasifikacija	Profesija - specialybė
1	Leidyba, įrašytų	245102	Medžiagos redaktorius
2	laikmenų tiražavimas	245103	Foto redaktorius
3		245107	Leidybos redaktorius
4		311909	Poligrafijos technikas

5		734403	Skenerių operatorius
6		734490	Kiti spaudos fotografai
7		734501	Knygrišys galanterininkas
8		734502	Knygrišys
9		734590	Kiti knygrišiai
10		734401	Spaudos fotografas
11	Filmų ir televizijos programų kūrimas, platinimas ir demonstravimas	245108	Scenaristas
12		313108	Vaizdo kūrėjas
13		313109	Garso redaktorius
14		313110	Vaizdo redaktorius
15		313111	Garso operatorius
16		313112	Vaizdo kamerų operatorius
17		313113	Garso inžinierius
18		313114	Video redaktorius
19		313121	Filmavimo įrangos operatorius
20		313122	Apšvietėjas
21		313190	Kiti fotografai, vaizdo ir garso operatoriai
22		313201	Kino operatorius
23		347402	Kaskadininkas
24		347801	Pirotechnikos specialistas
25		347701	Gamybos vadovo asistentas
26		347702	Planavimo vadovas
27		347703	Filmavimo sekretorius
28		347790	Kiti filmų gamybos ir organizavimo asistentai
29		245206	Kostiumų dailininkas
30		245208	Scenografas
31	245508	Televizijos režisierius	
32	245509	Filmų prodiuseris	
33	245590	Kiti gamintojai, filmų gamybos organizatoriai ir giminiškų profesijų darbininkai	
34	245501	Aktorius	

Eil. Nr.	Kūrybinės industrijos	ISCO Klasifikacija	Profesija - specialybė
35		245502	Režisieriaus asistentas
36		245503	Filmų ir televizijos laidų gamybos vadovas
37		245504	Vaizdo operatorius
38		245505	Televizijos programų prodiuseris
39		245506	Filmų režisierius
40		313116	Apšvietimo inžinierius
41	Filmų ir televizijos programų kūrimas, platinimas ir demonstravimas	313118	Garso ir vaizdo technikas
42		313101	Vaizdo režisieriaus asistentas
43		313102	Garso režisieriaus asistentas
44		313103	Programos techninis asistentas
45		347403	Kaskadininkas - koordinatorius
46		734402	Filmų fotografas
47			313107
48		313115	Garso rekonstrukcijos operatorius
49		313120	Garso efektų specialistas
50		313123	Garso technikas
51	Garso ir muzikos įrašymas	347302	Muzikantas
52		347303	Vargonininkas
53		347304	Dainininkas
54		245301	Muzikantas instrumentalistas
55		245302	Vokalistas
56		245303	Dirigentas
57		245304	Kompozitorius
58		245305	Muzikantas garso režisierius
59		245390	Kiti kompozitoriai ir atlikėjai
60	Programų transliavimas	313202	Kabelinės televizijos įrangos operatorius
61		313205	Radijo ryšio įrangos operatorius
62		313206	Televizijos perdavimo įrangos operatorius
63		347205	Televizijos laidų vedėjas

64		245106	Programų redaktorius
65		347206	Radijo komentatorius
66		725110	Transliavimo įrangos monteris elektronikas
67	Literatūra, menas, meno institucijų veikla	245104	Kritikas
68		245105	Rašytojas
69		245203	Tapytojas
70		245204	Skulptorius
71		245190	Kiti rašytojai, žurnalistai
72		245201	Fotografas
73		245202	Grafikas
74		347301	Aktorius
75		347305	Šokėjas
76		347390	Kiti muzikantai, dainininkai ir šokėjai
77		331104	Šokių instruktorius
78		347102	Menininkas
79		245290	Kiti menininkai
Eil. Nr.	Kūrybinės industrijos	ISCO Klasifikacija	Profesija - specialybė
80		245401	Choreografas
81		245402	Baleto šokėjas
82		245507	Teatro režisierius (dramos)
83		245601	Liaudies menininkas
84	Literatūra, menas, meno institucijų veikla	724303	Teatro apšvietimo elektrikas
85		733103	Medžio drožėjas
86	Architektų paslaugos	214101	Architektas
87		214102	Kraštovaizdžio architektas
88	Specializuotas projektavimas / Kitos dizainerių paslaugos	214103	Interjero dizaineris
89		245207	Pramoninio dizaino dizaineris
90		311917	Dekoratyvinės tekstilės technologas

9		347103	Mados dizaineris
92		347104	Stilistas
93		347105	Interjero dekoratorius
94	Profesionalios fotografų paslaugos	313106	Fototechnikas
95		313119	Filmų fotografas
96		313104	Fotografas
97	Antikvarinė prekyba		
98	Prekyba laikraščiais, knygomis, muzikiniais įrašais ir filmais		
99	Programinės įrangos leidyba	311801	Kompiuterinės grafikos specialistas
100	Reklama	241917	Reklamos specialistas
101		245109	Reklaminių tekstų autorius
102		724302	Neono reklamos elektrikas
103		342901	Reklamos agentas
104	Bibliotekos, muziejai ir istoriniai pastatai	243102	Muziejininkas
105		243201	Bibliofilas
106		244103	Kultūros specialistas
107		348202	Bibliotekininkas
108		522101	Antikvaras
109		245205	Kultūros vertybių restauratorius
110		347601	Kultūros animatorius
111		342902	Meninių paslaugų agentas
112	Garso ir vaizdo kasečių nuoma		

Šaltinis: Kultūros industrijų įtaka ekonomikai problemų analizės įvadas, galutinė ataskaita, Struktūrinių tyrimų institutas, Varšuva 2010

Užimtumas ir pridėtinė vertė Lenkijos kūrybinių industrijų (KI) sektoriuje 2008 m.¹⁴

Eil. nr.	Vaivadija	Gyventojų skaičius ¹⁵		Dirbantys kūrybinių industrijų sektoriuje			Pridėtinė vertė, tūkst. PLN		
		bendrai	produktyvus amžius	bendrai ¹⁶	% gyventojų	% produktyvaus amžiaus gyventojų	bendrai ¹⁷	1 gyventojui	1 dirbančiam KI
1	Mazovijos (Mazowieckie)	5 204 495	3 319 515	84 600	1,63	2,55	10 302 000	1,979	121,773
2	Silezijos (Śląskie)	4 645 665	3 043 430	48 700	1,05	1,60	3 912 000	0,842	80,329
3	Didžiosios Lenkijos (Wielkopolskie)	3 397 617	2 207 039	21 500	0,63	0,97	1 736 000	0,511	80,744
4	Mažiosios Lenkijos (Małopolskie)	3 287 136	2 087 574	33 600	1,02	1,61	1 648 000	0,501	49,048
5	Žemutinės Silezijos (Dolnośląskie)	2 877 059	1 896 611	32 300	1,12	1,70	2 612 000	0,908	80,867
6	Lodzės (Łódzkie)	2 548 861	1 629 614	31 600	1,24	1,94	1 074 000	0,421	33,987
7	Pamario (Pomorskie)	2 219 512	1 433 493	23 400	1,05	1,63	1 901 000	0,856	81,239
8	Liublino (Lubelskie)	2 161 832	1 359 481	20 100	0,93	1,48	488 000	0,226	24,279

¹⁴ Asmeniniai skaičiavimai

¹⁵ VSV vietinių duomenų bankas

¹⁶ Instytut - Kultūros industrijų įtaka ekonomikai problemų analizės įvadas, galutinė ataskaita, Struktūrinių tyrimų institutas, Varšuva 2010

¹⁷

Bendroji kūrybinių industrijų plėtros Lenkijos ir Lietuvos pasienyje strategija

---

9	Pakarpātės (Podkarpackie)	2 099 495	1 333 169	12 200	0,58	0,92	349 000	0,166	28,607
10	Kujavijos-Pamaro (Kujawsko-Pomorskie)	2 067 918	1 336 920	11 500	0,56	0,86	752 000	0,364	65,391
11	Vakarų pamario (Zachodniopomorskie)	1 692 957	1 115 847	12 700	0,75	1,14	998 000	0,590	78,583
12	Varmijos-Mozūrų (Warmińsko-Mazurskie)	1 427 073	927 904	11 700	0,82	1,26	456 000	0,320	38,974
13	Šventojo Kryžiaus (Świętokrzyskie)	1 272 784	806 450	9 000	0,71	1,12	272 000	0,214	30,222
14	Palenkės (Podlaskie)	1 191 470	751 379	8 400	0,71	1,12	290 000	0,243	34,524
15	Opolės (Opolskie)	1 033 040	677 617	7 200	0,70	1,06	394 000	0,381	54,722
16	Liubušo (Lubuskie)	1 008 962	664 422	7 400	0,73	1,11	371 000	0,368	50,135

**Siūlomas kūrybinių industrijų profesijų ir specialybių sąrašas
parengtas strategijos tikslams Darbo ir socialinės politikos ministro
2010 balandžio 27 d. įsakymo pagrindu**

Eil. Nr.	Kūrybinės industrijos	ISCO Klasifikacija	Profesija - specialybė
1	Vyresnieji pareigūnai ir valdytojai	122201	Reklamos agentūros vadovas
2		122202	Reklamos / viešųjų ryšių skyriaus vadovas
3		143101	Kelionių / kultūros paslaugų agentūros vadovas
4		143102	Kino / televizijos agentūros vadovas
5		143103	Archyvo vadovas
6		143104	Bibliotekos vadovas
7		143105	Kultūros namų vadovas
8		143106	Meno galerijos vadovas
9		143107	Kazino vadovas
10		143108	Kino vadovas
11		143111	Muziejaus vadovas
12		143112	Atrakcionų parko / cirko vadovas
13		143113	Kino filmų / televizijos programų gamybos vadovas
14		143116	Teatro vadovas
15	Architektai, dizaineriai, geodezijos ir giminiškų profesijų specialistai	216101	Architektas
16		216102	Interjero dizaineris
17		216201	Kraštovaizdžio architektas
18		216202	Želdinių pastatų viduje architektas
19		216301	Juvelyrinių dirbinių dizaineris
20		216302	Kostiumų dailininkas
21		216303	Madų dizaineris
22		216304	Pramoninio dizaino dizaineris
23		216508	Kartografas
24		216601	DTP kompiuterinės grafikos specialistas
25		216602	Multimedijos dizaineris
26		216603	Ilustratorius
27		216604	Grafikos dizaineris
28		216605	Web grafikos dizaineris
29		216606	Multimedijos animacijos specialistas
30		216690	Kiti grafikai ir multimedijų dizaineriai
31	Žmogiškųjų išteklių valdymo, pardavimų, rinkodaros ir viešųjų ryšių	242311	Talentų valdymo specialistas
32		242312	Kultūrų įvairovės specialistas
33		243101	Rinkos tendencijų analitikas (cool hunter)
34		243102	Reklaminių tekstų autorius (copywriter)
35		243103	Produkto vadybininkas

36		243104	Prekės ženklo vadovas (brand manager)	
37		243105	Rinkos analizės ir plėtros specialistas	
38		243106	Rinkodaros ir prekybos specialistas	
39	specialistai	243107	Reklamos specialistas	
40		243201	Verslo etikos specialistas	
41		243202	Lobistas	
42		243203	Specialistas ryšiams su visuomene	
43	Informacijos ir ryšių technologijų specialistai	243401	Technologijų ir paslaugų pardavimų inžinierius	
44		243402	Technologijų ir paslaugų pardavimų specialistas	
45		251101	IRT sistemų analitikas	
46		251102	IRT sistemų konsultantas	
47		251103	IT sistemų dizaineris / architektas	
48		251201	Programų kūrimo specialistas	
49		251202	Programinės įrangos specialistas	
50		251290	Kiti kompiuterinių sistemų specialistai	
51		251301	Web architektas	
52		251302	Multimedijos programų, animacijų ir kompiuterinių žaidimų dizaineris	
53		251303	Interneto svetainių plėtros specialistas	
54		251401	Programuotojas	
55		251901	Medicinos IT specialistas	
56		251902	IT programų pritaikymo specialistas	
57		251903	Programinės įrangos testavimo specialistas	
58		251904	IRT sistemų testavimo specialistas	
59		251990	Kiti sistemų analitikai ir kompiuterinių programų kūrimo specialistai	
60		252101	Duomenų bazės administratorius	
61		252102	Duomenų bazės analitikas	
62		252103	Duomenų bazės dizaineris	
63		252201	CRB sistemų integruoto valdymo administratorius	
64		252202	ERP sistemų integruoto valdymo administratorius	
65		252203	MRP sistemų integruoto valdymo administratorius	
66		252290	Kitų kompiuterio sistemų administratoriai	
67		250301	IT tinklo administratorius	
68		252302	Kompiuterių sistemų ir tinklų inžinierius	
69		252901	Programinės įrangos apsaugos specialistas	
70		Kultūros specialistai	262101	Archyvaras
71			262102	Muziejininkas
72			262201	Informacijos ir žiniasklaidos pranešimų analitikas
73			262202	Interneto svetainių lankytojų srauto analitikas
74			262203	Bibliotekininkas
75	262204		Informacijos brokeris (researcher)	
76	262205		Interneto svetainių turinio vadybininkas	

77		262206	Mokslo, technikos ir ekonomikos informacijos specialistas
78		262207	Informacijos valdymo specialistas
79		262290	Kiti bibliotekininkų ir informacijos valdymo specialistai
80		263201	Archeologas
81		263202	Etnografas
80		263203	Kultūrologas
83		263204	Sociologas
84		263290	Kiti archeologijos, sociologijos ir giminingų sričių specialistai
85	Literatai ir žurnalistai	264101	Medžiagos redaktorius
86		264102	Rašytojas
87		264103	Poetas
88		264104	Leidybos redaktorius
89		264105	Scenaristas
90		264190	Kiti literatai ir tekstų autoriai
91		264201	Žurnalistas
92		264202	Nuotraukų redaktorius
93		264203	Meno kritikas
94		264204	Programų redaktorius
95		264205	Radio / televizijos / spaudos žurnalistas
96	Menininkai	265101	Fotografas
97		265102	Grafikas
98		265103	Tapytojas
99		265104	Skulptorius
100		265105	Meno kūrinių restauratorius
101		265106	Scenografas
102		265190	Kiti menininkai
103	Muzikantai	265201	Instrumentalistas
104		265202	Vokalistas
105		265203	Dirigentas
106		265204	Kompozitorius
107		265205	Garso režisierius
108		265206	Muzikologas
109		265207	Dainininkas
110		265290	Kiti kompozitoriai, menininkai, muzikantai ir dainininkai
111	Šokėjai	265301	Choreografas
112		265302	Baleto šokėjas
113		265390	Kiti choreografai ir šokėjai
114	Kino ir teatro aktoriai	265401	Režisieriaus asistentas
115		265402	Vaizdo operatorius
116		265403	Filmų prodiuseris
117		265404	Teatro prodiuseris
118		265405	Televizijos laidų prodiuseris

119		265406	Televizijos laidų gamybos vadovas
120		265407	Kino filmų režisierius
121		265408	Teatro režisierius
122		265409	Televizijos laidų režisierius
123		265490	Kitų filmų prodiuseriai, režisieriai ir giminingų sričių specialistai
124		265501	Aktorius
125		265502	Aktorius lėlininkas
126		265503	Mimas
127		265601	Sporto laidų komentatorius
128		265602	Konferansje / pranešėjas
129		265603	Filmų ir radijo dialogų lektorius
130		265604	Muzikos laidų vedėjas
131	Pranešėjai ir kiti menininkai	265605	Televizijos laidų vedėjas
132		265606	Radio komentatorius
133		265901	Liaudies menininkas
134		265990	Kiti kūrėjai ir menininkai
135		Technikos specialistai	311406
136		311903	Muzikos instrumentų derintojas
137	Renginių organizavimo specialistai	333201	Pramoginių renginių organizatorius
138		333202	Vestuvių organizatorius
139		333203	Sporto renginių organizatorius
140		333204	Konferencijų organizatorius
141		333205	Žiūrovų organizatorius
142	Tarpininkavimo specialistai	333901	Meno paslaugų agentas
143		333902	Aukcionatorius
144		333903	Prekės ženklo vadybininkas (trendsetter)
145		333904	Reklamos internete pardavėjas
146		333905	Slaptas pirkėjas (mystery shopper)
147		333906	Reklamos organizavimo technikas
148		333990	Kiti tarpininkavimo specialistai
149	Treneriai, instruktoriai ir sporto aktyvistai	342203	Sporto šakos vadybininkas
150		342204	Sporto renginių vadybininkas
151		342205	Sporto vadybininkas
152		342206	Sporto varžybų teisėjas
153		342207	I klasės treneris
154		342208	II klasės treneris
155		342209	Ekstra klasės treneris
156		342301	Fitneso instruktorius
157		342302	Koregavimo gimnastikos instruktorius
158		342303	Jojimo instruktorius
159		342304	Sveikatos instruktorius
160		342305	Judesio korekcijos instruktorius
161		342306	Ritminės gimnastikos instruktorius
162		342307	Jėgos sporto instruktorius

163		342308	Ekstremalus sporto instruktorius
164		342309	Kovos menų instruktorius
165		342390	Kiti fitneso ir sporto instruktoriai
166		343101	Fotografas
167		343102	Fotoreporteris
168		343103	Nuotraukų redaktorius
169		343104	Fototechnikas
170		343201	Parduotuvių dekoravimo specialistas
171		343202	Patalpų dekoravimo specialistas
172		343203	Florystas
173		343204	Dailininkas
174		343205	Meninio mūro ir gipso apdorojimo specialistas
175		343290	Kiti dailininkai, dekoratoriai ir giminiškų profesijų darbininkai
176		343301	Bibliotekininkas
177		343302	Galerijos/muziejaus darbuotojas
178		343303	Mokslinės informacijos technikas
179		343401	Maitinimo paslaugų organizatorius
180		343402	Vyriausias virėjas
181	Meno, kultūros ir kulinarijos vidutiniosios grandies specialistai	343403	Maitinimo paslaugų organizavimo technikas
182		343501	Akrobatas
183		343502	Cirko aktorius
184		343503	Klounas
185		343504	Iliuzionistas
186		343505	Komikas
187		343506	Gyvūnų dresuotojas
188		343507	Žonglierius
189		343590	Kiti cirko artistai ir giminiškų profesijų specialistai
190		343601	Aktorius
191		343602	Muzikantas
192		343603	Vargonininkas
193		343701	Šokėjas
194		343901	Kultūros animatorius
195	343902	Filmų / televizijos programų gamybos vadovo asistentas	
196	343903	Rūbininkas	
197	343904	Režisieriaus padėjėjas	
198	343905	Kaskadininkas	
199	343906	Kaskadininkas koordinatorius	
200	343907	Filmavimo plano vadovas	
201	343908	Muzikos klubo vadybininkas	
202	343909	Apšvietėjas	
203	343910	Pirotechnikos specialistas / filmų	
204	343911	Pirotechnikos specialistas / renginių	

205		343912	Šviesos specialistas
206		343913	Butaforas
207		343914	Filno sekretorius
208		343915	Sufleris
209		343916	Filmų ir televizijos laidų organizavimo technikas
210		343990	Kiti meninės ir kultūrinės veiklos specialistai
211	Informatikai	351101	Belaidžių tinklų operatorius
212		351103	IRT technikas
213		351401	Web administratorius
214		351403	Tinklapių pozicionavimo specialistas
215		351404	Web dizaineris
216	Garso ir vaizdo įrašymo ir transliavimo įrangos operatoriai	352101	Garso operatoriaus asistentas
217		352102	Vaizdo operatoriaus asistentas
218		352103	Garso operatoriaus techninis padėjėjas
219		352104	Vaizdo operatoriaus techninis padėjėjas
220		352105	Garso efektų imitavimo specialistas
221		352106	Kino operatorius
222		352107	Garso redaktorius
223		352108	Vaidzo redaktorius
224		352109	Garso montuotojas
225		352110	Vaizdo montuotojas
226		352111	Garso operatorius
227		352112	Vaizdo kameros operatorius
228		352113	Filmavimo įrangos operatorius
229		352114	Radijo ryšio įrangos operatorius
230		352115	Televizijos perdavimo įrangos operatorius
231		352116	Garso inžinierius
232		352117	Vaizdo gamintojas
233		352118	Garso rekonstrukcijos specialistas
234		352119	Garso technikas
235		352120	Garso perdavimo technikas
236		352121	Garso ir vaizdo įrangos technikas
237		352190	Kiti operatoriai
238		Telekomunika- cijų įrangos operatpriei	352201
239	352202		Radijo ryšio įrenginių operatorius
240	352203		Radijo ryšio technikas
241	352290		Kiti radijo ryšio įrenginių operatoriai
242	Biuro darbuotojai	422101	Kelionių agentūros darbuotojas
243		422102	Kelionių agentūros atstovas / rezidentas
244		422103	Turizmo paslaugų technikas
245		422502	Turizmo informacijos centro darbuotojas
246		422590	Kiti biurų darbuotojai
247		422701	Anketuotojas
248		441101	Bibliotekos pagalbinis darbininkas

249		441401	Elektroninių dokumentų archyvaras
250		441402	Įmonės archyvaras
251		441403	Archyvaras technikas
252		441490	Kiti archyvų darbuotojai
253	Paslaugų teikėjai	511301	Ekskursijų vadovas
254		511302	Kalnų turizmo vadovas
255		511303	Miestų turizmo vadovas
256		511304	Turizmo vadovas
257		514104	Perukų meistras
258		514201	Grimuotojas
259		514206	Tatuiruočių meistras
260		514208	Stilistas
261		515202	Buitinių paslaugų organizatorius
262		515203	Kaimo turizmo paslaugų technikas
263		516101	Astrologas
264		516102	Burtininkas
265		516302	Laidojimo paslaugų organizatorius
266		516304	Raudotojas
267		516901	Radiostezijos specialistas
268		Pardavėjai ir giminiškų profesijų darbininkai	522101
269	523001		Bilietai kasos darbuotojas (kultūros objektuose)
270	524101		Modelis / drabužių demonstravimo
271	524102		Reklamos modelis
272	524190		Kiti modeliai
273	524201		Prekių demonstruotojas
274	524901	Puokščių komponavimo specialistas	
275	Statybininkai ir giminiškų profesijų darbininkai	711103	Architektūros paminklų renovacijos specialistas
276		711901	Dekoracijų montuotojas
277		711902	Reklamos montuotojas
278		712302	Tinkavimo specialistas
279		712505	Vitražo specialistas
280	Metalo apdirbimo specialistai	721103	Bronzos dirbinių meistras
281		722102	Kalvis / meninė kalvystė
282		722201	Halogramų specialistas
283		722202	Šarvų gamybos meistras
284		722203	Ginklininkas
285		722205	Šaltkalvis
286	Metalo dirbinių specialistai / amatininkai	731101	Graveris
287		731103	Tiksliosios mechanikos specialistas
288		731104	Optikos mechanikas
289		731105	Ortopedijos mechanikas
290		731106	Laikrodininkas
291		731207	Vargonų derintojas
292		731301	Gintaro dirbinių meistras
293		731302	Meninio metalo apdirbimo meistras
294		731303	brangakmenių ir dekoratyvinių akmenų šlifautojas
295		731304	Meno dirbinių šlifautojas
296	731305	Juvelyras	

297		731390	Kiti juvelyrų, auksakalių ir giminiškų profesijų specialistai
298	Keramikos ir stiklo specialistai / amatininkai	731401	Statybinės keramikos gaminių gamybos specialistas
299		731402	Dekoratyvinės keramikos gaminių gamybos specialistas
300		731405	Puodžius
301		731601	Stiklo gaminių specialistas
302		731602	Galvanizacijos specialistas
303		731603	Stiklo raižytojas
304		731604	Stiklo graviruotojas
305		731605	Veidrodininkas
306		731606	Auksavimo specialistas
307		731607	Stiklo skulptūrų meistras
308		731608	Reklamų gamybos specialistas
309		731609	Keramikos gaminių dekoravimo specialistas
310		731610	Stiklo gaminių dekoravimo specialistas
311		731690	Kiti keramikos ir stiklo meistrai
312	Medžio apdirbimo specialistai / amatininkai	731701	Pypkių meistras
313		731702	Pintinių pynimo meistras
314		731703	Pintinių iš balanų meistras
315		731704	Pintinių modeliotojas
316		731705	Medžio skulptūrų meistras
317		731706	Rėčių gamybos meistras
318		731707	Šepėčių gamybos meistras
319		731708	Nendrių stogų dengimo specialistas
320		731790	Kiti medienos gaminių meistrai ir giminiškų profesijų specialistai
321	Medžiagų ir odos apdirbimo specialistai / amatininkai	731801	Žakardo audio staklių meistras
322		731802	Mezgėjas
323		731803	Nėrinių meistras
324		731804	Pynėjas
325		731805	Verpėjas
326		731806	Verpalų paruošėjas
327		731807	Unikalių audinių restauravimo meistras
328		731808	Rankdarbių meistras
329		731809	Audėjas
330		731890	Kiti medžiagų ir odos apdirbimo specialistai
331	Kiti amatininkai	731901	Suvenyrų gamybos meistras
332		731902	Galanterijos gamybos meistras
333		731903	Dirbtinių gėlių meistras
334		731904	Žaislų gamybos meistras
335		731990	Kiti amatininkai
336	Poligrafijos specialistai	732101	Poligrafijos fotografas
337		732102	Filmų fotografas
338		732103	Raižytojas
339		732104	Poligrafijos graveris
340		732105	Teksto rinkėjas
341		732106	Giliosios spaudos specialistas

342		732107	Reprodukcijos montuotojas
343		732108	Parengimo spaudai operatorius
344		732109	Vaizdų surinkimo specialistas
345		732110	Skenerio operatorius
346		732111	Litografijų specialistas
347		732112	Graviravimo specialistas
348		732113	Spausdinimo formų gamintojas
349		732201	Spaustuvininkas
350		732202	Šilkografijos meistras
351		732203	Spaudos ant audinių meistras
352		732204	Fleksografinių spaudos mašinų specialistas
353		732205	Ofsetinių spaudos mašinų specialistas
354		732206	Tipografinių mašinų specialistas
355		732207	Rotacinės giliosios spaudos specialistas
356		732208	Fotokopijavimo operatorius
357		732290	Kiti spaustuvės darbuotojai
358		732301	Knygrišys
359		732302	Knygrišys galanterininkas
360		732303	Spaudos įrišimo specialistas
361		732304	Įrišimo įrenginių specialistas
362	Telekomunikacijų įrangos montavimo specialistai	742111	Radijo ryšio įrangos įrengėjas
363		742112	Transliavimo įrangos įrengėjas
364		742201	Telekomunikacinės įrangos įrengėjas
365		742202	Telekomunikacijų įrangos ir tinklų įrengėjas
366		742203	Telekomunikacijų tinklų įrengėjas
367	Medienos apdirbimo meistrai	752201	Kubilius
368		752202	Medienos lenkėjas
369		752203	Račius
370		752204	Baldų restauratorius
371		752205	Stalius
372		752206	Dailidė
373		752207	Meninių baldų gamybos baldžius
374		752208	Stalius baldininkas
375		752209	Dailidė /muzikos instrumentų modeliotojas
376		752290	Kiti staliai
377	Drabužių siuvimo ir giminiškų profesijų specialistai	753101	Apatinių drabužių siuvėjas
378		753102	Korsetininkas
379		753103	Skrybėlininkas
380		753104	Kailinių siuvimo meistras
381		753105	Siuvėjas
382		753106	Kailių siuvimo meistras
383		753107	Drabužių modeliotojas ir siuvėjas
384		753108	Pirštinių meistras
385		753201	Drabužių konstravimo specialistas
386		753202	Sukirpėjas
387		753301	Siuvinėtojas
388		753302	Skėčių meistras
389	753303	Siuvimo meistras	

390		753304	Lempų gaubtų meistras
391		753305	Burių gamybos meistras
392		753401	Kaldrų siuvimo meistras
393		753402	Minkštų baldų atnaujinimo meistras
394		753403	Minkštų baldų meistras
395		753501	Odininkas
396		753502	Odų išdirbimo meistras
397		753505	Kailių išdirbimo meistras
398		753601	Batų aulų meistras
399		753602	Batsiuvys
400		753603	Batsiuvys / dirbantis pagal užsakymus
401		753604	Ortopedinės avalynės meistras
402		753605	Barsiuovys / dirbantis avalynės parmonėje
403		753606	Avalynės taisytojas
404		753701	Ortopedinių batų dalių meistras
405		753702	Odinės galanterijos meistras
406		753703	Diržų gamybos meistras
407		951002	Lankstinukų platintojas
408	Kitų profesijų darbuotojai	951003	Plakatų klijuotojas
409		952001	Gatvės pardavėjas / ne maisto prekėmis
410		962901	Bilietų tikrintojas (kultūros objektuose)

Priedas nr. 4

**Ūkio subjektų skaičius pagal teisinę formą
savivaldybėse, kurioms taikoma strategija, 2009 m. pabaiga**

Eil. nr.	Ūkio subjektai veikiantys pagal Lenkijos jurisdikciją ¹⁸	Krasnopolis	Punskas
1	Valstybės ir vietos savivaldos institucijos, biudžetinės įstaigos	8	15
2	Fiziniai asmenys vykdantys ekonominę veiklą	148	149
3	Prekybinės akcinės bendrovės	2	15
4	Prekybinės akcinės bendrovės su užsienio kapitalu	0	3
5	Kooperatyvai	0	3
6	Fondai	0	1
7	Asociacijos ir visuomeninės organizacijos	8	10
8	Kiti	10	21
9	Bendrai	176	217

Eil. nr.	Ūkio subjektai veikiantys pagal Lietuvos jurisdikciją ¹⁹	Savivaldybė		
		Alytaus rajono	Lazdijų rajono	Kalvarijos

¹⁸ Šaltinis: Lenkijos Respublikos VSV vietos duomenų bankas

¹⁹ Šaltinis: Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys

1	Valstybinės įmonės	0	1	0
2	Miesto įmonės	1	0	0
3	Tikrosios ūkinės bendrijos	1	1	0
4	Sodininkų draugijos	14	0	0
5	Bendrijos	2	3	0
6	Akcinės bendrovės	107	61	44
7	Žemės ūkio įmonės	4	3	3
8	Viešosios įstaigos	6	8	4
9	Biudžetinės įmonės	3	9	1
10	Asociacijos	56	50	31
11	Savivaldybių įmonės	22	24	18
12	Religinės bendruomenės	0	1	0
13	Tradicinės religinės bendrijos	3	1	1
14	Kooperatinės bendrovės	2	2	0
15	Kitos įmonės (fiziniai asmenys vykdantys ekonominę veiklą)	121	97	42
16	Bendrai	342	261	144

Priedas nr. 5

Menininkų, amatininkų ir liaudies menininkų sąrašas

Krasnopolio savivaldybė

Tapyba:

1. Strumiłło Andrzej – Maćkowa Ruda (tapyba ir poezija)

Skulptūra:

1. Nawart Alojzy – Buda Ruska (skulptūra ir tapyba)
2. Pietras Elzbieta – Krasnopol
3. Walukiewicz Krzysztof – Krasnopol

Siuvinimas, siuvinėjimas, mezigimas, audimas:

1. Ciechanowicz Jolanta – Maćkowa Ruda
2. Fejfer Halina – Krasnopol
3. Krzywicka Jadwiga – Krasnopol
4. Rydzewska Wiesława – Krasnopol
5. Ziemiacka Bogumiła – Boksze Nowe

Kalvystė:

1. Bobrowski Henryk – Smolany Dąb

Fotografija:

1. Malczewski Piotr – Buda Ruska

Poezija:

1. Rachwalski Zenon – Krasnopol

Stogų dengimas:

1. Gwiazdowski Piotr – Głuszyn
2. Matusiewicz Henryk – Krasnopol

Kulinarijos paveldo gaminiai:

1. Frydrych – Głuszyn
2. Kamińska Wioletta – Krasnopol
3. Nowel Jan – Rosochaty Róg
4. Ślęzak Renata – Krasnopol
5. Terlecka Krystyna – Buda Ruska
6. Zarzecka Gertruda – Pawłówka
7. Żynda Maria – Pawłówka

Punsko savivaldybė

Tapyba:

1. Brilis-Januszewska Natalia – Punkskas
2. Rita Kutyla-Pacenko – Punkskas

Skulptūra, medžio drožyba:

1. Knyza Zenon – medžio drožyba, Buda Zawidugierska
2. Makowski Jan – Krejwiany

Siuvimas, siuvinėjimas, mezgimas, audimas:

1. Jankowska-Puniszki Biruta – Żwikiele
2. Radzewicz-Zalewska Aldona – Przystawańce
3. Senda-Tumialis Jadwiga – Krejwiany
4. Wojciechowska-Degutis Aniela – Wojtokiemie
5. Wołyniec-Bancewicz Tekla – Punkskas
6. Wydra-Degutis Biruta – Pelele
7. Żukowska-Jankowska Wilhelmina – Punkskas

Kitos (mezgimas):

1. Senda-Tumialic Jadwiga – Krejwiany

Margučių dažymas:

1. Grygutis-Makowska Natalia – Rejsztokiemie
2. Kalinowska-Boćwińska Irena – Widugiery
3. Kejza-Kosa Wida – Szlinokiemie
4. Kierejszys-Jakubanis Jadwiga – Punkskas
5. Pieczulis-Dobrowolska Aldona – Wojponie
6. Radzewicz-Zalewska Aldona – Przystawańce
7. Słabaszewska-Łatwis Emilia – Żwikiele
8. Wolańska Wirginia – Punkskas

Audimas:

1. Sidor-Aleksa Anastazja – Punkskas
2. Wolańska-Januszanis Weronika – Punkskas
3. Wyganowska-Kamińska Helena – Kompocie
4. Bernecka-Łukaszewicz Eugenija – Wojtokiemie

Kalvystė:

1. Pietruszkiewicz Antoni – Wojtokiemie
2. Pietruszkiewicz Waldemar – Wojtokiemie

Alytaus rajono savivaldybė

Tapyba:

1. Rolandas Jarusevicius – Simnas
2. Danutė Gražulytė-Senūtienė – Butrimonys
3. Leonora Babravičienė – zam. Daugai
4. Ona Zenevičienė – zam. Salos

5. Janina – Irena Gruodienė – zam. Nemunaitis

Medžio drožyba:

1. Tomas Židžiūnas – Milastonių k.
2. Danutė Matulevičienė – Gluosninkų k.
3. Algirdas Judickas – Mickūnavos k.
4. Alvydas Šarkus – Venciūnai
5. Jonas Vansevičius – Makniūnų k.
6. Kęstutis Benedikas – Venciūnai
7. Saulius Dzenkus – Poteronių k.
8. Virginijus Bučius – Punia
9. Vytautas Židžiūnas – Milastonių k.

Siuvinėjimas, nėrimas, mezgimas:

1. Stasė Ramanauskienė – Metelytės k.
2. Aldona Černauskienė – Birutės
3. Alena Kochanskienė – Pivašiūnai
4. Bronė Celencevičienė – Lydekininkų k.
5. Genovaitė Šveiterienė – Varanausko
6. Irena Kasparavičienė – Krokininkų k.
7. Irena Kaškonienė – Punia
8. Marytė Tankevičiūtė – Junčionių k.
9. Ona Baranauskienė – Pivašiūnai
10. Violeta Pangonienė – Krokininkų k.

Pynimas iš vytelių:

1. Danutė Janukaitienė – Alovė
2. Rasa Aleksandravičienė – Daugai

Margučių skutinėjimas:

1. Evaldas Čėpanonis – Simnas

Audimas:

1. Anelė Radvinskienė – Eičiūnų k.

Kalvystė:

1. Kęstutis Juonys – Salos
2. Kęstutis Valentinavičius – Alytus
3. Valdas Valentinavičius – Venciūnai

Žvakių gamyba:

1. Henrikas Janukaitis – Alovė

Batsiuvystė:

1. Gediminas Stasys Paplauskas – Krokialaukis

Floristai:

1. Teresė Gružinskienė – Makniūnų k.

Lazdijų rajono savivaldybė

Tapyba:

1. Danutė Jelenskienė - Metelių k.

Medžio drožyba:

1. Jonas Savukynas - Gudelių k.
2. Tomas Mirijauskas – Veisiejai
3. Eugenijus Urmanavičius – Krosna
4. Raimundas Oleškevičius – Komenkos k.

5. Dainius Valenta – Kapčiamiestis
6. Vincas Simanynas – Krosna

Siuvinėjimas, nérimas, mezgimas:

1. Ona Češkevičienė – Rudamina
2. Danutė Subačienė – Rudamina
3. Veronika Balevičienė – Krikštonių k.
4. Ona Pauliukonienė – Podumblių k.
5. Angelė Varpulienė – Krikštonių k.
6. Onutė Nedzinskienė – Lazdijai
7. Bronislava Kubilienė – Metelių k.
8. Aldona Šukienė – Teizų k.
9. Ona Pauliukonienė – Podumblių k.

Pynimas iš vytelių:

1. Algis Dapkūnas – Rudaminos k.
2. Arvydas Rinkevičius – Gegutės k.
3. Alvydas Burneika – Veisiejai
4. Antanas Jonas Žarnauskas – Veisiejai

Margučių skutinėjimas:

1. Birutė Gražulienė – Lazdijai
2. Lina Valutkevičienė – Lazdijai
3. Irena Rinkevičienė – Teizų k.

Audimas:

1. Anelė Katkevičienė – Rudaminos k.
2. Ona Kubilienė – Metelių k.
3. Bronislava Kubilienė – Metelių k.
4. Veronika Česnavičienė – Babrų k.
5. Janė Krisiuvienė – Stankonių k.
6. Monika Viselgienė – Šlavantų sen.
7. Ona Bagdžiūnienė – Kuklių k.
8. Albina Lesevičienė – Mikyčių k.
9. Izabelė Malinauskaitė – N.Kirsnos k.

Kalvystė:

1. Rolandas Sabestinas – Ročkių k.
2. Pranas Pečiukonis – Kailinių k.
3. Anicetas Buckiūnas – Veisiejai
4. Petras Urmanavičius – Krosna
5. Algis Liaukevičius – Lazdijai
6. Vytautas Žukauskas – Šilainės k.
7. Arūnas Margelis – Viktorinos k.
8. Juozas Varnelis – Kailinių k.

Žvakių gamyba:

1. Jonas Anicetas Buckiūnas – Veisiejai
2. Marijona Kielaitienė – Veisiejai

Kryždirbiai:

1. Mečislovas Supranavičius - Veisiejai

Floristai:

1. Ramunė Botvičienė – Meteliai

Kalvarijos savivaldybė

Medžio drožyba:

1. Antanas Lastauskas – Kalvarija
2. Saulius Česna – Sangrūda

Audimas:

1. Eugenija Janušonienė – Kalvarija

Mezgimas:

2. Ineta Česnienė – Sangrūda

Margučių dažymas:

1. Salomėja Belevičienė – Kalvarija
2. Aldona Dzedulevičienė – Kalvarija

Nėrimas:

1. Valerija Kajokienė – Kalvarija
2. Saulius Tumelis – Salaperaugio k.

Tapyba:

1. Vytautas Kalinauskas – Kalvarija

Skulptūra:

1. Julius Narušis – Šaltųjų Šaltinių k.
2. Zigmas Buterlevičius – Kvietkinės k.

Savivaldybių meninių kolektyvų sąrašas

Krasnopolio savivaldybė²⁰

1. Folkloro ansamblis „Ruczaj”

Punsko savivaldybė

1. Choreografinia sambūris „JOTVA”
2. Mišrus choras „Dzūkija”
3. Klojimo teatras
4. Kaimo kapela „Klumpė”
5. Šokių grupė „Vyčiai”
6. Vaikų meno studija „Puniukai”
7. Vaikų teatras
8. Vaikų vokalinė grupė
9. Folklorinis ansamblis „Šalčia”
10. Etnografinia ansamblis „Gimtinė”
11. Folkloro ansamblis „Alna”
12. Folklorinė vaikų šokių grupė „Šalčinukas”
13. Vaikų ansamblis „Varpelis”
14. Šokių studija „Dance-Mix”
15. Ansamblis „Bildukai”
16. Ansamblis „Lenciūgėlis”
17. Pristavonių mokyklos ansamblis „Dzūkelis”
18. Estradinė grupė „Šešupė”
19. Estradinis ansamblis „Ai-Vic Band”
20. Studija „Etiudas”
21. Punsko kovo 11-osios licejaus moksleivių teatro grupė
22. Skautų grupė
23. Punsko pradinės mokyklos poezijos mylėtojų būrelis
24. Choras „Pašešupiai”
25. Punsko kovo 11-osios licejaus dramos būrelis

Alytaus rajono savivaldybė²¹

1. Simno kultūros centro mišrus vokalinis ansamblis
2. Vokalinis ansamblis „Sidabrinis kvartetas”
3. Luksnėnų filialo moterų vokalinis ansamblis
4. Miroslavo filialo moterų vokalinis ansamblis
5. Santaikos kultūros namų moterų vokalinis ansamblis „Gija”
6. Santaikos kultūros namų folkloro ansamblis
7. Butrimonių filialo vokalinis ansamblis
8. Nemunaičio filialo moterų vokalinis ansamblis
9. Pivašiūnų filialo vokalinis ansamblis
10. Miroslavo filialo folkloro ansamblis „Slabadėlė”
11. Vankiškių filialo folkloro ansamblis

²⁰ Šaltinis: Savivaldybės informacija

²¹ Šaltinis: www.ciageragyventi.lt

12. Ūdrijos folkloro ansamblis „Rūta“
13. Alovės filialo folkloro ansamblis „Susiedai“
14. Alovės filialo vaikų folkloro ansamblis „Susiedukai“
15. Butrimonių filialo folkloro ansamblis „Dėdienės“
16. Butrimonių filialo folkloro ansamblis „Ciltukas“
17. Eičiūnų folkloro ansamblis „Žolynas“
18. Eičiūnų jaunimo folkloro ansamblis „Vieversa“
19. Makniūnų filialo folkloro ansamblis „Apsingė“
20. Pivašiūnų filialo moterų folkloro ansamblis
21. Punios filialo folkloro ansamblis „Levandra“
22. Punios filialo jaunimo folkloro ansamblis „Levandrelė“
23. Makniūnų filialo etnografinis ansamblis „Lizduva“
24. Mirosłavo filialo liaudiškos muzikos kapela „Olakalnis“
25. Simno kultūros centro liaudiškos muzikos kapela „Simnyčia“
26. Ūdrijos filialo kaimo kapela „Ūdra“
27. Daugų kultūros centro liaudiškos muzikos kapela „Savi“
28. Pivašiūnų filialo liaudiškos muzikos kapela „Klėtis“
29. Punios filialo liaudiškos muzikos kapela „Punelė“
30. Punios filialo liaudiškos muzikos kapela „Nemunėlis“
31. Krokialaukio filialo merginų tautinių šokių grupė
32. Mirosłavo filialo vyresniųjų tautinių šokių kolektyvas „Svirtis“
33. Santaikos kultūros namų vyresniųjų tautinių šokių grupė „Narpulis“
34. Alovės filialo merginų tautinių šokių kolektyvas
35. Krokialaukio filialo mėgėjų teatras
36. Mirosłavo filialo mėgėjų teatras „Kaukas“
37. Santaikos filialo mėgėjų teatras
38. Alovės filialo mėgėjų teatras
39. Punios filialo mėgėjų teatras
40. Makniūnų filialo mėgėjų teatras
41. Nemunaičio filialo vaikų teatras
42. Butrimonių filialo mėgėjų teatras
43. Pivašiūnų filialo mėgėjų teatras

Lazdijų rajono savivaldybė²²

1. Kaimo kapela „Dziedukai“
2. Krosnos laisvalaikio salės liaudiškos muzikos kapela „Susiedai“
3. Būdviečio laisvalaikio salės kapela „Svaja“
4. Metelių parapijos laisvalaikio salės kaimo kapela „Metelys“
5. Seirijų kultūros namų kapela „Seirija“
6. Stebulių laisvalaikio salės kaimo kapela „Stebulė“
7. Veisiejų kultūros namų kapela „Veisiejai“
8. Viktorinos laisvalaikio salės liaudiškos muzikos kapela „Vingrė“
9. Šeštokų kultūros namų kapela „Griežlė“
10. Lazdijų kultūros centro folklorinis ansamblis „Dainuviai“
11. Lazdijų kultūros namų folklorinis ansamblis „Riecimėlis“
12. Veisiejų kultūros namų folklorinis ansamblis „Packavėlė“
13. Krikštonių laisvalaikio salės folklorinis ansamblis „Stadulėlė“

²² Šaltinis: Lazdijų rajono savivaldybės interneto tinklapis

14. Krosnos laisvalaikio salės folklorinis ansamblis „Serbenta“
15. Krosnos laisvalaikio salės vaikų folklorinis ansamblis „Serbentėlė“
16. Kučiūnų laisvalaikio salės folklorinis ansamblis
17. Viktorinos laisvalaikio salės folklorinis ansamblis
18. Būdviečio laisvalaikio salės folklorinis ansamblis „Radastėlė“
19. Žemaitkiemio laisvalaikio salės folklorinis ansamblis „Diemedis“
20. Šeštokų kultūros namų folklorinis ansamblis
21. Lazdijų suaugusių tautinių šokių kolektyvas „Lazdija“
22. Veisiejų suaugusių tautinių šokių kolektyvas „Pušynas“
23. Lazdijų jaunuolių tautinių šokių kolektyvas „Smilga“
24. Lazdijų kultūros centro merginų šokių grupė „Vėjūnė“
25. Seirijų kultūros namų jaunimo tautinių šokių grupė
26. Šeštokų jaunimo tautinių šokių kolektyvas
27. Lazdijų kultūros centro meninės raiškos studija „Macinga“
28. Žemaitkiemio mėgėjų teatras „Seklyčia“
29. Rudaminos vaikų dramos būrelis „Spragtukas“
30. Naujosios Kirsnos vaikų dramos būrelis
31. Barčių vaikų dramos būrelis
32. Šeštokų jaunimo dramos kolektyvas
33. Kamerinis choras „Gaustas“
34. Estradinis ansamblis „Kryžkelė“
35. Merginų grupė "M"
36. Lazdijų kultūros centro vokalinis ansamblis „Tremtinys“
37. Metelių parapijos laisvalaikio salės moterų vokalinis ansamblis

Kalvarijos savivaldybė²³

1. Folkloro ansamblis „Diemedis“
2. Liaudiškos muzikos kapela „Giminės“
3. Brukų folkloro ansamblis „Bruknyčia“
4. Sangrūdodos liaudiškos muzikos kapela
5. Trakiškių liaudiškos muzikos kapela „Savi“
6. Vaikų folkloro ansamblis „Radastėlė“
7. Tremtinių dainų choras
8. Pučiamųjų orkestras
9. Merginų ir moterų ansamblis „Gija“
10. Merginų šokių kolektyvas
11. Mažųjų teatras
12. Teatras „Titnagas“

Priedas nr. 7

Kultūrinių renginių ir liaudies papročių sąrašas

²³ Šaltinis: www.kalvarijoskc.lt

Krasnopolio savivaldybė

1. Joninės - Buda Ruska (birželis)
2. Krasnopolio dienos (rugpjūtis)
3. Bulvių šventė - Maćkowa Ruda (spalis)
4. Kūčios (gruodis)

Punsko savivaldybė

1. Sausio 13-osio minėjimas (sausis)
2. Vasario 16-osios minėjimas (vasaris)
3. Užgavėnės (vasaris/kovas)
4. Vaikų teatrų festivalis (vasaris – kovas)
5. Chorų šventė (balandis – gegužė)
6. Vaikų šokių šventė „Aguonėlė“ (balandis)
7. Poezijos pavasaris (gegužė)
8. Motinos dienos minėjimas (gegužė)
9. Turistinio sezono atidarymas – Poilsio ir pramogų centras „Šilainė“ (gegužė/birželis)
10. Punsko LKN kolektyvų koncertas (birželis)
11. Konkursas „Dainorėlis“ (birželis)
12. Joninės - Poilsio ir pramogų centras „Šilainė“ (birželis)
13. Klojimo teatrų festivalis – LKN (liepa/rugpjūtis)
14. Oninės - Poilsio ir pramogų centras „Šilainė“ (liepa)
15. Estradinių dainų šventė (rugpjūtis)
16. Žolinės – Punsko dienom (15 rugpjūčio)
17. Turizmo sezono uždarymas - Poilsio ir pramogų centras „Šilainė“ (rugpjūtis/ rug-sėjis)
18. Muzikuojančių šeimų šventė (spalis)
19. Vėlinių koncertas (spalis/lapkritis)
20. Tautinių mažumų susitikimai (lapkritis)

Alytaus rajono savivaldybė

1. Kalėdų eglės įžiebimo šventės
2. Rudens šventės seniūnijose (Daugų, Alovės, Alytaus, Butrimonių, Pivašiūnų, Raitininkų, Nemunaičio, Punios, Krokialaukio, Simno ir Miroslavo)
3. Vestuvinių muzikantų šventė „Nuo saulėlydžio iki aušros“
4. Lūpinių armonikėlių muzikantų šventė „Skambėk, armonikėle“
5. Pramogų diena „Oi gardūs, gardūs tie dzūkų grybai...“
6. Popietės senjorams seniūnijose „Kviečiu puodeliui arbatos“
7. Šviežios duonelės šventė (Oninės)
8. Joninės Simne
9. Birželio 1-oji - Tarptautinė vaikų gynimo diena Alytaus rajone
10. Sekminės – bendruomeniškumo šventė
11. Alytaus rajono gausių šeimų konferencija
12. Jurginių šventė „Jurgi, Jurgeli!“
13. Lietuvos valstybės atkūrimo dienos šventė
14. Alytaus rajono gausių šeimų konferencija
15. Kaziuko kermošius Simne

16. Tradicinė respublikinė humoro grupių šventė–konkursas „Sprigtas 2011“
17. Kaimynų diena Krokialaukyje
18. Vaikų ir jaunimo festivalis „Dainų ir šokio kūryba“
19. Dzūkijos regiono mėgėjų teatro šventė–konkursas „Kaimo liktarna“ Balkūnuose
20. Dzūkijos regiono kaimo muzikanto šventė–varžytuvės „Taip dainavo mūs senoliai“
21. Tradicinė vestuvių muzikantų šventė
22. Poezijos pavasaris Balkūnuose
23. Žolinės Pivašiūnuose
24. Alytaus rajono kultūros darbuotojų diena
25. Graži mūsų šeimynėlė
26. Valstybės (Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos šventė Dauguose

Lazdijų rajono savivaldybė

1. Naujametinis pobūvis „Spindinčios nakties paslaptis“
2. Padėkos vakaras kultūros rėmėjams
3. Eglutės įžiebimo šventė „Pasaka miesto princesei“
4. Muzikos ir poezijos vakaras „Rudens vėjų kuždesy...“
5. Tradicinis Lazdijų rajono liaudiškų kapelų festivalis–konkursas „Netgi vakaruškos“
6. Lietuvos vardo tūkstantmečio minėjimui skirta šventė „Tūkstantmečio banga“.
7. Metelių 500 metų jubiliejaus iškilmės
8. Estradinių dainų festivalis „Metelio banga“
9. Tarptautinis jaunimo vargonų muzikos festivalis lazdijuose
10. Valstybės(Karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena
11. Oninių šventė
12. Gitaros vakaras
13. Šventė „LIETUVAI – 1000“
14. Joninės po Lazdijų padanie
15. Tradicinė tarptautinė šventė „Pasienio fiesta“
16. Rajoninė vaikų dramų šventė „Bildukai“
17. Kalniškės mūšio minėjimas
18. Sekminių šventė „Berželiams sužaliavus“ skirta Sekminių šventimo papročiams populiarinti
19. Gatvės muzikos diena Lazdijuose
20. Europos dienos proga muzikanto ir aktorius Andriaus Mamontovo kvietimu
21. Dramos kolektyvų šventė „Gonkelės“
22. Šeimų šventė „Šeima kaip žydintis sodas“
23. Kultūros diena
24. Kapelos „Svaja“ gimtadienis
25. Veronikos Povilionienės ir jos draugų koncertas
26. Edukacinės popietės „Velykų belaukiant“
27. Vestuvinių ansamblių ir dzūkiško humoro vakaras „Ot tai tau ir veseilia !“
28. Dzūkijos regiono kaimo kapelų šventė – varžytuvės „Grok, Jurgeli“
29. Jaunimo muzikos festivalis „Dainuoju Lietuvai!“
30. Užgavėnių linksmybės Lazdijuose
31. Užgavėnės Seirijuose
32. Užgavėnės šventė
33. Valstybės atkūrimo dienos šventė

- 34. Šventinis Valentino vakaras
- 35. Laisvės gynėjų diena

Kalvarijos savivaldybė²⁴

- 1. Miesto šventė (rugpjūtis)
- 2. Valstybės diena
- 3. Pasienio miestelių mėgėjų teatrų šventė (spalis)
- 4. Kalvarijos krašto tautodailininkų sueiga
- 5. Užgavėnių šventė
- 6. Joninių šventė
- 7. Kraštiečių šventė
- 8. Kalvarijos mėgėjų teatro „Titnagas“ premjeros pristatymas
- 9. Valstybinių švenčių paminėjimas

---

²⁴ Šaltinis: Kalvarijos savivaldybės informacija

Teritorijos, kuriai taikoma strategija, savivaldybėse esančių paveldo objektų sąrašas

Krasnopolio savivaldybė²⁵		
Eil. nr.	Vietovė	Paveldo objektas
1	Aleksandrowo	Sodyba nr 26, XX a. pradžia: - medinis namas - ūkinis pastatas - medinis svirnas - rūšys
2	Kopiec	Pirmojo pasaulinio karo kapinės
3	Krasne	Sodyba nr. 23: - namas - tvartas - svirnas - klėtis
4	Krasnopol	XVIII/XIX a. miesto urbanistinė struktūra (dalis),
5		Kristaus atsimainymo parapijos bažnyčia
6		XIX / XX a. medinė Šv. Agotos koplyčia
7		„Senosios“ Romos katalikų kapinės
8		„Naujosios“ Romos katalikų kapinės
9		Miesto aikštė, medinis šulinys, 1941 m.
10	Nowa Żubrówka	Sodyba nr. 2: - XIX a. medinis namas - medinis tvartas 1879 m. - medinis svirnas 1871 m. - medinė klėtis 1920 m. - rūšys, XIX a. antroji pusė - molinė-medinė vištidė, 1920 m.
11	Pawłówka	Pirmojo pasaulinio karo kapinės
12	Remieńkiń	Medinis namas nr. 22, 1922 m.
13		Medinis namas nr. 29, 1929 m.
14		Medinis namas nr. 31, 1921 m.
15		Medinis, sodybos nr. 32 svirnas, XIX a. antroji pusė
16	Szejpiszki	XIX a. III ketv. dvaro ansamblis - dvaras - parkas - medinė klėtis - medinė kalvė
Punsko savivaldybė		

²⁵ Šaltinis: Nacionalinio paveldo instituto Nekilnojamo kultūros paveldo paminklų sąrašas - 2010 gruodžio 31d.

1	Buda Zawidugierska	Sodyba nr. 1: - XIX a. antrosios pusės medinė klėtis - XX a. pradžios medinis ūkinio pastato priestatas
2		Sodyba nr. 2: - medinis namas - medinė klėtis
3	Buraki	Sodyba nr.1: - medinis namas 1860 m. - medinė klėtis 1870 m. - medinis svirnas 1918 m.
4	Dowiaciszki	Dvaro parkas, XIX a. antroji pusė
5	Krejwiany	Sodyba nr. 3 Medinis svirnas 1822 m.
6		Sodyba nr. 16 Medinis svirnas 1844 m.
7		Sodyba nr. 20: - medinis namas - molis tvartas - medinė klėtelė
8	Przystawańce	Sodyba nr. 15, 1930-1934 m.: - medinė klėtis - medinis tvartas - rūsys
9	Puńsk	Švenčiausios Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčia 1877-1881 m.
10		Romos katalikų klebonija, muziejinis pastatas, medinis, 1873 m.
11		Klebonijos klėtis, medinė XIX a. antroji pusė
12		XIX/XX a. sinagoga ir Talmudo mokykla, medinė
13		XIX a. pradžios Romos katalikų kapinės prie Punsko ežero
14		Kapinių koplyčia 1820 m.
15		XIX a. Romos katalikų parapijos kapinės
16		XIX a. pabaigos kapinių koplyčia
17		XIX a. žydų kapinės
18	Sejwy	XIX/XX a. dvaras, šalia namas nr 12
19	Smolany	Vienuolių reformatų vienuolyno ansamblis: - Šv. Izidoriaus bažnyčia 1839 m. - vienuolynas 1840 m. - Habermanų šeimos laidojimo koplyčia 1846 m. - XIX a. mūrinė tvora
20		XIX a. Romos katalikų parapijos kapinės
21		dom nr 7, drewniany, 2 ćw. XIX w. XIX a. II ketvirčio medinis namas nr. 7
22	Taurosyzski	Pirmojo pasaulinio karo kapinės
23	Trakiszki	Medinė geležinkelio stotis 1896 m.
24	Trompole	Sodyba nr. 1, 1931-1939 m.: - medinis namas

		- medinė klėtis - medinis svirnas - tvartas - molinis rūsys
25	Widugiery	Sodyba nr. 1 XIX a. antrosios pusės medinė klėtis
26		Namas nr. 14 XIX a. antroji pusė, medinis
27		Sodyba nr. 15, XIX a.: - medinis namas - medinė klėtis
28		Sodyba nr. 16, XIX a. pabaiga: - medinis namas - medinis svirnas
29		Namas nr. 24, medinis, 1909 m.
30	Wojtokiemie	Sodyba nr. 3, XIX a. III ketvirtis: - medinis namas - medinis tvartas - medinė klėtis
31		Namas nr. 8, medinis, XIX a. antroji pusė
32	Wołyńce	Sodyba nr. 6, XIX a. antroji pusė: - medinis namas - molinis tvartas - rūsys
33		Namas nr. 23, medinis XIX a. antroji pusė
Alytaus rajono savivaldybė		
1	Simnas	Miesto aikštė
2		Bažnyčia
3	Daugai	Miesto aikštė
4		Gyvenamasis namas (vadinamas Taico namu)
5	Butrimonys	Miesto aikštė
6	Punia	Piliakalnis
7	Rumbonys	Šv. Trejybės bažnyčia
8	Pivašiūnai	Pivašiūnų Švenčiausios Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijos bažnyčia
9	Bukautiškės	Koplyčia
10	Balkasodis	Koplyčia
11	Ažuolinių k.	XIX/ XX a. vėjo malūnas
12		Antano Žmuidzinavičiaus memorialinis muziejus
Lazdijų rajono savivaldybė		
1	Lazdijai	1898 m. geležinkelio stotis
2		Poeto Motiejaus Gustaičio namas 1920 m., nuo 1990 m. - muziejus
3	Veisiejai	XVI a. istorinė miesto dalis. XIX a. miesto centras perstatytas pagal baroko ir ankstyvojo klasicizmo principus
4		XVIII a. dvaro parkas
5	Aštrioji Kirsna	XIX a. dvaras, vėlyvasis klasicizmas

6		XIX a. rūmų kompleksas
7		XIX a. antrosios pusės parkas
8	Būdvietis	XIX a. koplyčia - mauzoliejus
9		1803 m. svirnas
10	Rudamina	XVI – XIX a. dvaro liekanos
11		XVIII a. parko liekanos
12	Bulotiškė	Buęs Bulakavo dvaras
13	Vidzgailai	1893-1895 m. metalinis tiltas, vienas iš seniausių ir labiausiai būdingų inžinerinio paveldo pavyzdžių
Kalvarijos savivaldybė		
1	Kalvarija	Vasarinė sinagoga
2		Žieminė sinagoga
3		Talmudo mokykla
4		Švenčiausios Mergelės Marijos Vardo bažnyčios kompleksas
5		Bažnyčios šventoriaus vartai
6	Nemunaičiai	Tiktas
7	Sangrūda	Šv. Kūdikelio Jėzaus Teresės bažnyčia
8	Navininkai	Piliakalnis
9	Berezninkai	Senosios kapinės
10		Piesčiakalnio piliakalnis, Liulenčios ežeras ir Mergutrakio oazas – gamtos paminklai

Kaimo turizmo sodybos

Krasnopolio savivaldybė²⁶

1. Miłosz Cichocki, Maćkowa Ruda
2. Alicja Grochowska, Głuszyn
3. Jan Nowe, Rosochaty Róg
4. „Ju-Relax” Jerzy Ciepielewski, Krasnopol
5. Zbigniew Terlecki, Buda Ruska
6. Anna Maria Fries, Czarna Buda
7. Józef Krajewski, Ryzówka
8. Jerzy Milewski, Jeziorki
9. Elżbieta Giedrojć, Rosochaty Róg
10. Krystyna i Mieczysław Malinowscy, Smolany Dąb
11. Jadwiga Tylman, Buda Ruska
12. Renata Moroz, Mikołajewo
13. Małgorzata Moroz, Żubrówka Stara
14. Danuta Warakomska, Maćkowa Ruda
15. Gertruda Zarzecka, Krasnopol
16. Krystyna Chilińska, Mikołajewo
17. Justyna i Marcin Giedrojć, Rosochaty Róg
18. Jarosław Ołowniuk, Krasne
19. Mieczysław Gołębiewski, Jeziorki
20. Marian Rakowski, Buda Ruska
21. Katarzyna Hołubowicz, Żubrówka Nowa
22. Aleksandra Aniela Jegorow, Smolany Dąb
23. Sabina Ćwiklińska, Krasne
24. Krzysztof Giedrojć, Rosochaty Róg

Punsko savivaldybė²⁷

1. Juozas Pečiulis, Kampuočiai,
2. Šuščiavičiai Irena ir Albinas, Ožkiniai
3. Krakauskai Anielė ir Valdas, Kaimo turizmo sodyba „Šilas”, Punksas
4. „Pas Vili”, Vilhelmina ir Valentas Žukauskai, Punksas
5. Makauskaitė Jolanta, Sankurai
6. Krakauskas Petras, Trakiškės, Punksas
7. Danutė ir Algis Šlaužiai, Ožkiniai
8. Aksinavičienė Teresė, Seivai
9. Edvinas Krajauskas, Punksas
10. Honorata Sadauskienė, Punksas

Alytaus rajono savivaldybė²⁸

1. Jolanta Bružienė, Nemunaičio k.
2. Gintas Pavolas, Volungės k.

²⁶ Šaltinis: Savivaldybių kaimo turizmo sodybų registras

²⁷ Šaltinis: www.cit.ugpuns.pl

3. Gintaro Kvedaravičiaus Šilo sodyba Gintaras Kvedaravičius , Stražiškių k.
4. Gintaro Šurkaus sodyba Gintaras Šurkus, Nemunaičio k.
5. Vilmanto Biesevičiaus kaimo turizmo sodyba, Radžiūnų k.
6. Butrimiškių Ranča, Butrimiškių k.
7. Sodyba „Genutės ranča" Aldona Urbonienė, Meškasalio k.
8. Elena Marija Remeikienė, Daugų k.
9. Dvarčėnų dvaras Egidijus Blažauskas, Dvarčėnų k.
10. Sodyba „Daug gėlių" Virginija Daugėlienė, Dvarčėnų k.
11. Gedas Lukša, Dapkiškių k.
12. Sodyba „Tarp kalvų" Kristina Šoblickaitė, Einoronių k.
13. Viktorijos sodyba Jolita Slavinskienė, Skraičionių k.
14. Kupinų sodyba, Mikalavo k.
15. Sodyba „Burlingė" Nijolė Šertvyčienė, Metelytės k.
16. Sodyba „Kubilinė" Tautvydas Raičinskis, Atestininkų I k.
17. Juozo Račkausko kaimo turizmo sodyba Juozas Račkauskas, Simno m.
18. Metelytės sodyba Žaneta Bagdžiūnienė, Metelytės k.
19. Sodyba „Giluitis" Albina Žukauskienė, Giluičių k.
20. Viliaus Vaicekausko sodyba Vilius Vaicekauskas, Galintėnų k.
21. Gediminas Radzevičius Radzevičių sodyba, Galintėnų k.
22. „Pas Algirdą" Algirdas Ciūnys, Piliakalnio k.
23. Artūras Miškinis, Valėniškių k.
24. „Pas Robertą“ Jūratė Mitrulevičienė, Piliakalnio k.
25. Stasio Slavinsko sodyba Stasys Slavinskas, Piliakalnio k.
26. Vytautas Rolandas Prušinskas, Meškasalio k.
27. Sodyba „Po uosiu" Ona Rimašauskienė, Kalnėnų k.

Lazdijų rajono savivaldybė

1. A. Sandienės sodyba, Lazdijai
2. Sauliaus Čepononio sodyba, Zebrėnų k.
3. E. Stučkienės sodyba, Teizininkų k.
4. G. Anulio „Vilija“, Akmenių k.
5. Sodyba „Akmenėlis“, Akmenių k.
6. Pas Vyta, Miškinių k.
7. Rimo Vaškevičiaus sodyba, Saločių k.
8. V. Sujetienės sodyba „Vitrūna“, Seirijų Seniūnija
9. Obelijos sodyba, Mockonių k.
10. S. Baliukonio sodyba, Vaickūniškės k.
11. Užvėja, Barauciškės k.
12. V. Akromo sodyba, Vaickūniškės k.
13. R. Paužuolio sodyba, Šilaičių k.
14. S. Čivinskienės sodyba, Vaickūniškės k.
15. Bertašiūnų vienkiemis, Bertašiūnų k.
16. Silvesto sodyba, Taikūnų k.
17. Likimo ratas, Salučių k.
18. A. Pruskienės sodyba „Kotrynos sala“, Paveisiejų k.
19. A. ir J. Juodžių „Tėviškė“, Kailinių k.
20. Emilijos sodyba, Šadžiūnų k.
21. R. Mackevičienės sodyba „Šilas“, Paveisiejų k.
22. V. Stankevičiaus sodyba „Joginta“, Kalvelių k.
23. A. Z. Lapinskienės sodyba, Kalvelių k.

24. J. Liaukonio sodyba, Paterų k.
25. D. Janulevičienės sodyba, Taikūnų k.
26. E. Ptakausko sodyba, Sankonių k.
27. Veisiejų technologijos ir verslo mokykla, Kailinių k.
28. V. S. Bagdanavičiaus sodyba, Varnėnų k.
29. D. Kaknevičienės sodyba, Dvarciškės k.
30. Dovo sodyba, Senkonių km.
31. Laimos Vila, Šadžiūnų k.
32. Nieda, Kapčiamiesčio Seniūnija
33. Penktas Sezonas, Padumblių km.,
34. V. Tomkevičiaus sodyba, Gegutės km.
35. V. Pečiulienės sodyba, Bielėnų k.
36. A. Kliučinsko sodyba „Žališkė“, Žališkės k.
37. Jonų sodyba, Ramanavo k.

Kalvarijos savivaldybė

1. [Algirdo Košubos Sodyba](#), Gulbiniškių k.
2. „Kvietkinė“, Kalvarijos sav.
3. Gazdų Vandens Malūnas, Romutės ir Kęstučio Sinkevičių kaimo turizmo sodyba, Gazdų Kaimas
4. Kaimo Turizmo Sodyba „Suvalkijos Dvaras“, Trakiškių k.

**EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS SPRENDIMAS Nr. 1350/2008/EB
2008 m. gruodžio 16 d.**

atsižvelgdami į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 149 ir 150 straipsnius,
atsižvelgdami į Komisijos pasiūlymą,
atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę,
atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę,
laikydami Sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos,
kadangi:

(1) Dėl socialinių ir ekonominių priežasčių Europa turi didinti kūrybiškumo ir novatoriškumo potencialą, kad galėtų tinkamai reaguoti į žinių visuomenės keliamus uždavinius: inovacinis pajėgumas yra glaudžiai susijęs su kūrybiškumu kaip asmens savybe, o norint visapusiškai išnaudoti jo potencialą jis turi būti plėtojamas visose gyventojų grupėse. Todėl būtinas visą gyvenimą trunkančiu mokymusi grindžiamas požiūris.

(2) Švietimo ir mokymo sistemos turėtų tinkamai ir visais lygmenimis užtikrinti bendrųjų gebėjimų, padedančių plėtoti kūrybiškumą ir novatoriškumą, ugdymą, kad kiekvienas žmogus sugebėtų priimti novatoriškus ir savitus sprendimus, susijusius su privačia, profesine ir socialine veikla.

(3) 2000 m. kovo 23–24 d. Lisabonos Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad Europos metmenyse turėtų būti nustatyti nauji pagrindiniai įgūdžiai, kurie taptų pagrindine Europos atsako į globalizaciją ir perėjimą prie žiniomis grįstos ekonomikos priemone, bei pabrėžė, kad svarbiausias Europos turtas yra žmonės.

(4) 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos komunikate „Paversti Europos visą gyvenimą trunkančio mokymosi erdvę realybe“ ir 2002 m. birželio 27 d. Tarybos rezoliucijoje dėl mokymosi visą gyvenimą nuspręsta „naujus pagrindinius įgūdžius“ laikyti prioritetu, be to, buvo pabrėžta, kad „būtina mokytis visą gyvenimą – nuo ikimokyklinio iki pensijinio amžiaus“.

(5) 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje 2006/962/EB dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų buvo nurodyti įvairūs svarbūs gebėjimai, visų pirma „matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse“, „mokymasis mokytis“, „skaitmeninis raštingumas“, „iniciatyva ir verslumas“, „kultūrinis sąmoningumas ir raiška“ bei „socialiniai ir pilietiniai gebėjimai“.

(6) 2007 m. kovo 8–9 d. susitikime Briuselio Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad švietimui ir mokymui, kurie yra būtinos sąlygos geram žinių trikampio (švietimas, moksliniai tyrimai, inovacijos) veikimui, tenka svarbus vaidmuo skatinant ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Ji paragino ypač daug dėmesio skirti mažųjų ir vidutinių įmonių (įskaitant veikiančias kultūros ir kūrybiniame sektoriuje) potencialo didinimui, atsižvelgiant į jų vaidmenį spartinant augimą, darbo vietų kūrimą ir novatoriškumo procesą.

(7) Europos kūrybiškumo ir novatoriškumo metų paskelbimas yra veiksmingas būdas spręsti Europai kylančius uždavinius informuojant visuomenę, skleidžiant informaciją apie gerą patirtį, skatinant mokslinius tyrimus ir politines diskusijas. Sudarydama sąlygas šiuos uždavinius spręsti vienu metu Europos, šalies, regiono ar vietos lygmenimis, Europa galėtų pasiekti didesnės sinergijos ir sukaupti didesnę kritinę masę nei dėdama pastangas skirtingais lygmenimis.

(8) Kadangi kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo didinimas skatinant mokymąsi visą gyvenimą yra vienas iš šiuo metu vykdomų Bendrijos programų tikslų, šių Europos metų veikla galėtų būti vykdoma pasitelkiant tas programas jų išteklių maržos, skiriamos kasmet ar kas kelerius metus nustatomiems naujiems finansavimo prioritetams finansuoti, ribose; kitų susijusių sričių (kaip antai kultūros, komunikacijų, įmonių, sanglaudos, kaimo plėtros, mokslinių tyrimų, informacinės visuomenės) programos ir politikos priemonės taip pat prisideda prie kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo didinimo, tad gali paremti šią iniciatyvą savo atitinkamuose teisiniuose rėmuose.

(9) Kadangi šio sprendimo tikslo, t. y. remti valstybių narių pastangas skatinti kūrybiškumą per mokymąsi visą gyvenimą, kad jis taptų novatoriškumo varikliu ir svarbiu asmeninių, profesinių, verslumo ir socialinių gebėjimų plėtojimo ir visų visuomenės narių gerovės puoselėjimo veiksmu, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi to tikslo būtų geriau siekti Bendrijos lygmeniu, laikydamosi Sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Bendrija gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo sprendimu neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Dalykas

2009 m. skelbiami „Europos kūrybiškumo ir novatoriškumo metais“ (toliau – Metai).

2 straipsnis

Tikslai

1. Bendras Metų tikslas – remti valstybių narių pastangas mokymosi visą gyvenimą pagalba skatinti kūrybiškumą, kuris taptų novatoriškumo varikliu ir svarbiu asmeninių, profesinių, verslumo ir socialinių gebėjimų plėtojimo ir visų visuomenės narių gerovės puoselėjimo veiksmu.

2. Konkretūs Metų tikslai yra susiję, su toliau nurodytais veiksmais, padedančiais stiprinti kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą:

a) formuoti novatoriškumui ir gebėjimui prisitaikyti sparčiai kintančiame pasaulyje palankią aplinką; taip pat reikia atsižvelgti į visų formų novatoriškumą, įskaitant socialinį ir verslumo;

b) pabrėžti atvirumą kultūrinės įvairovės atžvilgiu, kaip priemonę siekiant skatinti tarpkultūrinį bendravimą ir glaudesnius menų, o taip pat ir mokyklų bei universitetų, ryšius;

c) nuo ankstyvos vaikystės, įskaitant ikimokyklinį ugdymą, žadinti kiekvieno vaiko estetinį jautrumą, emocinį vystymąsi, kūrybišką mąstymą ir intuityvumą;

d) skleisti informaciją apie kūrybiškumo, novatoriškumo ir verslumo reikšmę asmens vystymuisi, ekonomikos augimui bei užimtumui, ir, bendradarbiaujant su verslo pasauliu, skatinti verslumu pagrįstą žmonių, visų pirma jaunimo, mąstymą;

e) remti švietimą, ugdantį pagrindinius, o taip pat pažangiuosius matematikos, sisteminius ir technologinius įgūdžius, kurie užtikrintų technologinio novatoriškumo vystymąsi;

f) skatinti atvirą požiūrį į pokyčius, kūrybiškumą ir gebėjimą spręsti problemas, prisidedančius prie novatoriškumo, kurį galima pritaikyti tiek profesinėje, tiek socialinėje veikloje vystymosi;

g) pasitelkiant formalųjį švietimą ir neformaliąją bei formaliąją jaunimo veiklą teikti kuo daugiau saviraiškos galimybių;

h) didinti žmonių, nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvauja darbo rinkoje, ar ne, informuotumą apie kūrybiškumą, žinias ir lankstumą kaip svarbius veiklos aspektus, užtikrinančius sėkmę ir pasitenkinimą gyvenimu šioje sparčių technologinių pokyčių ir visuotinės integracijos eroje, o taip pat suteikti žmonėms daugiau karjeros galimybių tose srityse, kuriose svarbus kūrybiškumas ir inovacinis potencialas;

i) remti dizainą kaip novatoriškumą skatinančią kūrybinę veiklą, ugdyti novatoriškumo ir dizaino vadybos įgūdžius, drauge užtikrinant intelektinės nuosavybės teisių laikymąsi;

j) plėtoti privačių ir valstybinių organizacijų kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą pasitelkiant mokymą ir jas skatinant geriau išnaudoti darbuotojų ir klientų kūrybinius pajėgumus.

3 straipsnis

Priemonių turinys

Priemonės, kurių bus imamasi siekiant 2 straipsnyje išdėstytų tikslų, apima toliau nurodytą Europos, nacionalinio, regiono ar vietos lygmenų veiklą, susijusią su Metų tikslais:

- a) konferencijos, renginiai ir iniciatyvos, skirtos diskusijoms apie kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo svarbą skatinti ir informacijai apie tai skleisti;
- b) informavimo ir rėmimo kampanijos svarbiausiems idėjoms skleisti;
- c) gerosios patirties pavyzdžių nustatymas ir informacijos apie kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo skatinimą sklaida;
- d) Bendrijos ir nacionalinio lygmenų apklausos ir tyrimai. L 348/116 LT Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2008 12 24. Be Bendrijos pagal 6 straipsnį bendrai finansuojamos veiklos, Komisija arba valstybės narės gali imtis kitų veiksmų, padedančių siekti Metų tikslų, ir suteikti teisę naudoti Metų pavadinimą vykdant šiuos veiksmus, jei jie iš tiesų padeda siekti 2 straipsnyje nustatytų tikslų.

4 straipsnis

Koordinavimas nacionaliniu lygmeniu

Kiekviena valstybė narė skiria nacionalinį koordinatorių, atsakingą už šalies dalyvavimo Metų veikloje organizavimą. Koordinatorius užtikrina su Metais susijusių veiksmų koordinavimą nacionaliniu lygmeniu.

5 straipsnis

Koordinavimas Europos lygmeniu

Siekdama koordinuoti Metų veiklos įgyvendinimą Europos lygmeniu ir keistis informacija apie šios veiklos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu, Komisija šaukia nacionalinių koordinatorių posėdžius.

6 straipsnis

Finansavimas

Bendras Europos lygmens su Metais susijusios veiklos finansavimas skiriamas atsižvelgiant į šiuo metu įgyvendinamų metinių ar daugiamečių programų, ypač švietimo ir mokymo srityje, prioritetus ir taisykles. Kai tinkama, Metų veiklą galima paremti kitų sričių, pvz., kultūros, komunikacijų, įmonių, sanglaudos, kaimo plėtros, mokslinių tyrimų, informacinės visuomenės, programomis ir politikos priemonėmis.

7 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

8 straipsnis

Adresatai

Šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.
Priimta Strasbūre, 2008 m. gruodžio 16 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas

H.- G. PÖTTERING

Tarybos vardu

Pirmininkas

B. LE MAIRE

Priedas nr. 11

Savivaldybių, kurioms taikoma strategija, uždavinių sąrašas

Krasnopolio savivaldybės

Bendrosios užduotys:

1. Viešojo maitinimo ir apgyvendinimo bazės plėtra
2. Mikro ir (makro) verslo plėtra
3. Kaimo turizmo sodybų plėtra
4. Savivaldybės populiarinimas (katalogai, žemėlapiai, brošiūros ir t.t.)
5. Kaimo turizmo sodybų populiarinimas
6. Regioninių produktų populiarinimas

Investicinės užduotys:

1. Vaikų žaidimų aikštelės rekonstrukcija Krasnopolyje,
2. Dviračių bei pėsčiųjų takų statyba ir ženklavimas,
3. Senų vandens gręžinių remontas,
4. Informacinių stendų su Krasnopolio žemėlapiu ir kultūros paveldo objektų aprašymu, parengimas
5. Šventinio (Kalėdinio) gatvių apšvietimo įrengimas,
6. Kultūros centro įkūrimas Maćkowa Ruda gyvenvietėje.

Neinvesticinės užduotys:

1. Estetiškiausių ir saugiausių namų ūkių bei gražiausių sodų konkursų organizavimas,
2. Motyvavimas steigti asociacijas kaimo vietovėse,
3. Įvairių formų aplinkosauginis švietimas (susitikimai, mokymai, seminarai)
4. Bendruomenių lyderių mokymai,
5. Muzikos, meno ir sporto užsiėmimų organizavimas, siekiant vystyti vaikų ir paauglių gebėjimus,
6. Popamokinės veiklos vaikams ir paaugliams plėtra,
7. Aktyvaus laisvalaikio organizavimas (ekskursijos, reidai ir t.t.)
8. Kartų kartų susitikimų organizavimas liaudies ir religinių švenčių, ritualų, tradicijų, ir bendruomenės integracijos renginių metu.
9. Integracijos renginių, kuriuose dalyvauja asmenys su negalia, organizavimas
10. Šeimos gyvensenos vertybių populiarinimas, organizuojant renginius šeimoms (susitikimai, iškylos, vietos lyderių veikla ir pan.).

Punsko savivaldybės

Bendrosios užduotys:

1. Pasienio keliai - plėtoti bendradarbiavimą tarp Punsko, Alytaus, Krasnopolio ir Suvalkų bei Seinų savivaldybių,
2. Aktyvaus sporto plėtra Lenkijos ir Lietuvos pasienio regione,
3. Muzika - kultūros ir draugystės vieta.

Investicinės užduotys:

1. Savivaldybės kelio Nr. 101720B Boksze Osada – Boksze Stare, rekonstrukcija
2. Savivaldybės kelio Nr. 101711B Wilkopedzie - Skarkiszki, rekonstrukcija
3. Savivaldybės kelio Nr. 101710B Wilkopedzie – Widugiery I, rekonstrukcija
4. Savivaldybės kelio Nr. 101687B Poluńce – valstybinė Siena, rekonstrukcija
5. Savivaldybės kelio Nr. 101702B Pelele – Przystawańce, rekonstrukcija

6. Savivaldybės kelio Nr. 101703B Pelele – Taurosyzszki, rekonstrukcija
7. Savivaldybės kelio Nr. 101718B Rejsztokiemie – Żwikiele – Nowinniki, rekonstrukcija
8. Savivaldybės kelio Nr. 101700B Wojtokiemie II, rekonstrukcija
9. Savivaldybės kelio Nr. 101674 Puńsk wieś – Szolwany, rekonstrukcija
10. Savivaldybės kelio Nr. 101685B Kompocie – Buraki, rekonstrukcija
11. Savivaldybės kelio Nr. 101675B Puńsk – Wołyńce, rekonstrukcija
12. Nuotekų valymo įrenginių statyba,
13. Atsinaujinančių energijos šaltinių statyba,
14. Punsko muziejus plėtra,
15. Punsko savivaldybės sveikatos centro renovacija.

Neinvesticinės užduotys:

1. Koncertų, kultūrinių renginių, plenerų, seminarų ir parodų organizavimas,
2. Koncertinių drabužių ir instrumentų įsigijimas savivaldybėje veikiančioms meno kolektyvams.

Alytaus rajono savivaldybės

Bendrosios užduotys:

1. Istorinių vietų, piliakalnių ir jų aplinkos sutvarkymas,
2. Pasirengimas bažnyčių ir kilnojamam kultūros vertybių restauravimo programos įgyvendinimui ir jos įgyvendinimas, siekiant pritaikyti prie turizmo poreikių,
3. Jono Pauliaus II piligrimų maršruto infrastruktūros plėtra Pivašiūnuose,
4. Turizmo infrastruktūros pritaikymas kultūrinių industrijų poreikiams,
5. Turistinių takų plėtra.

Investicinės užduotys:

1. Punios, Papėčių, Rumbonių, Gerulių bei kitų rajono piliakalnių sutvarkymas ir pritaikymas kultūriniam turizmui,
2. Pivašiūnų Piligrimų centro patalpų rekonstrukcija,
3. Pivašiūnų, Simno ir kitų rajono bažnyčių restauravimo darbai,
4. A. Žmuidzinavičiaus muziejaus baldų restauravimas, muziejaus ekspozicijos papildymas.
5. Bukaučiškių koplyčios restauravimas,
6. Totorių kapinių ribų nustatymas ir atžymėjimas.
7. Kryžių (Nemunaičio, Valiūnų kaimo ir kt.) restauravimo darbai,
8. Kurnėnų Lauryno Radžiukyno vardo pradinės mokyklos infrastruktūros sutvarkymas,
9. Dviračių tako nutiesimas iš Alytaus į Varėną,
10. Amatų centro įsteigimas Pivašiūnuose.

Neinvesticinės užduotys:

1. Profesionalaus ir mėgėjiško meno atstovų bendradarbiavimo plėtra, kultūrinių mainų ir tarptautinio bendradarbiavimo plėtra, organizuojant įvairius renginius,
2. Parodų, plenerų, amatininkų, liaudies meistrų, menininkų seminarų organizavimas, kvietimas dalyvauti įvairiose parodose ir renginiuose,
3. Etninės kultūros vertybių apskaita ir sisteminimas bei viešinimas.

Lazdijų rajono savivaldybės

Bendrosios užduotys:

1. Lenkijos ir Lietuvos bendradarbiavimas aplinkos apsaugos srityje - mažinti vandens taršą Nemuno baseine,
2. Pasienio keliai - plėtoti Punsko, Suvalkų, Krasnopolio ir Lazdijų rajono savivaldybių bendradarbiavimą,
3. Verslumo plėtra Lenkijos ir Lietuvos pasienyje,
4. Kūrybinių industrijų plėtra pasienio regione,
5. Ekologinio turizmo ir vandens trasų plėtra pasienio teritorijoje,
6. Jungtinė viešųjų priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo paslaugų plėtra Lietuvos Lenkijos pasienyje.

Investicinės užduotys:

1. Naujos scenos su keturiais persirengimo kambariais statyba Lazdijų miesto parke,
2. Vandentiekio ir kanalizacijos tinklų bei privažiavimo kelių į Lazdijų miesto parką remontas,
3. Scenos dainininkams ir šokėjams statyba, kartu su apšvietimo ir garso įranga,
4. Sporto aikštelių komplekso ir čiuožyklos statyba,
5. Žaidimų aikštelelių statyba,
6. Dirbtinio paplūdimio įrengimas,
7. Dviračių, pėsčiųjų takų statyba ir poilsio vietų įrengimas.

Kalvarijos savivaldybės

Bendrosios užduotys:

1. Išlaikyti Kalvarijos apylinkių unikalumą skatinant, tradicijų perdavimą iš kartos į kartą,
2. Lenkijos ir Lietuvos pasienio regiono konkurencingumo plėtra per kūrybinių industrijų modelio įgyvendinimą tokiose srityse, kaip kultūra ir turizmas,
3. Kalvarijos kultūrinio paveldo pritaikymas turizmo tikslams.

Investicinės užduotys:

1. Jungėnų kultūros namų pastato renovacija ir aplinkos gerbūvio sutvarkymas,
2. Poilsio parko įrengimas,
3. Ežerų pakrančių pritaikymas viešiesiems turizmo poreikiams, 3 paplūdimių infrastruktūros įrengimas,
4. Kultūros paveldo objekto (Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Vardo bažnyčios), rekonstrukcija ir pritaikymas turizmo poreikiams,
5. Senosios arklių pašto stoties pastatų komplekso pritaikymas turizmo reikmėms - Kalvarijos krašto etnografijos muziejui, kur bus renkama ir pateikiama išsami informacija apie šio krašto kultūrą ir kultūros paveldą, architektūrą, paminklų istoriją ir meną, nematerialųjį paveldą, muges, religines šventes ir festivalius.

Neinvesticinės užduotys:

1. Įsigyti Brukų kaimo folkloro ansambliai instrumentus ir kostiumus bei pristatyti naują meninę programą,
2. Populiarinti Kalvarijos bei apylinkių kultūrą ir istoriją, organizuoti ekskursijas, kultūrinius renginius, leisti ir platinti leidinius,

3. Organizuoti tarptautinę jaunimo stovyklą „Aktyvūs jauni žmonės atgaivina senovines tradicijas“.